

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκῶν της Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 12

1. ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ Α'—Β'
2. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΙΚΟΝ
ΒΙΟΝ Α'

Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
Ἄρχμ. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΥ ΤΣΟΥΚΑΝΑΚΗ

Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΚΑΤΑΙΔΗ

Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρὸς δύο μοναχούς, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Στελέχιον, οἱ ὁποῖοι μᾶς εἶναι ἀγνωστοί· εἰς ἄλλης πηγῆς, ἀπευθύνει τοὺς δύο περὶ κατανύξεως λόγους τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου, ἀνταποκρινόμενος εἰς ἰδιαιτέραν τῶν θεμάτων παρακλήσιν. Ἀμφότερα τὰ ἔργα εἶναι ἀσκητικῶς χαρακτήρος καὶ ἀναπτύσσουσι τὸν ἴδιον θέμα, ἐπισημαίνον δὲ κατὰ τὴν περίετον καὶ ὁ ἱερός πατήρ ἦτο ἱερεὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ὁ πρὸς Δημήτριον λόγος ἀποστέλλει κατ' οὐσίαν ἀνάπτυξιν χωρίων τῆς ἐπι τοῦ Ὄρους Ὁμιλίας τοῦ Κυρίου, ἐκ τῶν ὁποίων ἀφαιρῶνται θεολογικῶς διὰ τὴν εἰσόδον ἀπὸ τῆς ζ' παραγράφου εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος του. Εἰς τὸν πρὸς Στελέχιον λόγον ἔμως ἀναπτύσσεται κατὰ πλάτος καὶ βάθος τὴν περὶ κατανύξεως διδασκαλίαν του. Ἰδίως εἰς τὸν λόγον τοῦτον, ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ προφητὴν Δαβὶδ ἀποτελοῦν τὰ πρότυπα τῆς κατανύξεως καὶ πρὸς τὴν ταπεινώσιν, τὴν συναισθησίν καὶ τὴν κατανύξιν ἐκείνων συγκρίνει τὰς καρδίας τῶν συγγρόνων του, ἢ μᾶλλον τὴν σκλήρυνσιν καὶ τὴν ἀκαιοθροῦσιν τῶν καρδιῶν αὐτῶν.

Εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ ἔργα παρατηροῦνται σχετιστικαί καὶ μακρὰ περίετοι, αἱ ὁποῖαι περὶ ταῦτα δὲν κοινεῖσιν, ἀλλὰ συναρπάζουσι καὶ θέλουσι τὸν ἀναγνώστην. Ἡ κοινότης δὲ ἰσχυρῶς μακρῶν περιόδων παρατηρεῖται, ἵσως ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς ἐπιβέβηται εἰς περιγραφὰς καὶ συγχερίσεις, πρῶτον καὶ συμβαίνει περισσότερο εἰς τὸν πρὸς Στελέχιον λόγον, προκειμένου νὰ δείξῃ τὴν διαφορὰν ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν πνευματικῶν καὶ δαιμόνων καταστάσεων καὶ πραγμάτων. Παρατηροῦνται ἐπίσης κοινὰ τόποι, ὡς δὲ εἰλεγόμεν, ἐπισημὰ τμήματα ποὺ περιέχουσι τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὰ δύο ἔργα. Τοῦτο συμβαίνει μᾶλλον ἐπειδὴ εἰς τὸν πρὸς Στελέχιον λόγον τοῦ ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται κατὰ τρόπον ἀλοκληρωμένον τὸ θέμα του.

Ἀμφοτέροι οἱ λόγοι οὗτοι ἐπίσης δὲν διακρίνονται μόνον διὰ τὸ ἔχειν κάλλος τῶν, ἀλλ' ἔχουσι καὶ μίαν κατακλητικὴν ἡδύτητα, ἡδύτητα μέρους, καθὼς μέρους τῆς ψυχῆς ἀποκαλεῖ τὴν κατανύξιν ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ποὺ εὐφραίνει τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀρεταίαν μὲ τὸν γλυκαρὸν τοῦ θεοῦ πόθον. Καὶ οἱ κατέχοντες τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν τῇ βασιλείᾳ σκαθεῖ τῆς καρδίας καὶ οἱ σπαροῦσμενοὶ τοῦτου, δύναται νὰ διαπραχθῶσι δομῆν κατανύξεως διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν περιφημῶν τούτων ἔργων τοῦ ἁγίου πατρός. Ἡ παροῦσα ἔκδοσις, ἢ ἐπιτομὴ προσαρτεῖ εἰς τοὺς συγγρόνους μᾶς τοὺς ἀμύθητους θησαυροὺς τῆς πατερικῆς σοφίας, παρέχει ἐκ παραλήλυθον καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐντριφθῶσιν εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ἀποκαρπύσων τὴν δόξαν ἀφ' ἑαυτῶν.

Ἀρχιμ. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΣ ΤΣΟΥΚΑΝΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ¹

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1. Καθὼς σὲ ἔβλεπα, εὐλογημένε Δημήτριε, νὰ μὲ πιέ-
ζεις ἐπιμένως καὶ μὲ σφοδρὸν ἐπιθυμίαν νὰ ζητῆς λόγους
περὶ κατανύξεως, πάντοτε σὲ ἐμακάριζα καὶ ἐθαύμαζα τὴν κα-
θαρότητα τῆς ψυχῆς σου. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιθυ-
μῇ κανεὶς τέτοιους λόγους, ἐὼν πραγματοποιεῖνος δὲν καθαρίσῃ
καλῶς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἐνεβῆ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰς θυσιακῆς
φροντίδας. Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι εὐκόλον νὰ τὸ διαπιστώσῃ
κανεὶς καὶ ἐξ ἑκείνων πρὸ ἔστω καὶ δι' ὀλίγον χρονικὸν διά-
στημα ἔχουν καταληφθῆ ἀπὸ αὐτῶν τὸν πόθον· ὅτι δηλαδὴ
δέκονται τέτοιαν ἀπότομον μεταστροφήν, ὥστε εὐθὺς νὰ με-
τατίθενται εἰς τὸν οὐρανόν. Δίδου αὐτοί, ἐλευθερώσαντες τὴν
ψυχὴν ἀπὸ τὰς κοσμικὰς φροντίδας, ὡς ἀπὸ θαρέα θεοῦ,
¹²³ ἂ τὴν ἄφροναν νὰ πετάξῃ εἰς τὸν ἰσθμὸν καὶ συγγενῆ τῆς
τόπου. Εἰς πολλοὺς θεσάλως γίνεται τοῦτο δι' ὀλίγον μόνον
καιρὸν. Ἐοὺ ὁμοίως, φίλιτε, γνωρίζω ὅτι διακατέχεσαι ἀπὸ
τὴν ἐπιθυμίαν τῆς κατανύξεως παντοτεινῶς. Καὶ ἠμποροῦν νὰ
ἐπιβεβαιώσουν ταῦτα αἱ ἄνθρωποι νύκτες, αἱ ηἡμέραι τῶν δε-
κρίων καὶ ὁ ἔρωσ τῆς ἐρημίας πρὸς καταστάλαξιν καὶ πρὸς
νεὺν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου. Εἰς τί θὰ σὲ ἀπελευθέρω-
σιν οἱ ἰδιόκιοι μου λόγοι; Διότι καὶ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἔχεις ἤδη
φθάσει εἰς τὴν κορυφὴν νομίζεις ἐν τοῖς τοῖς ὅτι εὐρίσκεισαι
ἀκόμη μεταξὺ ἑκείνων πρὸς ἀνηφορῶν πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ
ὅτι ψυχὴν ἀνεπιτηρεμένην τὴν ἀνομιλίαν λιθίνην καὶ συνε-
κῶς μοι σφίγγεις τὴν δεξιάν καὶ Ἐ τὴν ἀσπάζεσαι καὶ μὲ δά-
κρυα λέγεις, κάμει νὰ ἀσθενῇ συντριβὴν ἢ πεπωρωμένην

1. Κατανύξις εἶναι ἡ κατεστάνει ἐκείνη τῆς καρδίας, κατὰ τὴν ἡ-
κοίαν εὐρίσκειται αὐτὴ εἰς ἀναστάσιον τῆς ἀμαρτανότητος τῆς καὶ ἀσθεν-
εῖται συντριβὴν καὶ μετέπειτα. Τὴν κατανύξιν προκαλεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ,
ὅταν ἐκχωρῆ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνομιλίτου. Ἡ κατανύξις εἶναι μῆτηρ τῶν
ἐκκερῶν καὶ τῆς νήφους, ἀπὸ τῆς χαρμολύτης, τὴν ὅπου γεννᾷ τὸ κατὰ
θεὸν πνεῦμα καὶ ὁ φῶς τοῦ Θεοῦ.

μου καρδία, πόθος εύλαθείας και πόθος ζήσεως πνευματικής δύνανται ταῦτα να θεωρηθῶν ἀποδειξεῖς.

Ἐάν λοιπόν με ἀδύγησες εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, θέλωντας νὰ με ὀφυνίησες, ἀποδέχομαι τὴν πολλὴν σου φιλόσοφον διδασχὴν και πρόνοιαν. Ἐάν ὅμως εἰς τὴν πραγματικότητα ἔχης κατὰ νοῦν τὴν ἰδίαν σου κατὰστασιν και νομίηες ὅτι ἔχεις ἀνάγκη ἐκείνου ποῦ θὰ σε ὑποδηθήσῃ νὰ ἔγερθῆς, δὲν γνωρίζω πῶς ἄλλως θὰ με ἐπειθῆς, ὅτι οὐδόλλως κρεαζέσῃσι δοθήσῃαι ἀπὸ ἐμέ. Ὅμως και ἔτσι θὰ ὑποκατήσῃαι και θὰ σε ὑπακούσῃαι ἐξ αἰτίας ἄλλων τῶν ἄλλων ποῦ ἔχεις και διὰ τὴν παρησίαν σου πρὸς τὸν Θεὸν και τὸ ἐνδιαφέρον σου διὰ τὴν αἰτησίαν ἑαυτῆς και διὰ τὴν πρὸς ἐμέ φίλιαν. C Ἐσὺ ὅμως ἀντὶ αὐτῶν ἀντάμειψέ με διὰ τῶν προσευχῶν σου, ὥστε εἰς τὸ ἔξῃς νὰ διορθωθῆ ἡ ζωὴ μου και ἐν προκειμένῳ νὰ ἡμπορέσω κάτι σπουδαῖον νὰ γράψω, ἰκανὸν νὰ ἐγείρη τὰς κατακεκλιμένους ψυχὰς και τὰς καλαρωμένους νὰ τὸνώσῃ και τὰς συγκροτήσῃ.

Ἀπὸ ποῦ λοιπόν να ἀρχίσω τὸν λόγον και εἰς ποῖον θεμέλιον και ποῖαν θέσιν νὰ τὸν βασίσωμεν; Μᾶλλον ἀπὸ τοῦς λόγους τοῦ Κυρίου, με τοῦς ὁποίους ταλανίζεις μεν τοῦς γελῶντας, τοποθετεῖ δὲ τοῦς πενθῶντας εἰς τὴν μερίδα τῶν μακαριζομένων, λέγοντας: «Μακάριοι οἱ πενθῶντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται» (Ματθ. 5, 5) και «Ὅσοι οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσῃαι και κλαύσῃαι» (Λουκ. 6, 25). Και ποῦ εὐλογαῖ ὁμοίᾳ ὁ παρὼν καιρός εἶναι πράγματι D ὅλος καιρός πένθους και ὀδυρμῶν: τέτοια συμφορὰ ἔχει καταλάβει ὅλον τὸν κόσμον και τέτοια κακὰ μαστίζουν τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἂν κανεὶς ἤθελε νὰ τὸ ἐξετάσῃ με ἀκρίβειαν, ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, δὲν θὰ παύσῃ ὀδυρόμενος εἰς πένθος. Τόσον ἔχουν ἀναιρητῆ τὰ πάντα και περιέλθει εἰς σύγχυσιν και οὐδαιμοῦ εὐρίσκειται ἀρετῆς ἔκτος. Και τὸ πλεόν λυπηρὸν, ὅτι οὔτε ἡμεῖς ἔχομεν ἀσθένειαν τῶν δεινῶν ποῦ μεν κατέχουν, οὔτε εἰς ἄλλους παρέχομεν, ἀλλ' ὀμοιόζομεν με ὅσῃα ἑξωτερικῶς μεν ὀραῖον, ἑσωτερικῶς δὲ καταδυναστεύομεν ἀπὸ τὸ πῦρ. Ἐνεκα δὲ τῆς ἀναληθείας μας καθόλου δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τοὺς παραπαίοντας, οἱ ὁποῖοι πολλὰ ἐπικίνδυνα και ἀσχερὰ και λέγουν E και πράττουν ἄνευ σκοπιῆς, διὰ τὰ ὅποια ὅτι μόνον δὲν ἀσχετῶνται, ἀλλὰ και καυκῶνται και νομίζουσι ὅτι εἶναι ὑψηλότεροι και ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὑγιαῖς. Ἐτσι λοιπόν και ἡμεῖς, ἐνῶ πρᾶττομεν δια ἐκεῖνα ποῦ πρᾶττομεν και οἱ ἀσθενεῖς, ἀγνωσοῦμεν ὅμως αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ὅτι δηλοδὴ εἴμεθα ἀσθενεῖς.

Διὰ τὸ ὅσῃα μας και τὸ τυχαῖον πάθος ποῦ θὰ μεν ἐνέκλῃσῃ και ἱατρικὰ καλοῦμεν και χηρματα ἐξοδεδομεν και

καρτερίαν δεκνύομεν¹²⁴ A και δὲν παρελείπομεν τίποτε, ἀλλὰ πρᾶττομεν τὸ πᾶν ἕως ὅτου ἀποδιώξωμεν ἐκεῖνο ποῦ μεν στενοχωρεῖ. Διὰ τὴν ψυχὴν μας ὅμως ποῦ καθημερινῶς κενεῖται ἀπὸ πῶθῃ σημαντικὰ και σποράσσειται, καίεται, κρημνίζεται και με κάθε τρόπον καταστρέφει τὸν ἑαυτὸν τῆς, οὔτε τὸν ἐλάχιστον λόγον κάμνομεν. Και τὸ αἴτιον εἶναι ὅτι ὅλους μεν ἔχει προσβάλλει ἡ νόσος. Και ὅπως οἱ ἀσθενεῖς, ἐάν συμψῆ νὰ με ἔχουν πλησίον τῶν κάποιον ὑγιῆ διὰ νὰ τοὺς παρασταθῆ, ἀπὸ τίποτε δὲν ἐμποδίζονται νὰ καταλήξουν ἴσως και εἰς θάνατον, ἐπ' ὅσον κανεὶς δὲν ὑπάρχει νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὰς παραλόγους ἐπιθυμίας τῶν, ἔτσι και ἡμεῖς ἐπειδὴ κανένα δὲν ἔχομεν ὑγιαίνοντα καθαράς εἰς τὴν πίστιν, ἀλλ' ὅλοι συμβαίνει νὰ ἀσθενῶμεν, ἄλλοι πολὺ και ἄλλοι ὀλιγώτερον, B ὅ' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ ἐπαρτεῖ διὰ τοὺς κατακεκλιμένους.

Ἐάν δὲ εἴθῃ κάποιος με χριστιανὸς και πληροφορηθῆ καλῶς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ και ἴθῃ τὴν σύγκυσιν ποῦ ἐπακρατεῖ εἰς τὸν κριματικὸν μας θίον, δὲν γνωρίζω ἐάν θὰ εὐρη ἄλλους χειροτέρους ἀπὸ ἡμᾶς ἐκθρόους τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐλίσσομεν τὴν ζωὴν μας, ὡσὸν νὰ εἴχομεν μελετήσῃαι νὰ θαδίζωμεν τὴν ἀντίθετον πρὸς τὰς ἐντολάς τοῦ ὁδῶν.

2. Διὰ νὰ με νομίησῃ δὲ κανεὶς ὅτι οἱ λόγοι μου αὐτοὶ εἶναι ὑπερβολικοί, θὰ προσπαθήσῃ νὰ φέρω τὰς ἀποδειξεῖς ὅαι ἀπὸ ποῦθενθὰ ἄλλου, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ. Τί λέγει λοιπόν ὁ Χριστός; Ἐπρέθη τοῖς ἀρχαῖοις: οὐ φονεῖσῃαι. Εγὼ δὲ λέγα ὑμῖν, C ὅτι πῶς ὁ ὀργιζόμενος τῇ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰπέ, ἔνοκος ἔσται τῇ κρίσει: ἔς δ' ἂν εἴη τῇ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ρακά, ἔνοκος ἔσται τῷ συνέδριῳ: ἔς δ' ἂν εἴη, Μικρό, ἔνοκος ἔσται εἰς τὴν γένναν τοῦ πυρός (Ματθ. 5, 21-22). Και αὐτὰ μεν ὁ Χριστός. Ἡμεῖς δὲ χειρότερον και ἀπὸ τοὺς ἀπίστους καταπατήσαμεν τὸν νόμον τοῦ, με ἀπειροὺς ὄβριες καθημερινῶς περιούζοιτες τοὺς ἀδελφούς μας. Και τὸ πλεόν ἔξῃς γέλωτος εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἀπορτίζομεν τὴν λέξιν μωρός, ἐκτομίζομεν πολλὰς καὶ λέξεις νὰ περιεῖχε τὴν ὄβριον. Ἀσφαλῶς ὅμως ἡ ἔννοια τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι αὐτῆ, ἀλλ' ἔθεσε τοῦτο τὸ ἐπιτήμιον D προκειμένου νὰ τμηρῶσῃ κατ' ὀλοκληρίαν τὸν ὀδριότην, πρᾶγμα ποῦ γίνεται φανερόν και ἐξ ὅσον λέγει ὁ

124. «Ἡμέρ» και «Ρακά» εἶναι λέξεις ὄβριτικαί, ποῦ σημαῖνον ἀφροσύνην και ὄβριον, ἑσωτέρων, λέξεις ἐθνητικαί παραφροσύνης ποῦς τοὺς ὀμοδοῖους μας, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸν δὲν παύσῃαι νὰ εἶναι εὐθείας τοῦ Θεοῦ. Μολονοὶ φαίνονται ἑλαφρὰ εἰς τὸ παρεκχόμενόν των, ἔχουν ὅμως ὄβριτικὴν ὄψιν μετὰ τῆν.

ἀπόστολος Παῦλος: «Μὴ πλανᾶσθε οὔτε λόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὐ μοικτοί, οὐ μαλακοί, οὔτε ἀρσενικοί, οὐ κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοροι, οὐκ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσοις» (Α' Κορ. 6, 9-10).

Ἐάν δὲ ὁ ἀποκαλῶν τὸν ὀδελφόν του μωρὸν εἶναι ἄξιος τῆς μεγαλυτέρας τιμῆς, ὁ ἀποκαλῶν αὐτὸν κακοῦργον, θάσκανον, ἄστανον, κενόδοξον καὶ ἴσα ἄλλα παρόμοια, πόσον πῦρ τῆς γέννησος θὰ ἐτοιμάσῃ διὰ τὸν αὐτὸν του; Διότι τὸ, Μωρὸ καὶ Ρακά, εἶναι πολὺ ἐλαφρότερον ἀπὸ τὸ ἀνωτέρω. Δι' αὐτὸ ἀφίνοντας ἐκεῖνο ὁ Χριστὸς τοῦτο παρέθεσε, διὰ τὴν μάθησιν, ἕν ἢ λέξις ποὺ φαίνεται περισσύτερον τῶν ἄλλων ὑποφερτὴ ἐπιφέρει τὴν γέννησιν ἐναντίον τοῦ λόγοντος. Ἐ πολὺ περισσύτερον τοῦτο θὰ κάρουν αἱ πλέον θάρειαι καὶ ἀφίρητοι λέξεις.

Ἐάν ὅμως μερικοὶ μὲς καταλογίζουεν ὑπερβολὴν εἰς τοὺς λόγους (διότι γνωρίζω καὶ μερικοὺς ποὺ τὸ ἔχουν κἀμει τοῦτο καὶ νομίζουεν ὅτι πρὸς ἐκφοβισμόν μόνον λέγονται αὐτὰ) εἶναι καιρὸς τοῦ μοικτοῦ, τοῦ ἀρσενικοῦ, τοῦ ἀσελαγείας καὶ τοῦ εἰδωλολάτρου, καὶ τοῦ ἀπαλλάττειν ἀπὸ τὴν ταιαυτὴν κόλασιν. ¹²⁵ Α Διότι ἕν μόνον διὰ φόβον ἠπειλήσας τοὺς ὀδελφούς, εἶναι φανερόν ὅτι καὶ τοὺς ἀνωτέρω διὰ τὴν αὐτὴν αἴτιαν ὀφείλει. Ἀφοῦ τοὺς ἀπαθήρησε λοιπὸν ἄλλους μαζὶ ἀκολούθως ἐξήγγειλε καὶ τὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας ἔκτασιν των. Τὶ λοιπὸν, θὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς, ὁ ὀδελφός θὰ συγκαταλεχθῇ μετὰ τοῦ μοικτοῦ καὶ τοῦ μαλακοῦ, τοῦ πλεονέκτου καὶ τοῦ εἰδωλολάτρου; Τὸ ἕν θὰ τιμωρηθῇ ἐξ Ἰησοῦ μὲ αὐτούς, τοῦτο ἄρ' ὀφείλομεν νὰ τὸ ἐξετάσωμεν ἄλλοτε. Διὰ τὸ ὅτι ὅμως ἐξ Ἰησοῦ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ αὐτὸς θὰ ἀπολέσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, πιστεύω εἰς τὸν Παῦλον, ποὺ λέγει, ἢ ἄλλων εἰς τὸν δὲ αὐτοῦ ἐνεργούντω Χριστὸν, ὅτι οὔτε αὐτοὶ, οὔτε ἐκεῖνοι θὰ κληρονομήσουεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὐ μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἄλλοι τὸ ἴδιον ἔπαθον καὶ νομίζουεν Β ὅτι ἔχουν λακχῆ ὑπερβολικῶς τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν. Αὕτη ὅμως ἡ παγίς εἶναι διωβολικὴ.

Διὰ τὴν ἀπαλήθειαν λοιπὸν ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν κατανουγνῶτων ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον τῆς μελλούσης κολάσεως καὶ τοὺς κἀμει ρυθμιζομένους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐντολῆς, εἰσήγαγεν ὁ διωβόλος τὴν ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς παρηγορίαν, ἢ ὅποια διὰ τὸν παρόντα μὲν καιρὸν εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξοπατήσῃ ἀρκετὰ τὰς ψυχὰς τῶν ρυθμιζομένων, θὰ ἀποδεικθῇ ὅμως τὸ ψεῦδος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως, τότε ποὺ δὲν θὰ ὑπάρχῃ κανὲν κέρδος. Διότι, πῶσον τὸ ὄφελος, εἰτέ μου, νὰ ἀπατηθῶμεν τώρα καὶ τότε νὰ ἀντιληθῶμεν τὴν

ἀπάτην μας, ὅταν τίποτε πλέον διὰ μετανόιας δὲν θὰ ἔκωμεν νὰ ὠφεληθῶμεν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν:

Ἄς μὴ ἀπαυθῶμεν ὀδίκως τοὺς ἑαυτοὺς μας, μήτε νὰ προκαλῶμεν ἄλλη τιμωρίαν. **Γ** αὐτὴν ποὺ προέρχεται ἐκ τῆς ἀπιστίας. Διότι οὐ μόνον τὸ νὰ μὴ ὑπακούσεται κανεὶς εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ ἐπιφέρει θλίψιν τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ἀπειθῇ εἰς αὐτάς. Ἡ ἀπιστία δὲ αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς ἀδικιοφροσύνης διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν. Διότι ὅταν δὲν θελήσωμεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀσφάλειαν ποὺ μὲς παρέχει ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν πρόκομεν ἐκεῖνα ποὺ μὲς προστάζειν, ὥστε νὰ ἀπαλλάττωμεν τὸν λογισμόν μας ἐκ τοῦ φόβου τῶν μελλόντων, θαρυνόμενοι καὶ καταπνιγόμενοι εἰς τὴν συνείδησιν καὶ φρονιζόντες νὰ ἀπομακρύνωμεν τὸν μεγάλον φόβον τῶν κολάσεων, ὠθοῦμεν τότε τοὺς ἑαυτοὺς εἰς ἄλλο θάρστρον, μὲ τὸ νὰ ἀπιστοῦμεν εἰς τὰς κολάσεις. **Δ** Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ διακατέχονται ἀπὸ ὑψηλὸν πνεύμα, μὲ τὸ νὰ πηδοῦν εἰς τὰ ψυχρὰ ὄματα δὲν ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸν κούσωνα, ἀλλὰ προξενοῦν εἰς τὸν αὐτὸν των ἄλλον ἀνώτερον πνεύμα. τοισιουτρόπως καὶ ἡμεῖς, ἐπεὶ κεντοῦμεθα ἐκ τῆς συναισθητικῆς τῶν ἁμαρτιῶν, ἀναγκάζομεθα νὰ καταποντιώμεν τὸν αὐτὸν μας εἰς τὸν εὐρισπὸν τῆς ὑπερβολῆς διὰ τὴν ἀμαρτανῆσιν τοῦ λοιποῦ εἰς ἄρα χωρὶς φόβον. Διότι ὀργίζομεθα κατὰ τὸν ὀδελφὸν μας οὐ μόνον ὅταν εἶναι παρόντες, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶναι ἀπόντες πολλὰς μαχομέθα μαζί των, πρῶτον ποὺ ἀποτελεῖ ὑπερβολικὴν θηρωσίαν. Καὶ τοὺς μὲν ἀνωτέρους μας καὶ δυνατοτέρους ὅταν μὲς θλάπουν, καὶ μὲς ἐξυβρίζουεν τοὺς φερόμεθα μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν, **Ε** λόγῳ τοῦ φόβου μας πρὸς αὐτούς, τοὺς Ἰησοῦς καὶ κατωτέρους μας ὅμως, ἐνῷ καθόλου δὲν μὲς ἔχουν θλάψει, τοὺς ἀπεκτανόμεθα. Τόσον μεγαλυτέραν δύναμιν ἔχει ἂν παρὰ τῶν ἀνθρώπων φόβος ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Χριστοῦ.

3. Ὑπάρχει λοιπὸν καμὴν ἑλλίς σωτηρίας δι' ἡμᾶς ποὺ δεκνόμεν τὸσην ὀλιγοψύαν καὶ περιφρόνησιν; Πόθεν, εἰπέ μου; Τὶ τὸ φορτικὸν καὶ ἐπιταχὸς ἐξήγησεν ἀπὸ ἡμῶς ὁ Χριστός; Νὰ μὴ ὀργίζου, λέγει, κατὰ τοῦ ὀδελφοῦ σου ἄνευ λόγου. Τοῦτο ὅμως εἶναι πολὺ ἐπικολώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποφέρωμεν ἄλλον ποὺ ὀργίζεται ὀσκόπως. ¹²⁶ Α Καὶ ἐκεῖ μὲν ἔχει ἴδιον συναχθῆ τὸ ὕλικόν τῆς ἐξάψεως, ἐξὸς ὅμως καίρις

3. Ἐριστος γενικῶς καλεῖται κἀμει στενὸν θελήσας ἢ κωμῶς μὲ λαν ὀργητικὴν παλίσσαν. Ἐνταῦθα σημαίνει τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων, ἢ φορὰ τῶν ὁποίων μὲς οὐκ εἰσπράττειν εἰς τὴν διαίτησιν πολλὸν κἀμει.

νά ύπάρξη τέτοιον ύλικόν, δνάπτει ἐπὶ τὴν φλόγα. Δὲν εἶναι δὲ τὸ ἴσον πρῶτον, ὅταν σοὺ πλησιάζη ἄλλος τὴν λαμπρὰ νὰ ὑπομῆνῃς καὶ νὰ μὴ κείσῃαι καὶ ὅταν οὐδεὶς σὲ ἐνοκλήῃ νὰ ἤσυχάζῃς καὶ νὰ ἤρωτῆς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ νικᾷ εἰς τὸ πρῶτον, παρουσιάζει μεγίστην φιλοσοφίαν ἀποδείξιν· ὁ δὲ καταρδύνων τὸ δεύτερον οὐδένος θαυμασμοῦ εἶναι ἄξιος. Ὅταν λοιπὸν διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων ἐκτελῶμεν τὸ μεγαλύτερον, ἐνῷ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάττωστον θέλομεν νὰ πράττωμεν, ἐννόησε πόση κολάσεως καὶ τιμωρίας ὑπευθύνουσι καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Β Ἀδελφόν δὲ μὴ θεωρήσῃς μόνον τὸν ἀπαλαύοντα τὴν αὐτὴν τιμὴν μὲ ἐσέ, ἢ τὸν ἐλεύθερον, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπερέτιν. «Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε δούλος, οὔτε ἐλεύθερος» κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον (Γαλ. 3, 28). Ὅποτε λοιπὸν ἐὰν ἀδικῶς ἐξαγρινωμένῃ καὶ πρὸς τοὺς δούλους, τὴν αὐτὴν τιμωρίαν δὲ ὑποστῶμεν. Διότι εἶναι ἀδελφός καὶ αὐτὸς καὶ ἡξιώθη καὶ αὐτὸς τῆς ἀληθινῆς, τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, ἐν πνεύμα ἔκων.

Ποῖος λοιπὸν ἡμπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸν θῆον τοῦ καθαρὸν ἀπὸ βθρῆς καὶ ὀργῆν παράλογον καὶ ματαίαν; Μὴ μοῦ εἴπῃς δὲ ἐκεῖνον ποὺ ἐλάττωτα τίπτει εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο, ἀλλὰ ἐκεῖνον ποὺ ποτὲ δὲν τὸ ἔπραξε. Μέχρις οὗτοι λοιπὸν δὲν μοῦ ἀποδείξει τοῦτο, δὲν θὰ δυνήθῃς οὐτε τὴν ἀπειλήν νὰ καταργήσῃς, ἐπειδὴ δὲν εἶναι κάτι τὸ σόνηδες μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Διότι καὶ ὁ κλέπτων **С** καὶ ὁ πορνῶν καὶ ἂν ἀκόμη ἀπαξ διαπράξουν αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα, μὲν ἀπαλλάσσονται τῆς τιμωρίας μὲ τὴν αἰτιολογίαν ὅτι ἀποφάσιοντες εἰς αὐτὰ, ἀλλ' ἀντιθέτως, καὶ διὰ τὸ ὅτι τὸ ἀπειώμασαν ἀπλῶς τιμωροῦνται. Ποῖος δὲ ἔκ τῶν ὁπίστων δὲν θὰ ἐπιφέρει ἀπλοῦν μῦθον αὐτὸ ποὺ ἀκολουθεῖ ἐν συνεχείᾳ, βλέποντάς το μὲ τόσην σφοδρότητα νὰ τὸ ἀνατρέψωμεν διὰ τῆς ζωῆς μας; Διότι ἐνῷ ὁ Θεὸς εἶπε, «Ἐάν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῆς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔκει τὶ κατὰ σοῦ, ἄρες ἔκει τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τότε ἔλθῃν, προσέφερε τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. 5, 23-24), ἡμεῖς προσεγγίζομεν τὸ θυσιαστήριον **В** μακόμενοι μεταξὺ μας καὶ ὑποὺς διακείμενοι ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς τόσην μέριμναν ἐπιδεικνύει διὰ τὴν ἰδικὴν μας συμφορῆσιν, ὥστε νὰ θεωρῇ τὴν προσφερομένην θυσίαν μας χωρὶς ἀποτέλεσμα, καὶ νὰ διακόπτεται ἡ τελεσουργία αὐτῆς, προκειμένην νὰ διαλύσῃ τὴν μεταξὺ μας ἀπεχθειαν καὶ ὀργήν, ἡμεῖς δὲ τόσον παράλογοι γινόμεθα ἐν προκειμένῳ, ὥστε καὶ ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς νὰ διατηρῶμεν τὴν ἔχθραν μεταξὺ μας.

Ὅτε δὲ καταδικάζει μόνον τοὺς μνηστικακοῦτας ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους ποὺ εἶναι μὲν ἀπληθύνοντες ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο, περιφρονοῦν ὅμως τοὺς ἀδελφούς των ποὺ ἔχουν προσβληθῆ ἀπὸ αὐτὰ. Ἐπειδὴ ὁλοθῆ συνήθως οἱ ἀδικούμενοι τρέφουν μνηστικαίαν, **Ε** ἐνῷ ὁ ἀδικῶν σπανίως προσβάλλεται ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο, εἶ' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀδικῶντα ὠδήγησε πρὸς ἐκεῖνον, κρινόμενος φανερόν τοισοῦτρόπως, ὅτι ὑπεύθυνος μᾶλλον διὰ τὴν τιμωρίαν ἐκεῖνου εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔδωκε τὴν ἀφορμὴν τῆς διαπράξεως τοῦ ἁμαρτήματος. Ἡμεῖς ὅμως οὐτε καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος συνετιζόμεθα, ἀλλὰ λυποῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας καὶ δι' αὐτὰ τὰ τυχαῖα πράγματα. Ἐπειτα δὲ, ὡς νὰ μὴ ἔχη συμβῆ κανὲν κακόν, ἀμελοῦμεν καὶ λογινοῦμεν τοὺς λυπηθέντας ἐξ αἰτίας μας καὶ παραβλέπομεν τὴν ἔχθραν ποὺ γίνεται μακροχρόνιος, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι τόσον μεγαλύτερα θὰ εἶναι ἡ τιμωρία μας, ὅσον περισσότερας ἡμέρας θὰ ἐπιτρέψωμεν τὴν λύπην **127 Α** νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν καρδίαν ἐκεῖνου καὶ ἡ μεταξὺ μας συμπιλίσις νὰ καταστῆ ἔτσι εἰς τὰ ἔσθῃς δυσκολιτέρα. Ὅπως δὲ ὅταν μᾶς ἐναντῆ φίλια οὐδὲν διαλυτικὸν αἰστέον ἡμπορεῖ εὐκόλως νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ γίνῃ πιστευτὸν, τοισοῦτρόπως καὶ ὅταν ἡ ἔχθρα προκαταλήθῃ τὰς ψυχὰς μας, ἅλα εἶναι εὐκόλα καὶ πρόχειρα εἰς ὅσους ἐπιτηροῦν νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν μὲ ἡμᾶς καὶ οἱ μὲν καλά μας διαθέσεις δὲν γίνονται πιστευταί, μόνον δὲ οἱ πονηροὶ τοιαῦτα πιστεύονται. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ Κύριος, ἀφοῦ ἐφήσαμεν τὴν προσφορὰν μας πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου, πρῶτον νὰ συνδιαλλαγῶμεν μὲ τὸν ἀδελφόν μας, διὰ νὰ ἐνοήσωμεν τὴν συμπιλίσιον, πολὺ περισσότερο δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀρήσωμεν δι' ἄλλην περιστάσιν. Ἡμεῖς ὅμως τοὺς μὲν τύπους τῶν πραγμάτων τοὺς τηροῦμεν, τὴν οὐσίαν ὅμως τὴν ἔχομεν ἐγκαταλείπει καὶ ἀσπαζόμεθα μὲν ὁ εἰς τὸν ἄλλον πρὸ τῆς προσφορᾶς τοῦ δῶρου, μὲ τὰ κεῖθα ὅμως μόνον καὶ μὲ τὸ στόμα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον. Ὁ Κύριος ὅμως δὲν θέλει τοῦτο, ἀλλὰ νὰ δίδωμεν εἰς τὸν πλησίον τὸ φέλημα ποὺ θγαίνει ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ ἀσπασίον ἀπὸ τὴν καρδίαν μας. Διότι τοῦτο εἶναι ὁ πραγματικὸς ἀσπασμός, ἐνῷ ἐκεῖνο ἡβόποια καὶ ὑπόκρισις καὶ θὰ παράξουν κανεὶς μᾶλλον τὸν Θεόν, παρὰ θὰ τὸν ἐξημερῶνιζῃ ἐν ἀγαποῦσε τοισοῦτρόπως. Διότι ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν εὐκρινῆ καὶ οὐκ ἐξημερῶνιζον εἰς τὴν ψυχὴν μας φιλίαν καὶ οὐκ τὴν πλοσθήν, **С** τῆς ὁπίστω τοῦ σχήμα καὶ τὸν τύπον πολὺ συνηθίζομεν, τὴν δὲ δόναμίν τῆς τὴν ἀπεσθῶμεν ἄληθ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀποδείξιν τῶν ἀνομιῶν ποὺ μᾶς διακατέχουν. «διὰ γὰρ τὸ πλι-

θυγῶνται τὴν ἀνομίαν, λέγει, φυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν» (Ματθ. 24, 12).

Καὶ αὐτὰ πράττειν ἐνθροῦσαι ποῦ ἐλάθονεν τὴν ἐντολήν νὰ μὴ ὀργιζόμεθα καὶ νὰ μὴ ἔκομεν ἐκβροῦς, ἀλλὰ καὶ ἄν πατε ἀποκτόομεν, μόνον ἐκείνην τὴν ἡμέραν νὰ διατηροῦσαμεν τὴν ἐκθρῶν. Ὁ Ἰησοῦς, λέγει, μὴ ἐπιπέτω ἐπὶ τῷ παραργισμῷ ὑμῶν» (Ἐφεσ. 4, 29). Καὶ δὲν ὀρκούμεθα εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιβουλεύομεθα ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ μὲ ὅσα λέγομεν καὶ πράττειν κατατρέχονεν τὰ ἴδικά μας μέλη, πράγμα ποῦ ἀποτελεῖ μεγάλην παραφροσύνην. Διότι τοὺς ἀνάγκως δαιμονιομένους καὶ μαινομένους ἀπὸ τῶ σπυριου τοῦτο τοὺς ἀναγνωρίζομεν. **Δ** Τὶ δὲ σημαίνει ἡ ἐντολὴ περὶ οὐρκίας καὶ ἀτόπου ἐπιθυμίας καὶ ἀκολάστον ὀφθαλμῶν καὶ ἐνόχου φιλίας καὶ ἐπιβουλεύσεως; Διότι, ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τίποτε ἄλλο δὲν ὑπονοεῖ, εἰ μὴ ἐκείνους ποῦ μὴ ἀγαποῦν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μᾶς θλάσῃ. Ἡ δὲ περὶ ἀπελευθέρων γυναικῶν ἐντολὴ ὑπὸ ποῖου δὲν κατηργήθη καὶ δὲν καταπίθη πολλῶς;

4. Ὅσον δὲ διὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκίζεται κανεὶς, ἐντρέπομαι καὶ νὰ ὀμιλῶ, ὅχι διὰ τοὺς γινόμενους ὄρκους μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς συνεισέτις ἐπιτορίας. Διότι ἐάν ὁ ὄρκος ἀπλάως, Ἐ ἀκόμη καὶ ὅταν κανεὶς ὀρκίζεται ἀληθῶς, θεωρεῖται ἔγκλημα καὶ παράβασις ἐντολής, ποῦ κατατάσσεται τότε λοιπὸν ἡ ἐπιτορία: Ἐάν δὲ τὸ περισπὸν τοῦ ναὶ καὶ τοῦ οὐ προέρχεται ἐκ τοῦ πονηροῦ, τὸ καὶ τοῦτου περισσότερο τῆνος θὰ εἶναι λοιπὸν;

Ἐπειτα πάλιν λέγει Ἐάν τις σὲ ραλιῶν εἰς τὴν δεξιάν σπαγῶνα, σπρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἀλλήν καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν κίτωνα σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐάν τις σὲ ἀγκαρεῖσῃ μίλιον ἔν, **128** **Α** ὕπαγε μετ' αὐτοῦ ὄνο καὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς (Ματθ. 5, 39-42). Τὶ θὰ ἔλεγεν κανεὶς δι' αὐτὰ; Διὰ τὸ κάθε ἔν ἐξ αὐτῶν δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ διακρίξῃ κανεὶς μόνον καὶ νὰ κρύπτεται ἀπὸ ἐντροπῆν τόσοσ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον θέσαν ἔκομεν λάθει εἰς κρίσεις καὶ μάκας καὶ ὄσας καὶ φλονετικίας καταναλίσκοντας ἄλλον μας τὸν κρόνον, καὶ εἰς νὰ ὑποφέρωμεν ὅτε τὴν παραμικρὰν ἐνθελισιν ποῦ μᾶς γίνεται διὰ τὴν πραγματίαν ἢ διὰ τῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ τὸ τυκίον συμβῶν γινόμεθα θηρία.

Ἰσως δὲ ἡμωρθε νὰ παρουσιάσῃς μερικὸς ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ ἔχουν δαπανήσῃ πολλὰ εἰς τοὺς πέντικας, καταφρονοῦν-

4. Ἡ περὶ διαζυγίου διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀναφέρεται αὐτῇ εἰς τὸ Ματθ. 5, 31-32.

ταὶ ὅμως κατόπιν διὰ τὴν πεινίαν τῶν καὶ ὄριστῶναι πολλὰ κακὰ θὰ εἴπῃς ὅτι εἶναι ὀλίγοι δεδαίως αὐτοὶ καὶ εὐαρθῆτοι. **Β** Παρὰ ταῦτα ὅτε μὲ τοῦτο μᾶς ἔδειξες τὸν ἐνταθθα σκιαγραφούμενον φιλόσοφον; Διότι πολὺ πνευματικώτερος εἶναι αὐτὸς ὁ θίος ἀπὸ ἐκείνον. Ὅτε δὲ εἶναι τὸ θιον πρῶγμα τὸ νὰ δώσῃς ἐθελουσίως καὶ τὸ νὰ ὑπομείνῃς ἀγογγύσιος τὴν στέργειν τῶν πάντων. Τὶ δὲ λέγω νὰ ὑποφέρῃς; Διότι αὐτὸ ποῦ εἶπεν ὁ Χριστὸς εἶναι πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τοῦτο. Τόσων δὲ ἀπεράκρυνεν ὁ λόγος ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικουμένων τὴν πρὸς τοὺς ἀδικούντας ὀργήν, ὅτε ὅχι μόνον νὰ μὴ ἀγανακτῇ κανεὶς διὰ τὴν ἡθὴ ἀπολεσθέντα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων ποῦ ἔμειναν νὰ διδῇ μὲ εὐχαρίστησιν καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν ἡμεῖς μεγαλυτέραν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἀδικώμεθα ἀπὸ ὅσων μανίαν εἰς τὸ νὰ ἀδικῶν δεικνύουσιν ἐκεῖνοι. Διότι ὅταν ἐκείνος ποῦ ἐπιθυμῇ νὰ θλάσῃ τὸν ἄλλον εὐρη αὐτὸν περισσότεροσ ἔτοιμον εἰς τὸ νὰ δεκθῇ τὴν συμφορὰν, ἀπὸ ὅσων ὁ διαπράττων αὐτὴν ἤθελε, **Γ** καὶ ἀφοῦ ἱκανοποίησῃ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἴσῃ νὰ δεικνῶν περισσότεροσ προθυμίαν ὁ πάσκων, ἀπέρχεται ἡττημένος, ἔκοντος ἐρυθρῶσαι ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν ἀνεξικακίαν τοῦ ἀδικουμένου. Καὶ ἄν ἀκόμη εἶναι θηριὸν καὶ ἄν κἀτι χειρότερον, θὰ εἶναι περισσότεροσ μετρημένος εἰς τὸ ἔξῃς, διότι θὰ ἔκῃ διαποτώσει τὴν διαφορὰν ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῆς κακίας του πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐκείνου. Ἐγὼ δὲ τοῦτον τὸν θίον πῶρα ἐπιζητῶ, τὸν ὅποιον μόνον εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν θλάσκω νὰ ὑπάρκῃ, ἄλλοσ δὲ καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν πουθενά.

Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς ἐπίσης αὐτὸν ποῦ ἐνῶ ἀδικεῖται ὑπομένει; Διότι οὐρθεῖναι νὰ φωνῇ κανεὶς τοιοῦτος καὶ ἐξ ἀδυναμίας. Ἐν καὶ θὰ ἠδύοντο νὰ ἐπιδεικνύεται τοιοῦτος πρὸς τοὺς ἰσακίους του καὶ πρὸς ὄσους τοῦ εἶναι δυνατόν νὰ κάμῃ τοῦτο, πλὴν δὲν θὰ τὸ κάμῃ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου. **Δ** ὅτε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνου νὰ ἑπερῶσῃ καὶ περισσότεροσ νὰ δώσῃ ἀπ' ἑ,π ἤθελε καὶ εἰς τὰ ἐκουσίως προστεθέντα ἡθῆ νὰ ἐπιδεικτῇ μακροθυμίαν δι' ἐκεῖνον ποῦ καὶ διὰ τῆς θίος ἀπεσιτάσθησεν. Τὸ ἀνώτερον ὅμως καὶ εὐρισκόμενον ἐπεκεφαλῆς ἄλλον τοῦτον εἶναι ὅτι τοὺς προσενθύντας τὰ τοιαῦτα καὶ κοσμεταχειριζόμενους ἡμεῖς καὶ εἰς τὰ χρήματα καὶ εἰς τὰ σώματα καὶ εἰς ὄσα τὰ ἄλλα, παρήγγειλεν ὁ Χριστὸς νὰ τοὺς κατατάσσομεν εἰς τὴν τάξιν πῶν φίλων καὶ μάλιστα τῶν γνησίων φίλων. Νὰ μὴ ὀδῆς δὲ μόνον εἰς τὸν

5. Φιλόσοφος, ἔνοσε τὸν ἄθροισον μὲ τὴν καθάρων χριστιανικῇ ἱεραλογίαν καὶ τὰ ὄσδα πνευματικὰ εὐώματα, τὸν ἐπιδεικνύοντα φιλοσοφίαν μόνον ζωῆν.

ἀρπάζοντα και πλεονέκτιν, ἀλλὰ ἀγάπα τοῦτον με φίλαν δυνατήν και εὐκρινῆ. Εὐ αὐτῶ, ναὶ αὐτῶ θέλοντας να τόνιση ἰδιαιτέρως, ἔλεγεν: «Εὐλασθε ὑπερ τῶν ἐπιφραζόντων ὑμῶς» (Λουκ. 6, 28), πράγμα ποῦ συνθηζόμεν να κάμνωμεν μόνον δι' ἑοῦς με πάθος ἀγαπῶμεν.

Και διὰ να μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι ὑπερβολικὰ και ὑποπέσει εἰς ἐπιβολικὴν πλάνην, δικαιολογεῖ τὸ πρῶγμα και αἰτιολογῶν αὐτῶ λέγει: «Ἐάν γὰρ ἀγαπήσθε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; 129 Αὐτῶ και οἱ τελῶναι τὸ αὐτῶ τοῦτο ποιοῦσι. Καὶ ἐάν ἀσπάσῃθε τοὺς ἀσπαζομένους ὑμᾶς, τί περισσὸν ποιεῖτε, οὐκ και οἱ ἔθνικαι τοῦτο ποιοῦσιν;» (Λουκ. 6, 32). Ὅταν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς τελῶνας και τοὺς εἰδικολάτρους εἰς οὐδὲν διαφέρωμεν, πῶς δὲν ἀξίζει να πενθῶμεν και να λυπούμεθα διὰ τὴν κατάστασιν μας; Καὶ εἶθε τοῦτο μόνον να ἦτο τὸ κακόν. Τῶρα ὅμως ἴσους ἀπέχομεν ἀπὸ τοῦ να ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθρούς, ὥστε και ἐκεῖνους ἀκόμη ποῦ μᾶς ἀγαποῦν να τοὺς ἀποστρέφόμεθα και να τοὺς μισῶμεν. Διὸ ἡ δασκανία και ὁ φθόνος και τὸ ὅτι με ὄσα πράττομεν και με ὄσα λέγομεν προσπαθοῦμεν να καταστρέψωμεν τὴν δόξαν αὐτῶν και τὴν προκοπὴν, εἶναι ἴδιον ἐκεῖνων ποῦ μισοῦν θανασιμῶς και ἀποστρέφονται τοὺς ἄλλους. Ἔτσι ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς δὲν διαφέρωμεν, ἀλλὰ και εἰς πολὺ χειρότερον μοῖρον οὐκετικῶς ἀπὸ αὐτοὺς ὡς πρὸς τοῦτο εὐρισκόμεθα. Β Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς παρήγγειλε να εὐκώμεθα ὑπερ τῶν ἐπιφραζόντων, ἡμεῖς ὅμως δολοπλοκίαις ἐκφραίνωμεν και ἐνφ διεισπῆμεν να εὐλογῶμεν τοὺς καταρωμένους ἡμᾶς, τοὺς πειλούμεν με ἀπειροὺς κατόρας.

Τὶ χειρότερον θὰ ἤμποροῦσε να ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν μας τὴν ἐναντίωσιν και μάχην, τὴν ὁποῖαν κάμνωμεν ἐναντίον ἐκείνου ποῦ ἐνομηθῆσε ταῦτα, ἀφοῦ ἀνθιστάμεθα εἰς ἅλα του τὰ προστάγματα; Διὸτι, τὴν τυραννίδα τῆς κενοδοξίας, τὴν ὁποῖαν ὁ Χριστὸς μεν διὰ τῶν λόγων τούτων κατέλειπεν, ἐνφ ἡμεῖς τὴν ἠδύραμεν, ὄχι μόνον εἰς τὰς προσευχὰς και τὰς νηστείας και τὰς ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ και εἰς ἅλα μας τὰ ἄλλα τὴν ἐγκαθηδρῶσαμεν και μάλλον περισσότερον ἀπὸ κάθε ἀργυρώνυτον δούλον ὑπετάξαμεν εἰς αὐτὴν τοὺς ἐπιτοὺς μας. C Ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ἄλους εἶναι φανερόν, τὸ παραλείπει, ἴσους μόνον λέγοντας, ὅτι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι μεν παραδοθέντες εἰς μεγάλην ἀδιοφορίαν, διὰ κανὲν ἀπὸ τὰ προστάγματα ταῦτα δὲν ἐνδιαφέρονται, ἄλλοι δὲ ἄλιγον μόνον θελήσαντες να ὑποκόσουσιν και φροντίσαντες να ἐφαρμόσουσιν μερικὰς μόνον ἐντολὰς και αὐτοὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν με ἐκεῖνους ζημίαν καθήνησαν, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν να ἀπο-

δοῦν τὰ δεσμὰ τῆς κενοδοξίας. Καὶ ἄλλος μεν οὐδὲ καν δίδει ἐλεημοσύνην, ἄλλος ὅμως δίδει κάτι εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ με κενοδοξίαν, χωρὶς εἶται να εὐρίσκειται εἰς καλύτερον μοῖρον ἀπὸ τὸν πρώτον. D Τουτοιτοῦτοῦς ἄλους και ἀπὸ παντοῦ ὁ πανταρὶς τοὺς ἔρωμεν εἰς τὰς παγίδας του.

Ἐάν δὲ κάποιος ἠμπορῇ να ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν βλάβην, ἀν καταληθῆ ἀπὸ ἀπόγνωσιν, πάλιν εἰς τὸ ἴδιον παράπωμα ἔχει περιπέσει, μέλλον δὲ και εἰς χειρότερον, διὸτι δὲν φεύγει ζημιωμένος με αὐτῶ μόνον ποῦ ἔκαμεν, ἀλλὰ ἀποκρίπντας και κάποιου κακόν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω πολλοὺς ποῦ ἔχουν βλαβῆ ὄχι μόνον ἀπὸ αὐτὰς τὰς αἰτίας, ἀλλὰ και διὸτι ἀγαποῦν, και ὥστι ἐντρέπονται και δι' ἄλλος ἀκόμη παρομοίαις σίεας δεκνόντες βοήθειαν πρὸς τοὺς πᾶσχοιτας και ὄχι διὰ τὸν φθόνον και τὴν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, Ὅταν λοιπὸν ὑπάρχουν τόσο ποῦ βλάπτονται με πράξεις ἀγαθὰς, ποῖος θὰ ἠμπορῆσῃ να σωθῆ ταχέως ἐξ αὐτῶν ποῦ περιέπεσαν εἰς τόσα κακά;

Ε 5. Ποῖος ἀρὰ γε θὰ ἠμποροῦσε να εἶη με παρηγοῖον τὸ «Ἄρες ἦνιν τὰ ὀφειλῆματα ἡμῶν, ὡς και ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν;» (Ματθ. 6, 12). Διὸτι, και ἂν ἀκόμη δὲν βλάβωμεν τοὺς ἐχθρούς μας, ὅμως ἡ πληγὴ μας μενε ἀθεράπευτος. Ὁ Χριστὸς δὲν ζητεῖ ἀπλῶς και μόνον τὸ να συγκωρησώμεν, ἀλλὰ και τὸ να συναριθμώμεν αὐτοὺς μεταξὺ τῶν καλύτερων φίλων μας. Δι' αὐτῶ λοιπὸν, καθὼς προεῖπα, καθήρισε να εὐκώμεθα και ὑπερ αὐτῶν. Ἐάν λοιπὸν δὲν βλάβηται κάποιον, τὸν ἀποστρέφεται ὅμως και δὲν εὐν βλάβηται με ἀγαθὴν διάθεσιν και τὸ τραῦμα ἔχεις εἰς τὴν ψυχὴν σου ἀβξανόμενον. 130 Α οὐδόλωκ ἔχεις ἐκτελέσει τὴν ἐντολήν τὴν ὁποῖαν σοὶ παρήγγειλεν ὁ Χριστὸς; Πᾶς λοιπὸν εὐὸ παρακαλεῖς τὸν Θεὸν να γίνῃ διὰ σὲ Πλας, χωρὶς πρώτον να ἔχη γίνῃ εὐὸ τὸ ἴδιον εἰς τοὺς βλάψαντάς σε; Τούτο και κάποιος σοφὸς διασφροντῆς τὸ λέγει: «Ἀνθρώπος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὄργην και παρὰ Κυρίου ζητεῖ ἰασιν; ἐν ἀνθρώπῳ τὸν ἀμότημον αὐτοῦ οὐκ ἔχει ἔλεος και περὶ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ βεῖται; αὐτὸς οὐρῆ ἀν διατηρεῖ μῆριν και τὶς ἐξιλιάσεται τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ;» (Σοφ. Σειρ. 28, 3-5).

ἠθέλα να πισθῶς λοιπὸν και παύσῃ εὐς ἐδῶ τὸν λόγον μου; ἴσους ἐντρέπομαι και κοκκινίζω να προκηρῆσῃ πορὰ πέρα. Διὸτι, τὸν πόλεμον Β τὸν ὁποῖον ἤρξισαμεν κατὰ τὸν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ και τὴν ἀκήρυκτον ἔχθραν κατ' αὐτοῦ, ὁ λόγος θὰ τὴν διεῖξῃ ἐν συνεχείᾳ τρανότερον. Ποῖον κέρδος ὅμως θὰ προήρκετο ἀπὸ τὴν σιγήν μου, ἐφ' ὄσον τὰ πράγματα ἴσους σοφῶς διακρητόντων τὴν διαρκήν και

πριν από αυτά αυτός ο μέλλων να κρίνει ημάς γνωρίζει τα πάντα καλώς:

Τὸ νὰ μὴ ἀποθουαρῆζῃ λοιπὸν κανεὶς εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔστω καὶ ὀλίγος, ὅπως θὰ εὕρῃ κανεὶς μερικὸς νὰ τὸ ἔκουν κατορθώσει καλῶς. *Ὅλοι ὅμως οἱ ἄλλοι, ὡς νὰ ἔκουν ἀκούσει τὸ ἀντιθετὸν καὶ νὰ ἔκουν λάθει παραγγελίαν νὰ θουαρῆζουν ἐπὶ τῆς γῆς, τὸσον ἄφροναν τὸν οὐρανὸν καὶ προσηλώθησαν εἰς ὅλα τὰ γῆνα ὡστε βαίνονται νὰ συλλέγουν κρήματα **C** καὶ τὸν Θεὸν μισήσαντες, ἀγαποῦν τὸν μαμωνά.

Τὸ δέ, «Μὴ μεμνήσθετε περὶ τὴν αἰρίων» (Ματθ. 6, 34), ἐγὼ οὕτε ἤκουσα, οὕτε γνωρίζω κανένα νὰ τὸ ἐπίστευσεν, ἕνεκα τῆς ὀλιγοπιστίας μας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ κώπονας τὸ πρόσωπον ἀπὸ ἐντροπῆν θὰ τὴν προσπεράσω αὐτὴν τὴν ἐντολήν. Διότι θὰ ἔπρεπε καὶ ἀπλῶς μόνον ὅταν ὁμιλῆ διὰ κείν ὁ Χριστὸς νὰ τὸν πιστεύωμεν. Τώρα δὲ ποῦ διετύπισεν λογισμοὺς ἀναναρτήτους, ἔδωσε δὲ καὶ παραδείγματα, ὅπως π.κ. τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόρτου, δὲν τὸν πιστεύωμεν, ἀλλ' ὅπως οἱ ἔθνηκοι, ἴσως δὲ καὶ μὲ περισσοτέραν μικροψυχίαν, ἀγανίζομεθα φροντίζοντες δι' αὐτὰ καὶ ἐγὼ ἔκομεν παραγγελίαν οὕτε εἰς τὰς προσευχὰς μας νὰ μὴ τὰ ζητήωμεν, ἐν τούτοις καταναλισκομεν ὅλην μας τὴν φροντίδα εἰς αὐτὰ. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐντολήν ὅπως εἶπα, ἐπειδὴ ἐντρέπομαι, θὰ τὴν παραλείψω. **D** Ὅθ' ἔλαθ ὅμως εἰς τοὺς ἐπιμένους στίχους μήπως καὶ εὐρῶ εἰς αὐτοὺς κώπονα μακρὰν παραγορίαν.

Τὶ λέγει λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ; «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε» (Ματθ. 7, 1). Ἐγὼ λοιπὸν ἐνόμισον ὅτι θὰ εὕρω παραγορίαν εἰς τὴν ἐντροπὴν μας, βλέπω ὅμως νὰ προστίθεται ἐντροπὴ ὅχι μικρότερα ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Καὶ ἂν λοιπὸν κανὲν ἄλλο σφάλμα δὲν ἔκομεν διαπράξει, τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν νὰ μᾶς δόξησῃ εἰς τὴν μεγαλύτεραν κόλασιν. *Ἔστι εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων γινόμεθα μικροὶ δικασταί, τὰς δοκούς ὅμως τῶν ἰσῶν μας σφαλμάτων ποῦ ἔκομεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν μας τὰς παραδόμεναι καὶ ὅλος ὁ βίος μας ἐξοδεύεται εἰς τὸ νὰ οὐκηνώμεν τὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων καὶ νὰ τοὺς καταδικάζωμεν. Καὶ κανένα σχεδὸν δὲν θὰ εὕρῃς οὔτε κοσμικόν, **E** οὔτε μοναχόν, οὔτε κληρικόν ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τῆν ἁμαρτίαν αὐτὴν, ἐνῶ τὸσον μεγάλη ἀπειλὴ ἐτέθη διὰ τὴν κατάκρισιν. *Ἐν ὧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. λέγει καί, Ἐν ὧ μέτρω μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 7, 2). *Ἄλλ' ἐνῶ ἡ ἁμαρτία αὐτὴ ἔχει ὡς συνέπειαν τὴσαν τιμωρίαν, ἤδονην δὲ κομμίαν, ὅλοι προστρέχομεν εἰς τὸ κακόν, ὡσὰν νὰ διαζόμεθα καὶ νὰ φιλονε-

κοῦμεν, ὅχι μόνον διὰ μᾶς ὁδοῦ, **121 A** ἀλλὰ διὰ πολλῶν νὰ εἰσελθόμεν εἰς τὴν κἀμινον τῆς γενένης. Καὶ ὅχι εἰς ἐκεῖνα μόνον ποῦ φαίνονται κοπιώδη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐλαφρότερα ἐκεῖνων **ΕΞ** ἴσων ἔκομεν περιπέσει, παραβαίνοντες μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα καὶ δευκύνοντες διὰ τῶν εὐκόλων ὅτι καὶ τὸ ἐπιπονώτερον ἐπειδὴ τὸ περιφρονούμεν καὶ ὅχι διότι εἶναι βαρεταὶ αἱ ἐντολαὶ δὲν τὰ πράττομεν; Διότι, εἰπέ μου, ποῖαν κόπον ἔχει τὸ νὰ μὴ πολυπραγματώμεν διὰ τὰς ξένας ὑποθέσεις καὶ νὰ μὴ καταδικάζωμεν τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον; *Ἀντιθέτως μάλιστα, κριάζεται κόπος διὰ νὰ περιεργασθόμεν καὶ νὰ κρίνωμεν τοὺς ἄλλους. Ποῖος λοιπὸν ἀκούοντας αὐτὰ θὰ μᾶς πιστεύσῃ ποτέ. **B** ὅτι διεπράξαμεν αὐτὰ ἀπὸ ραθυμίας καὶ ὅχι ἀπὸ φροντίδα καὶ θέλησιν νὰ ἔλαθμεν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὸν νόμον; Διότι ὅταν ὅσα παραγγέλλει νὰ πράττομεν, εἶναι εὐκόλα εἰς ὅσους θέλουσιν, ὅσα δὲ ἀπαγορεύει, δυσκολώτερα καὶ κοπιώδη, ἡμεῖς δὲ ἀφρονεῖν τὰ προστεταγμένα καὶ διαπράττομεν τὰ ἀπηγορευμένα, πῶς νὰ μὴ μᾶς κατηγορήσουν λοιπὸν οἱ ἕτεροι ὅτι κἀμινωμεν αὐτὰ διότι θέλομεν νὰ φιλονεκήωμεν μὲ τὸν νομολόγον;

*Ὅτι δὲ κανένα κόπον δὲν θέλει ἡ ἐφορισμὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος λέγων: *Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ἑμαυτοὺς ὁ γὰρ ζυγὸς μου κρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν» (Ματθ. 11, 20). Ἦμεῖς ὅμως ἀπὸ ἀφάρτου ραθυμίας κατεχόμενοι, κἀμινωμεν νὰ φαίνωμαι βαρεταὶ εἰς πολλοὺς ὅσα εἶναι ἐλαφρά. **C** Διότι εἰς ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ μένῃ ἀργός καὶ νὰ κοιμάται συνεχῶς καὶ νὰ τρώγῃ καὶ πίνῃ φαίνεται γενικῶς ὅτι εἶναι κοπιώδης. Οἱ ἔκοντες ὅμως πάντοτε ἐργήγορον τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς καὶ νήφοντες οὕτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ θαυμασιὰ καὶ δυσκατόρθωτα ἀποσπύρονται, ἀλλὰ τὰ ἀναλαμβάνουσι μὲ περισσοτέραν τόλμην, παρ' ὅσον τὰ εὐκόλα οἱ ἀποκαματωμένοι καὶ ἰσνηλοὶ. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἴσων εὐκόλων ποῦ ἡ μεγάλῃ μας δυνάμει νὰ μὴ μᾶς τὸ παρουσῆζῃ τὸσον πολὺ βαρὸν καὶ ἐπαχθές, ὅπως πάλιν ἐπίπουν καὶ δυσχερές, τὸ ὅποσον ἡ σπουδὴ καὶ ἡ προθυμία νὰ μὴ τὸ κἀμνη πολὺ εὐκόλον. Διότι, εἰπέ μου, τὶ χειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ νὰ διατρέχῃ κανεὶς καθημερινῶς κινδύνους θανάτων ἀπειλούντας, *Ὅμως καὶ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος **D** τὸ ἀπεκάλεσεν ἐλαφρόν, λέγοντας: «Τὸ γὰρ παραπίνακα ἐλαφρόν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης καταργάεται ὑμῖν» (**B'** Κορ. 4, 17-18). Μολοντοὶ δὲ ὡς πρὸς τὴν φύσιν του τὸ πρᾶγμα εἶναι βαρὸν, ὅμως διὰ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων γίνεται ἐλαφρότερον. Αὐτὴν δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐλαφρόσεως τὴν παρέθεσε καὶ αὐτός

λέγαν: «Μή αποκόπτονται ἡμῶν τὰ βλέπομενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλέπομενα» (Β' Κορ. 4, 18).

8. Ἄς ἴδωμεν καὶ τὰ ὑπόλοιπα. «Μὴ δῶτε, λέγει, τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ, μηδὲ ρίψατε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμὲρον σπέν των κοίρων» (Ματθ. 7, 6). Ὁ μὲν Χριστὸς λοιπὸν μᾶς ἔδωκε τὴν ἐντολὴν αὐτὴν ὡς προσταγὴν τρόπον τινά. Ἐ ἡμεῖς ὅμως ἀπὸ κενοδοξίας καὶ παράλογον φιλοτηρίαν καταπατήσαμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν, καὶ ἐδέχθημεν εἰς τὴν κοινωνίαν των μυστηρίων ἀνορθώτους διεσπαρμένους καὶ ἀπίστους καὶ πλήρεις πολλῶν κακιῶν ἀπῶς καὶ κοῆς ἐξέτισαν, καὶ πρὶν ἀκοῆν δώσουν ἀκριβῆ ἀπόδειξιν τῆς πίστεώς των, ἐφανερώσαμεν εἰς αὐτοὺς ἄληθ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνῶ ἀκούει δὲν εἶχαν ἀντικρίσει τὰ προτάλαια τοῦ οικοδομηματος τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. ἡμεῖς διὰ μῆς τοὺς ἀληγήσαμεν εἰς τὰ ἄδρα αὐτοῦ. ¹³² Α Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον μερικοὶ πολλοὶ ἀντομα ἐγκατέλειπον τὴν κριτικτικὴν πίστιν, καὶ διεπρόσαν πολλά κακά. Καὶ ἐκὶ μόνον διὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους παραβλέπαμεν τὴν φρικτωδεστάτην αὐτὴν ἐντολὴν, ὅταν πρόκειται νὰ μεταστώμεν των ἀθανάτων μυστηρίων, διότι κάρνομεν πολλὰκις τοῦτο μὲ τὴν ἐνυπάρκουσαν εἰς ἡμᾶς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀνασιουητίαν.

Ὅχι δὲ μόνον αὐτὰς τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐξῆς ἀπὸ ἄλλους θὰ ἴδη κανεὶς νὰ ἔχουν ἀνατραπῆ. Ἐνῶ δηλαδὴ ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς» (Ματθ. 7, 12). Β ἡμεῖς κάρνομεν ὅλα ὅσα δὲν θέλομεν οἱ ἴδιοι νὰ πάθωμεν καὶ ἐνῶ διειτάκι μὲν νὰ ζητῶμεν ἐκ τῆς στενῆς πόλης νὰ διέλθωμεν, ἡμεῖς παντοῦ τὴν εὐρύκειον ἐπιζητοῦμεν. Καὶ ὅτι μὲν μερικοὶ κοσμικοὶ ἄνθρωποι αὐτὴν ἀγαποῦν καὶ ἐπιβιώνουν, τοῦτο δὲν εἶναι καὶ πολὺ περιέργον. Τὸ ὅτι ὅμως ἄνθρωποι ποὺ θεωροῦνται ὅτι ἔχουν σταυρωθῆ⁶ κατὰ κόσμον ἀκολουθοῦν αὐτὴν περισσότερο των κοσμικῶν, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ περιέχει πολλὴν ἐκπληξιν, μᾶλλον δὲ ὀμοιώσει καὶ μὲ ἀνιγμα.

Διότι, περισσότερο ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄλλους θὰ ἀκοήσης αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, ἐὰν ποτε τοὺς παρε-

6. Τὰ ἐσταυρωθῆσι σημαίνει τὴν μοναχικὴν ἀφίεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴ κριτικὴν τὸν κόμησι διὰ τὸν μοναχὸν καὶ τὸν μοναχὸν διὰ τὸν κόμησι, καθὼς τὴν περιγράφει ὁ 1. πατρὶς εἰς τὸν Πρὸς Στελέχων Ἡερὶ Κατανήσεως λόγον δεύτερον καὶ παρῆτρον 2. Ὅθεν καὶ ὁ μοναχὸς εἰς καλῶτα ἐσταυρωμένος εἰς κατὰ τοὺς λόγους καὶ ἄκ. Παύλου, «οἱ δὲ τὸν Χριστὸν τὴν ὄρακι ἀσταυρωσαν σὺν τοῖς καθήμασι καὶ τοῖς ἐπιθήμασι» (Γαλ. 5, 24 καὶ 6, 14).

κάλειε νὰ ἔλθουν διὰ κάποιαν ἐξικηρήτην: ἐρωτοῦν δηλαδὴ ἐὰν θὰ εὐρουν ἀνάπαισιν καὶ ἐὰν ἡμπορῆ αὐτοὺς ποὺ τοὺς καλεῖ νὰ τοὺς ἀναπαύσει καὶ διαρκῶς ἀκούει τὴν λέξιν ἀνάπαισιν.

Τὶ λέγειε, ἄνθρωπε: **Γ** Σὺ ποὺ διειτάκης νὰ θαδίζης τὴν τεβλιμένην ὁδὸν, ἐνδιαφέρεσαι διὰ ἀνάπαισιν καὶ ἐνῶ ἔχεις ἐντολὴν νὰ εἰσελθῆς διὰ τῆς στενῆς πόλης ἀναζητήεις τὴν εὐρύκειον: Ὅθ ἡμποροῦς νὰ ὑπάρξη χειρότερον πρᾶγμα ἀπὸ τὴν διαστρέβλωσιν αὐτὴν: Διὰ νὰ μὴ νομίσης δὲ ὅτι τὰ λέγω σήμερον αὐτὰ διὰ νὰ καταδικάσω ἄλλους μᾶλλον, θὰ σοῦ εἴπω λοιπὸν τὰ ἰδικὰ μου.

Ὅταν κάποτε ἐγὼ εἶχα ἀποφασίσει, νὰ ἐγκαταλείψω τὴν πόλιν καὶ νὰ ἔλθω εἰς τὰ ἀπηκρήσια των μοναχῶν, ἐρυνούσα καὶ ἐξήταξα μὲ προσοκὴν διὰ νὰ μάθω ἀπὸ ποῦ θὰ ἔκμαμε τὴν προφίθειαν των ἀναγκοίων διὰ τὴν ζωὴν μου καὶ κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν νὰ τρώγῃ κανεὶς καθημερινῶν καὶ φρέσκων ἄρτων **Δ** καὶ ἐν ὑπάρξει κανεὶς ποὺ νὰ ἐπαναγκάζῃ νὰ πρᾶγωμεν τὸ ἴδιον ἔλαιον ποὺ χρησιμοποιοῦμεν διὰ τοὺς λάχνους, ἐὰν ὑπάρξη κανεὶς ποὺ νὰ μᾶς ἀθῆ εἰς τὴν τολαιπορίαν τῆς θρόσεως των ὀσπρίων καὶ νὰ μᾶς ἀναθέτῃ θηρείας ἐργασίας, δηλαδὴ νὰ σκάπτωμεν ἢ νὰ μεταφέρωμεν ξύλα, ἢ νερὸν καὶ ὅλα τὰ παρήσια ἔργα καὶ γενικῶς μὲ ἐνδιέφερε πολλὸ τὸ θέμα τῆς ἀναπαύσεως. Καὶ ἐκείνοι μὲν ποὺ ἀναλαρθάνουν νὰ ἐκτελέσωσιν τὰς ὑπηρεσίας εἰς ἄρκοντα: καὶ τὰς δημοσίας ἐξουσίας διὰ τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν πολυπραγμοῦσιν, παρὰ μόνον ἂν ἔχη δι' αὐτοὺς κάποιο κέρμος ἢ ὑπόθεσις, κέρμος οὐσιώδες, καὶ ἂν ἐνεκα τούτου ἡμπορέσουν ποτὲ νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ἀέλιους, τότε οὕτε κόπους, οὕτε κινδύνους, οὕτε ἀτιμώσεις, οὕτε δουλοπρεπεῖς πηρωσίας, οὕτε ἴην εἰς τὴν ζῆνην κάρνην ζωὴν, οὕτε ὑβρείς, οὕτε θασάνους, οὕτε καιρικὰς μεταβολὰς, οὕτε τὴν ὀπουχίαν τοῦ ἐλπιζομένου σκοποῦ. **Ε** οὕτε ἄμωρον θάνατον, οὕτε τὸν χωριστὸν ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, οὕτε στέρησιν τῆς γυναικὸς καὶ των τέκνων, οὕτε ἄλλο κανὲν ἐκ των δυσχερῶν ὑπολογίζουσι λοιπὸν, ἀλλὰ γινόμενοι ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιθεμίαν των χρημάτων, ὑπομένουν ὅλα ἐκτίνα διὰ των ὀποιῶν ζυγαμένου νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὴν. ἡμεῖς ὅμως, ποὺ οὕτε χρήματα, οὕτε ἴην γῆν ἔχομεν ὡς στόχον, ἀλλὰ τὸν οὐρανὸν ¹³³ Α καὶ τὰ οὐράνια ἀγαθά, τὰ ὀποῖα οὕτε ὀφθαλμικὰ εἶδε, οὕτε οὐς ἤκουσε, οὕτε τὰ διηροῦσθη ποτὲ ἀνθρώπου καρδίαν, ζητοῦμεν πληροφορίας περὶ ἀναπαύσεως. Τόσον ἐλεπνοὶ καὶ μαλθακότεροι εἴμεθα ἀπὸ ἐκεῖνους.

Τὶ λέγειε λοιπὸν, ἄνθρωπε: Ἐνῶ πρόκειται νὰ μεταβῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ ἀποκτήσης τὴν βασιλείαν ποὺ εὐρί-

σκειται εκεί, έρωτης εάν υπάρχει εις την όδον και τὸ ταξίδι αυτό καμμία δυσκολία και δέν εντρέπεται και δέν έρωθιάς, οπτε ηγαίνεις να εξαφανισθής υπό την γήν. Διότι και εάν συνεκεντρώοντο όλα τὰ δεινά ποδ ύψίστανται οί άνθρωποι, είτε λαιδορίαί, είτε ύβρεις, είτε άτιμία, είτε ουκοφαντία, είτε έκρος, είτε πόν, είτε άλυσιδες και θηρία και καταποντισμοί, είτε πείνα και άσθένεια **B** και όλα από κτίσεως κόσμου δ παρών θλος έδοκίμασε κακά, δέν θα τὰ περιγελώσης όλα αυτά, εϊπέ μου, και δέν θα τὰ καταφρονήσης; Θα σκεφθής λοιπόν αυτά;

Και τί ποδ άνόητον θα ήμπορούσε να ύπάρξη από μίαν ισαύτην ψυχήν, τί δέ ταπεινότερον και άθλιώτερον; Διότι εκείνος ποδ έχει καταληφθή από την έσθυσίαν τών ουρανών δέν λέγω άπλως ότι δέν πρέπει να έπιζητή άναίμαυσιν, άλλ' οπτε να την αισθάνεται και άν άκόμη είναι παρούσα. "Η, πώς δέν είναι άποπον εκείνοι μόν ποδ έχουν τὸ πάθος του έρωτος να παραδίδονται άλοκληρωτικά εις τὰ άγαπώμενα πρόσωπα, ώστε έκτός από εκείνα και την συνύπαρξίν των με εκείνα τίποτε άλλο να μη θεωρούν εύχάριστον εις τόν παρόντα θλον, μιλοντά θεολώς ύπάκουον πολλά, άλλ' δέ ποδ διακατεχόμεθα όλα από τοιούτον άποπον έρωτα, άλλ' από έκεινον ποδ είναι ύπερ όντα όλων **C** όχι μόνον όταν έχωμεν την παρούσαν άνάπαυσιν να μη την καταφρονώμεν, άλλλ και άπούσαν να την άναζητώμεν;

7. Ποτέ, κανένα, άγαπήτῃ μου, δέν τόν κατέλαθεν ή έπιθυμία τών ουρανών καθώς πρέπει. "Αν πράγματι τόν κατελάμβανεν, όλα όλα φαίνονται ότι είναι δυσάρεστα, θα τὸ ένόμιζε σκιάν και γέλωτα πολόν. Διότι όποιος θαυμάζει τὸ έπίγειο, ποτέ δέν θα άεμώθῃ να γίνη θεατής τών μελλόντων. "Ο περιφρονών όμως και νομίζων ότι όλα αυτά δέν εύρίσκονται εις καλύτεραν κατάστασιν από την σκιάν και τὸ όνειρον, ταχέως θα έπίσταται τὸ μεγάλο εκείνο και πνευματικά. Διότι εις όσους έλθη άληθώς τούτο τὸ καλόν, τίστην μεγάλην δόναμιν έμφανίζει, όσην εις τὰς άκάνθας τὸ πύρ' **D** και ειτε εύρη τόν άνθρωπον να περιφρίγγεται από όπειρα κακά, ειτε με πολλά σκαινία άμαρτημάτων να περικυκλούται, ειτε να κείη σφοδρά ή φλόγα τών έπιθυμιών και γιγαντιωμένος ό θόρυθος τών θιοτικών πραγμάτων να τόν περιτριφυρίζει, όλα αυτά εύθως με φροδερόν μαστίγιον τὰ διασκορπίζει και τὸ άνομακρύνει εκ της ψυχής. Και όπως δέν θα ήδύνατο να άνθέξῃ λεπτή κόνις εις την ροχδαίαν όρημν του άνέμου, έτσι και τὸ ηλιθός των άτόπων έπιθυμιών δέν ήμπορει να άνθέξῃ την όρημν της κατανόσεως ποδ έπιπίπτει, άλλλ άφανίζεται και σκουρίζεται ταχύτερον από κόνιν και καπνόν. Έάν δέ ό

σωματικός έρκος ύποδουλάνει τόσον πολύ την ψυχήν, Έ ώστε εις όλων να την άπομακρύνῃ και να την προσπλώσῃ εις μόνην την τυραννίδα της έρωμένης, τί δέν θα έπετέλει ό πόθος του Χριστου και ό φόδος μήπως ύποξενωθώμεν από εκεί;

"Όπως είναι δύσκαλον, μάλλον δέ αδύνατον, να άνομείτῃ κανείς εις τὸ ύδωρ τὸ πύρ, έτσι νομίζω είναι αδύνατον να κείη να συνωπάρηουν τρυφή και κατάνυξις. Διότι αυτά είναι άντίθετα και τὸ έν καταργεί τὸ άλλον. "Η μόν κατάνυξις είναι μήτηρ τών δακρύων και της νήψεως, ¹⁹⁴ **A** ή δέ τρυφή του γέλωτος και της άπερικέπτου διαγωγής. Και ή μόν κάμνει έλαφράν την ψυχήν και την άναπερνώνει, ή δέ την καθιστά βαρύτεράν και από τών βόλωνδον. Και τούτο θα προσπαθώ να τὸ κάμω κατανοητόν όχι με τούς ιδίους μου, άλλλ με τούς λόγους εκείνου ποδ κατεσχέθη ύπ' αούτης της καλής έπιθυμίας.

"Ο διάπυρος έρωτης του Χριστου Παύλος, ό οποίος τόσο έντρώθη από αυτόν τόν πόθον, ώστε να στενώξῃ διά την κρονοτριβήν της εκ τών παρόντων άποδηρίας, «Και γάρ όνεις, λέγει, έν τῷ σκηνῃ τούτῳ στενώζομεν» (**B'** Κορ. 5, 4), έπίθῃ και ήθελεν άκόμη να μείνη εις τόν παρόντα κόσμον διά τόν Χριστόν. «Τὸ γάρ έπιμένειν με, λέγει, τῆ σαρκα άναγκαϊότερον δι' ύμέας (Φιλιπ. 1, 24). **B** Δηλαδή διά να προσδεύθῃ ή πίστις ή εις τόν Χριστόν. Διά τούτο και πείναν και δίψαν και γυμνάστια και θεσμά και θανάτους και διαποντίους άποδηρίας και ναυάγια και όλα τὰ άλλα, τὰ όσα άνάφερον, ύπέφερε και όχι μόνον δέν έστενοκωρείτο με αυτά, άλλλ και έχαίρε. Διά τούτο και έλεγεν: «Έν τούτοις πάσιν ύπερνωθώμεν διά του άγαπήσαντος ήμάς» (Ρωμ. 8, 37). Και μη θυμώσης δι' αυτό, διότι, έν ή φιλία τών ανθρώπων έκαμει πολλάκις να περιφρονή κανείς και τόν θάνατον, τί δέν ήμπορει να πραγματοποιήσῃ ή άγάπη του Χριστου; Ποίαν δυσκέρειαν δέν ήθελεν έλαφρύνει; Τόσον πολύ ύσπερτά όλα ήσαν **C** εις αυτόν ποδ ήθελε μόνον πρὸς τόν ποθούμενον και τὸ να ύψίσταται δι' εκείνον τὰ πάντα τὸ ήθελερει άνώτερον από κάθε ήδουήν και άπόλαυσιν, όπως άλλωστε και είναι. Διότι ένόμιζεν ότι δέν εύρίσκειται πλέον εις την γήν και τόν παρόντα θλον, οπτε ότι συναναστρέφεται μετά τών ανθρώπων, άλλ' ύσάν να ειπεν ήδη μεταθῆ εις την θουαλειαν τών ουρανών και να έξη μετὰ τών άγγέλων και να άνέλθε τήν θουαλειαν και να άπηλαυε την θεαν του θεου προσώπου, περιεφρόνει τὰ του παρόντος θλου ήδέα και λυπηρά και περι άναηούσεως σιδάνα έκαμνε λόγον, πράγμα ποδ συνεχώς έπιζητείται από ήμας, άλλ' έλεγε: «Μέχρι της όχρι ώρας και πεινάμεν και δίψάμεν και γυμνητεύομεν **D** και καταφρίζομεθα

καὶ ἀτακτοῦμεν καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ. ληθορούμενοι εὐλογοῦμεν, διακώμενοι ἀνεχώρεθα, θαλασσομούμενοι παρακαλούμεν», καὶ πάλιν «Ὡσπερὲν καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγεννήθημεν. πάντων περίεργα ἔακ; ἄρτια (Α' Κορ. 4, 11-13).

Διότι ἄφοδ' ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐξεπλάγη ἀπὸ τὸ ἐκεῖ κάλλος, δὲν ἤντικτο νὰ τοὺς στρέψῃ πάλιν κάτω εἰς τὴν γῆν. Ὅπως δὲ ἴσταν κάποιος πτωχὸς καὶ πένθης κλεισμένος εἰς σκοτεινὸν καὶ πτακτικὸν οὐκίανον ἰδῆ βασιλέα λάμποντα εἰς τὸν κριστὸν καὶ εἰς τὰς ἀνταυγείας τῶν πολιτῶν Ἰθων, δὲν θὰ προτιμοῦτο πᾶσον οὔτε εἰς τὸν νοῦν του νὰ ἀπαναφέρῃ τὴν εἰκόνα τῆς ἰδικῆς του πτωκικῆς οὐκίας, ἀλλὰ θὰ ἔκαμε τὸ πᾶν Ἐ διὰ νὰ ἐκρήθῃ εἰς ἐκείνην τὴν κατοικίαν, ἀν ἠμποροῦσε, ἔτσι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, ἄφοδ' εἶχε τὰ ἐν οὐρανῷ, κατεφρόνει τὴν πενίαν τῆς παρουσίας τῆς καὶ ἐνῶ συνανοστρέφετο μὲ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, διὰ τίποτε τὸ ἰλικὸν δὲν ἐντεπερέτο, ἀλλ' ὀλόκληρον τὸν αὐτὸν του μετέθεσεν εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν.

Καὶ τί λέγω διὰ τὸ λιμπρὰ τοῦ παρόντος βίου; Τόσον πολὺ τὸν κατέλασεν ὁ νόθος τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ὑποφέρῃ καὶ ἰὰς ἀπέναντος ἔκεινος κόλλασεις, ἔνεκεν τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἀπ' αὐτὸ δὲν θὰ παρητήσῃ ποτέ. Διότι δὲν ὑπερέτει; ¹³⁵ Ἄ ἐκτίσας τὸν Χριστὸν ὅπως ἡμεῖς ποὺ φοβοῦμεθα τὴν γέννηαν καὶ ἐπιθυμοῦμεν τὴν βασιλείαν, ἀλλ' ἐπειδὴ κατελήφθη ἀπὸ κάποιον ἄλλον πόθον, πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀμοιβῆς, δι' οὐδὲν ἄλλο ἔπιωσσε καὶ ἐπροττε τὰ πάντα, εἰ μὴ διὰ τὸ ἱκανοποίησθαι μόνον τὸν σφοδρὸν πόθον του ποὺ εἶχε διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ὁ ὁποῖος πόθος τόσον ὀλοσκαρῶς εἶχε κατακτήσει τὸν λογισμὸν του, ὥστε καὶ αὐτὸ ποὺ εἶ ἔβλεπεν ἦτο δι' αὐτὸν τιμιότερον, ἰὸ νὰ εἶναι δηλαδὴ καὶ μὲ τὸν Χριστὸν, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ τὴν γέννηαν κατεφρόνησε καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀπὸ αὐτὸ πάλιν νὰ γίνῃ ἔξενος ἔθελουσιως, προτιμῶν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἔκπιωσιν; ὡς καὶ πῶν νὰ ἀπερῆλει ἀντικείμενον εὐχῆς. Αὐτὸ λοιπὸν ἰὸ ἀπεδέχθη καὶ τὸ προτιμῆσε μὲ πολλὴν προθυμίαν.

Β 8. Καὶ ἔακ; τῶρα φαίνεται εἰς πολλοὺς ἀσφῆς τὸ λεκθὲν, ἴταν δὲ τὸ κάμμο σαρπέτερον, τότε ἰάλιν θὰ φαυθ' ἀπίστευσιν εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ἀπίστους καὶ προηγουμένως ἦν

7. Ἐρανον ἐκπιωσιν ἐννοεῖ τὴν ἀποκλίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τοῦτο ἤθελε ὁ Παῦλος ἀπὸ ἀγάπης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἔκκλησίαν του.

ἀσφῆς. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο καθόλου περίεργον. Διότι καὶ ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἐπειδὴ περίεμεν ὅτι δὲν θὰ γίνῃ πιστευτὸς δι' αὐτὰ, ἐπρόλαβε καὶ εἶπε: «Ἀλλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυροῦσας μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Ρωμ. 8, 1). Καὶ ὅμως ἐν καὶ προσέθεσε τόσα εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἐκάλεσε τέτοιους μάρτυρας τῆς συνειδήσεώς του καὶ τῶρα ἄκαμην δὲν γίνεται πιστευτὸς.

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποὺ λέγει, ἄκουε. Ἄφοδ' ὤμωλεσε διὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ δεῖνὰ καὶ εἶπε, Ἐ «εἰς ἡμᾶς κωρήσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις, ἢ στενοκοιλία, ἢ διασπῆς, ἢ λυρὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κένδυκος, ἢ μάκαμα.» (Ρωμ. 8, 35) καὶ ἄφοδ' ἀνεφέρθη εἰς ἅλα τὰ γήινα, ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν, θέλων νὰ δεῖξῃ, ὅτι δὲν εἶναι καὶ τόσον μεγάλον πρῶγμα τὸ νὰ καταφρονῇ κανεὶς τὰ ἐνταῦθα δεῖνὰ διὰ τὸν Χριστὸν. προσέθεσεν, ὅτι «Οὔτε ἀγγελοῖ, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐπιτετώτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς κωρήσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἰς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. 8, 38-39).

Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει, τοῦτο σημαίνει. Ὅχι μόνον ἀνθρωποι δὲν θὰ δυνήσων νὰ μὲ κωρήσων ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀγάπην, Ἐ ἀλλ' οὔτε οἱ ἀγγελοῖ, οὔτε καὶ ἐν συνθηροῦζοντο ἄλλαι ὁμοῦ αἱ οὐράνια δυνάμεις θὰ κατορθώσων τοῦτα. Τί λέγω; Ὅτι καὶ ἐν κραισῶθ' νὰ στερηθῶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ πέσω εἰς τὴν γέννηαν τοῦ πυρὸς διὰ τὸν Χριστὸν, οὔτε καὶ αὐτὸ μοῦ εἶναι φοβερόν. Διότι αἱ λέξεις ὕψωμα καὶ βάθος καὶ ζωῆ καὶ θάνατος τίποτε ἄλλο δὲν δηλοῦν παρὰ τοῦτο μόνον. Τὰ ἔλεγε δὲ αὐτὸ δχι διότι θὰ ἐπεκτεῖνον ποτέ οἱ ἀγγελοῖ νὰ τὸν κωρήσων ἀπὸ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ ὑποθέτει διὰ τῶν λόγων καὶ ἐκεῖνα ποὺ ποτέ δὲν θὰ συνέβαιναν, διὰ νὰ παραστήσῃ καὶ κάμμη ὀλοσφάνερον εἰς ἄλους τὸν μεγάλον πόθον ποὺ εἶχε διὰ τὸν Χριστὸν. Δασὶ τέτοια εἶναι ἢ συνήθεια ἐκείνων ποὺ ἀγαπιῶν. Ἐ Δὲν ἀνέχονται νὰ κρατοῦν τὴν ἀγάπην των, ἀλλ' εἰς ἄλους τοὺς φίλους των φανερώνουν τὴν φλόγα καὶ μὲ τὸ νὰ διηγοῦνται συνεχῶς τὴν υπερβολὴν τοῦ πόθου των, ἀναπαύουν τὴν ψυχὴν των, ¹³⁶ Ἄ πρῶγμα ποὺ ἔκαμε τότε καὶ ἐκεῖνος ὁ μακάριος. Ἄφοδ' συμπεριέλαθεν ἄλα εἰς τὸν λόγον του, τὰ παρόντα, τὰ μέλλοντα, ὅσα συνέβησαν, ὅσα δὲν θὰ συμβῶσιν ποτέ, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, κόσθε κόλασιν καὶ κόσθε ἀνάπαυσιν, ὡς νὰ μὴ τοῦ ἦσαν ἀρεκὰ ἄλα αὐτὰ διὰ νὰ παραστήσῃ τὸ πάθος τῆς ἀγάπης του καὶ ἄφοδ' διὰ τοῦ λόγου ἔδωσεν ἕσπεριν εἰς τόσα ἄλλα ποὺ δὲν ὑπάρκων καὶ τὰ συμπεριέλαθε (διότι, τὸ κτίσις ἑτέρας, ὀνῆκει εἰς τὰ μὴ ὑπάρχοντα), τότε ἔταξε καὶ τοῦτα, δηλοῦν

ὅτι ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρων τίποτε δὲν θά ἤμπορέη νὰ μᾶς κωλύῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν εἰς τὸσον ὕψος ἤνωσε τὸν πόθον του. Ἡμεῖς δὲ οἱ προστακθέντες νὰ εἰμεθα μνηταὶ του, οὔτε τὰς παρουσίας θλίψεις ὑποφέρομεν μὲ καλὴν διάθεσιν, ἀλλὰ παροπνοούμεθα καὶ δυσανασχετούμεν. **B** ὅτι διλιγώτερον ἀπὸ ἐκεῖνους ποῦ κατέχονται ἀπὸ πυρετόν. Διότι, ἡ μακρὰ αὕτη νόσος, ἡ ὅποια ἐκεῖ καταλύει τὰς ψυχὰς μας, ἐκεῖ γίνετ με τὸν χρόνον ἀνίατος, ὡς θὰ ἐλέγομεν, καὶ τῆς πραγματικῆς ὑγείας δὲν ἤμποροῦμεν οὔτε ἰδεῖν νὰ λάβωμεν, ἀλλὰ καὶ μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι λουτὸν ἢ ἐνανάκτησις οὐτῆς ἀδύνατος. Καὶ δταν δοκούσμεν κάποιον νὰ προφέρῃ ὡς παράδειγμα τοὺς ἀποστόλους καὶ νὰ ἀμυλῇ διὰ τὰ κατορθώματά των, ἐνφ' ἑρέπει εὐθὺς καὶ νὰ πνεύσωμεν ἀκόμη διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, διότι τὸσον ἀπεμακρόνημεν ἀπὸ αὐτοῦ, ἐν τούτοις οὐδὲ κἀν θεωροῦμεν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀμάρτημα καὶ οὔτε ἔχομεν τὴν διέθεσιν νὰ φθώσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος. Καὶ ἐν κανεὶς μᾶς εἴρη τὴν αἰτίαν, εὐθὺς προσβάλλομεν τὴν παράλογον αὐτῆν δικαιολογίαν, λέγοντες. **C** Ἐκεῖνος ἦτο Παῦλος καὶ ἐκεῖνος Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος Ἰωάννης. Τί θὰ εἶπῃ, ἐκεῖνος ἦτο Παῦλος καὶ ἐκεῖνος ἦτο Πέτρος; Δὲν ἦσαν, ἐπέ μου, καὶ αὐταὶ τῆς ἰσῆς φύσεως μὲ ἡμᾶς ἄνθρωποι; Δὲν ἦλθον μῆνας καὶ αἰταὶ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ εἰς τὸν παρόντα θῶν καὶ δὲν ἐπράξησαν μὲ τὰς ἰδίας τροπὰς; Δὲν ἀνένειυσαν τὸν ἴσον ἀέρα; Δὲν ἐκρημασιοποίησαν τὰ ἴδια πράγματα; Μερικὰ ἀπὸ αὐτοῦ δὲν εἶκαν μῆνας γυναικας καὶ τέκνα, ἄλλοι δὲ καὶ ἡσποριστικὰ ἐπαγγέλματα, ἄλλοι δὲν περιέπεσαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θάραβρον τῆς κακίας;

Ἀλλὰ ἀπήλαυσαν, θὰ εἴρη, πολλὴν χάριν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ἐν διετασοῦμεθα νὰ ἀναστήσωμεν νεκροῦς, **D** ἢ νὰ ἀνοίξωμεν οφθαλμοὺς τυφλῶν, ἢ νὰ ἀνορθώσωμεν κωλοῦς, ἢ νὰ φυγαδεύσωμεν δαιμόνας καὶ νὰ θεραπεύσωμεν καὶ τὰς ἄλλας παροισίας νόσους, θὰ ἦτο εὐλογος αὐτῆ ἡ δικαιολογία. Τώρα ὁμοῦ ποῦ πρόκειται διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ θίου καὶ τὴν ἐπιδείξιν ὑπακοῆς, ποῖαν οὐκ εἶχαν αὐτὰ πρὸς ἐκεῖνα; Διότι καὶ οὐ διὰ τοῦ θαυτίσματος ἀπήλαυσες τῆς θείας χάριτος⁸ καὶ μετόκεις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν καὶ

8. Ἡ χάρις εἶναι ἡ σωτηρία δωρεὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἰστοίας ὁ βαπτίζομενος εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἑγὼς. Ἰσθδός οὐκ εἶναι κατὰ χάριν, δωρεάν. Εἶναι κελδωρὸς ἡ χάρις αὕτη: Χάρις σωτηρίας, κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου (ἴτιος 2, 11), χάρις δωρεάν ἄλλων χαρισμάτων καὶ δωρεάν (ἡ χάρις θαυμάσια, προσριστῶν χάρισι: θεολογικῶν χάρισι καὶ, ἐξ ἐκείνωνται τὴν εἰς τὸ ἄ' Κορ. 12, 31).

ὅτι μέχρι σημείου νὰ κάμνης θαύματα, ἀλλ' ἔσον ἀρκεὶ διὰ νὰ κατορθώης πολιτεῖαν ὀρθὴν καὶ μετὰ ἀκριβείας θεωωμένην. Ὡστε ἡ διαστρόφῃ πρόφρκεται ἐκ τῆς ἰδοκῆς μας ὀθμιός. **E** Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην δὲν θά ὄση τὰ θαυτεία εἰς ἐκεῖνους ποῦ ἄπλως ἐπιτέλουν θαύματα, ἀλλ' εἰς ἔσους ἐξετέλεσαν τὰς ἐντολὰς του. Διότι λέγει, ἀεῦτε οἱ εὐλογούμενοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτομασμένην ἡμῶν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ὅτι διότι ἐδωματοργήσατε, ἀλλὰ διότι «Ἐπειύσσα καὶ ἐδωκατέ μοι φραεῖν ἐδῶχησα καὶ ἐποισατέ μοι ἔλενος ἡμην καὶ σὺνηγάγετέ με γυνῆος καὶ περιεβάλετέ με ἰσθβήνοα καὶ ἐπισκῆμαστέ με ἐν φυλακῇ ἡμην καὶ ἦλθετε πρὸς με» (Ματθ. 23, 34). **137 A** Εἰς δὲ τοὺς μακαρισμοὺς ποὐθενὰ δὲν μακαρίζεῖ ἐκεῖνους ποῦ ἔκαμαν θαύματα, ἀλλὰ τοὺς ἔκαυτα ὀρθὸν βίον.

B Ὡστε ἐν καὶ ἐκεῖνη ἡ χάρις ἐξη τῶρα ἀνασταλῆ, τοῦτο οὐδὲλωκ θὰ ἤμποροῦσε νὰ μᾶς ὀλῶρη, οὔτε δὲ καὶ νὰ ἀποτελεσῇ ἀπαλογίαν πρὸς χάριν μας, δταν ἡμεῖς φέρωμεν τὰς εὐθύνος τὸν πρῶξείν μας. Διότι καὶ τοὺς ἁγίους ἐκεῖνους δὲν τοὺς θαυμάζομεν διὰ τὰ θαυμάτα των, καθὸτι ἄλον τοῦτο ἦτο ἀποτελέσμα τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διότι ἐπέδειξαν θῶν ἀγγελικῶν. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἔργον δύο παρογόντων, τῆς ἀνωθεν ἐνσχύσεως καὶ τῆς ἰδοκῆς μας φρονήδος. Καὶ δὲν τὸ λέγω τοῦτο ἐγὼ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ. Διότι, δταν ἀπέκρουε τοὺς ψευδοαποστόλους, **B** δι' ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς ὀδελφούς, καὶ ἐπεθῆμε νὰ παρουσάση τὴν διαφορὰν μεταδὴ τῆς δοκῆμου καὶ τῆς νόθου διακονίας, δὲν τὸ ἔκαμεν αὐτὸ ἐξετέλων τὰ θαύματα, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα τοῦ Θεοῦ του, λέγων τὰ ἐξῆς: «Διακονία Χριστοῦ εἶσι; παραφροσῶν λαλοῦ; ὑπὲρ ἐγὼ ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις πολλαῖς ὑπὸ Ἰουδαῖων πεντήκατεσσάρων κατὰ μίαν ἑλῶθον, τρεῖς ἔρραβδίσθη, ἀπὸ ἐλαβίσθη, τρεῖς ἐναυόγησα, νυκτῆμερόν ἐν τῷ θυβῷ πεποισίκα: ὀδοπορικας πολλαῖς, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ἁρσιων, κινδύνους γένους, κινδύνους ἔθνων, κινδύνους ἐν πᾶσι, κινδύνους ἐν ἐρημῇ, κινδύνους ἐν θαλάσῃ. **C** κινδύνους ἐν ψευδοτέλεφοις, ἐν κόποις, ἐν μάσθῃ, ἐν ἀγρυστινις πολλαῖς, ἐν ψικαὶ καὶ γυμνότητι. Χωρίς τῶν παρεκτός, ἡ ἐπισύστασις μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ ἑρμηνία πασῶν τῶν ἐσκληροσῶν. Τίς ὄσθενεὶ καὶ οὐκ ὀσθενῶ; τίς σκωνδαλίζεταὶ καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;» (**B**' Κορ. 11, 23 - 28).

Διὰ ταῦτα θαυμάζω ἐγὼ τοὺς ἀποστόλους. Ὡστε λοιπὸν αὐταὶ χωρὶς τὰ κατορθώματα τοῦ Θεοῦ των, μολοῦντι τοὺς

ἐπιτρέψατε καὶ οἰκονομίαν ἐπιτελέσουσιν θαύματα, ὅσα μόνον δὲν θὰ ἐπέβαινον ἀθεοθάουστοι, ἀλλὰ θὰ ᾔσαν καὶ ὄξιοι ἀποδοκιμασίας, καθὼς φανεραίεσσι καὶ ὁ Χριστὸς λέγων, «Πολλοὶ ἐρώσει μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· Ὁ Κύριε, Κύριε, σὺ τῷ σὺ ὄνοματι προσερητεύσαμεν καὶ τῷ σὺ ὄνοματι διαμόνια ἐξεδόξαμεν καὶ τῷ σὺ ὄνοματι πολλὰς δυνάμεις ἐπαίσησμεν. Καὶ ἐρῶ αὐτοῖς· Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· οὐδέποτε ἔγνω ὄνομα» (Ματθ. 23, 23). Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἔδιδε παραίνουσαις λέγων· «Μὴ καίρειτε ὅτι τὰ δοκίμια ὑμῶν ὑποδοκίμαται, ἀλλ' ὅτι τὰ ὄνοματά ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 10, 20). Βίος ἐνάρετος καὶ καρπὸς αὐτὰ θὰ λέθῃ τοῖς στεφάνου καὶ δὲν θὰ ζημιωθῇ καθόλου ἀπὸ τῆν ἔλλειψίν τῶν. Βίος παράνομος ὅμως οὔτε καὶ ἂν συνοδεύεται μεθ' αὐτὰ θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποφύγῃ τὴν κόλασιν. Ὅποτε εἶναι περιττὸν νὰ ἀμυλῶμεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὅσα μόνον περιττὸν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον καὶ εἰς πολλοὺς ἀρετικῶς παρέξει ἀφορμὰς. Διότι ἐὰν ἐκείνοι δὲν ἔγιναν μετὰ τὴν ἰδικὴν τῶν προαίρεσιν θαυμαστοί, ἀλλὰ μετὰ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ μόνον, τί ἐμποδίζει νὰ γινώμεν ὅσοι παρόμοιοι τῶν;

Ἐὰν δηλαδὴ ἡ χάρις προηγούμενος δὲν εἴηται καὶ τὴν ἰδικὴν μας συγκατάθεσιν, θὰ εἶχε διὰ μᾶς ἐκκυθῆ εἰς τὰς ψυχὰς ὄλων, καθὼς δὲν εἶναι προσωπικήτης ὁ Θεός. Ἐπειδὴ ὅμως ζητεῖ καὶ τὴν ἰδικὴν μας συγκατάθεσιν, διὰ τοῦτο εἰς ἄλλους μὲν ἀκολουθεῖ καὶ παραμένει, ἐξ ἄλλων δὲ ἀπομακρύνεται καὶ τοὺς λοιποὺς οὔτε κεν ἐπισκέπτεται. ¹³⁸ Ἄ «Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς ἄφου ἔξῆτισε πρῶτον τὴν προαίρεσιν ἔδωκε κατὰ τὴν χάριν, πρὶν ἀκόμη ἐπαδείξῃ κανὲν θαυμαστόν ὁμῆσιν ὁ μακάριος ἐκεῖνος (ὁ ἅγ. Παῦλος), ἄκουσε τί λέγει περὶ αὐτοῦ. «Σκευὸς ἐκλογῆς μοί ἐστίν, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομα μου ἐνώπιον ἐθνῶν τε καὶ βασιλέων καὶ παντὸς γένους Ἰσραὴλ» (Πραξ. 9, 15). Αὐτὰ τὰ ἑμαρτύρησε πρὶν ἀκόμη εἶθι ἡ χάρις αὐτοῦ ποῦ γνωρίζει ἐπακριβῶς τὸν ἑσωτερικὸν μας κόσμον.

Ἄς μὴ πλανώμεν λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν μας, ἀγαπητοί, λέγοντες ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ κανεὶς σὺν τῶν Παύλων. Ἦς πρὸς τὴν χάριν καὶ τὰ θαύματα δὲν θὰ ὑπάρξῃ θεσβίως ἄλλος Παῦλος, ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τοῦ βίου ὅμως, ὁ καθέ τις μας ποῦ θὰ ἤθελε, θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ τοιοῦτος. Καὶ ἂν δὲν ὑπάρκουν τέτοια, εἶναι ἐπειδὴ δὲν θέλουσιν. Δὲν γνωρίζω ὅμως πῶς ἠλώθησα εἰς τέτοιον παραλογισμόν, Ἐ νὰ ζητῶ σήμερον ὡσὺν τὸν Παῦλον ἀνθρώπου, ἄφου δὲν δύναμαι νὰ ῥω ἀνθρώπουσ τρίτης ἢ τετάρτης σειράς μετὰ ἀπὸ ἐκείνου ὡς πρὸς τὸν βίον.

Δι' αὐτὰ ὅλα πρέπει λοιπὸν νὰ πενθῶμεν καὶ νὰ κλαίωμεν καὶ νὰ ὀδυρόμεθα, ὅσα ἐπὶ μίαν ἢ δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸν βίον μας. Διότι, ἐὰν κανεὶς συνήθισε εἰς τοῦτο, τότε δυσκόλως θὰ ἀμαρτήσῃ εἰς τὸ ἔξῃς. Καὶ ἐὰν ἀμφεβάλλῃς εἰς τὰ λεγόμενά μου, ἔξετασε τοὺς πενθούσας, ἐννοῶ τὰ κοσμικὰ πένθη, ὅσα θεσβίως κάποιον ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ζῶν τὸν κοπιῶν τούτων βίον, ἀλλὰ κάποιον ἐξ ἐκείνων τῶν τρωφῶν. Αὐτοὶ δηλαδὴ, αὐτοὶ ποῦ μελετοῦν πῶς νὰ μεθῶσιν καὶ νὰ περιποιηθῶσιν τὴν κοιλίαν τῶν, αὐτοὶ ποῦ τὰ μὲν γεύματα παρατείνουν μέχρι τῆς ἑσπέρας, Ἐ τὰ δὲ δεῖπνα μέχρι τοῦ μεσουκτιοῦ, ποῦ ἀρπάζουσιν τὰ πράγματα τῶν ἄλλων, καὶ οὔτε κήραν, οὔτε πένθη, οὔτε ἀδύνατον ὑπαλογίζουσιν καὶ ἐπαυεικνύουσιν πολλὴν ἀμώγητα, αὐτοὶ, ἐὰν κοτε τοὺς συμβῇ νὰ καταληθῶσιν ἀπὸ βαρῦ πένθος, ἰκανὸν νὰ τοὺς ἀνατρέψῃ καὶ τοὺς συνταράξῃ τὴν ψυχὴν, ἄφου ἐγκαταλείψουσιν ὅλας ἐκείνας τὰς ἀνοήτους καὶ παρανόμους ἐπιθυμίας, ἐσπάζοντες τότε τὴν φιλοσοφημένην ζωὴν, ἀκληρογυγίαν, ἀγρυπνίαν, κομηνίαν, ὑπομονήν, νηστειαν, σωπῆν, ἐπεικείαν, ταπεινίωσιν καὶ φιλανθρώπιον μεγάλην ἐπιδεικνύουσιν. Παρ' ὅλον ὅτι ἀρπάζουσιν τὰ τῶν ἄλλων, ὅμως ἐκείνην τὴν ὄραν καὶ τὰ ἰδικὰ τῶν θὰ πετοῦσαν. Ὁ Καὶ ἐὰν ἤθελε κανεὶς νὰ τὰ πυρπολῆσῃ μαζὶ μεθ' ὅλων τὸν οἶκον, αὐτοὶ καθόλου δὲν θὰ ἐβῶμιναν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω πολλοὺς, οἱ ὅποιοι μετὰ τὸν θάνατον προσελθόντων τῶν προσώπων, ἄλλοι μὲν ἀντήλλαξαν τὴν ζωὴν τῆς πόλεως καὶ τὰ ἀγαθά τῆς με ἐκείνην τῆς ὑπαίθρου, ἄλλοι δὲ ἔκτισαν τὰς οἰκίας τῶν πλησίον τῶν μνημάτων τῶν μεταστάντων καὶ διήρθωσαν ἐκεῖ τὸν ὑπόλοιπον βίον τῶν. Αὐτὰ ὅμως ἐπισημαίνουσιν βεβαιῶν δὲσιν ὅμως ἀκράξῃ τὸ πένθος διὰ τίποτε δὲν ἐνδιαφέρονται λοιπὸν αὐτοί. Τὴν μακίαν δὲ τὴν ὅσων εἶκον διὰ τὴν φροντίδα καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν χρημάτων, τὴν ἀπάστησιν τῆς ἔξουσίας καὶ τῆς τιμῆς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἄφου τὴν κατέφλεξαν ὡς κάρτον, ἢ ὡς ἄνεθος κάρτου εἰς τὴν φλόγα τῆς λύτης, Ἐ τὴν ἀπέβαλον ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Καὶ ὁ νοὺς τότε μεταφέρεται εἰς τὸσον φιλοσοφημένην διαγωγήν, ὥστε οὔτε νὰ γίνεταί λόγος διὰ κόπῃ ἀπὸ τὰ τεριπνὰ τοῦ παρόντος βίου δὲν ἀνέκεται, ἀλλ' ὅλα ὅσα προηγούμενως ἐθεωροῦντο εὐχάριστα νὰ τοὺς ἐνοκλοῦσιν καὶ νὰ τοὺς φαίνωσιν παλὸν πικρά. Καὶ κανεὶς, οὔτε δοῦλος, οὔτε φίλος θὰ τολμοῦσε τότε νὰ κόμῃ λόγον ὑπὲρ τῶν κοσμικῶν τούτων πραγμάτων καὶ λίαν ἐναγκαλίον. Διότι ὅλα αὐτὰ ἐξαφανίζονται καὶ παροικμεροῦν τὴν θέσιν τῶν εἰς λόγους περὶ ¹³⁹ Ἄ τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς. Ἡ ψυχὴ τότε διδάσκειται διὰ τοῦ πένθους ὡς εἰς

Ιερὸν πῖνα ἰσὺν τὴν μηδαιμότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τὸ παροδικὸν τοῦ παρόντος κόσμου, τὸ ὄπιστον καὶ τὸ εὐθραυστον τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, τὴν ὑποκριτικότητα τοῦ θεάτρου ποῦ λέγεται ζωὴ. Τότε περιφρονοῦνται μεγάλας τὰ χρήματα, τότε ἐξαφανίζεται ἡ δόξη, τότε ἀμελεῖται ἡ φιλοτιμία καὶ οὔτε φόβος θὰ ἴδῃται νὰ ἐμφυλάσῃ, οὔτε ἡ ὑπερηφάνεια νὰ συλῆσῃ τὸν συντετριμμένον ἀπὸ τὸ πένθος, οὔτε πόθος σαρκικός νὰ πυρώσῃ τὸν ἀκόλαστον, ἀλλὰ ἐξαφανίζονται ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἐκεῖ, καὶ εἰς μόνον λογισμὸς ἐγκαθίσταται. **Β** ἐκεῖνος ποῦ διαπραεῖ συνεχῶς τὴν μορφήν τοῦ ἀποθανόντος πρὸ τῶν ἀρθολιθῶν. Αὐτὸ εἶναι καὶ τροφαὶ καὶ ποτὰ καὶ ὕπνος καὶ ἴδῃσι καὶ ἀνάπαυσις καὶ παραμυθία μεγάλῃ. Τοῦτο δόξα καὶ πλοῦτος καὶ δυναστεία καὶ τρυφή.

ΙΘ. Ἐτα ἔπρεπε νὰ πενθῶμεν τὴν ἀπάθειαν τῆς σωτηρίας μας, διὰ τὴν μὴ εἶναι τίποτε περισσότερο. Μὲ τὸσον μεγάλην ἐπιθυμίαν καὶ προθυμίαν ἔπρεπε ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ νὰ εἶναι προσηλωμένοι τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς καὶ ὅλα νὰ μᾶς εἶναι ἐνθουσιασμοὶ καὶ ἀναπαράστασις τῆς. Τώρα ὅμως ἐνῷ οἱ οἱ κύνες κάνουν τέκνα καὶ γυναῖκες μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ἀσπασκοῦν τὸν νοῦν των, εἰ μὴ μόνον μὲ τὸ νὰ ἀναπλάθωσι εἰς τὴν μνήμην των τὴν μορφήν τῶν ἀποθανόντων, ἡμεῖς ἀνθρώποι οἱ ὅποιοι ὀπωλέσαμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν περισσότερο ὅλα τὰ ἄλλα μᾶλλον παρὰ ἐκεῖνην σκεπετήμεθα. **Κ** Ἐξ ἐκεῖνων κανεὶς θεβόαιος, καὶ ἂν ἀκόμη ἀνήκῃ εἰς βασιλικὸν γένος, δὲν ἀσκάνευσι διὰ τὸν νόμον τοῦ πένθους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔδαφος θὰ καθίσῃ καὶ μικρὰ θὰ θρηνησῇ καὶ ἐνδύματα θὰ ἀλλάξῃ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς τιμωρίας ἐκεῖνης μὲ πολλὴν προθυμίαν ὅσα τὰ ὑπομείνῃ. Δὲν θὰ ὑπολογίσῃ δὲ οὔτε ἀνατροπὴν, οὔτε τὴν συνήθειαν τοῦ σώματος, οὔτε τὰς μετὰ ταῦτα νόσους ποῦ τυκῶν προέρχονται ἀπὸ ἐκεῖνην τὴν ταλαιπωρίαν, ἀλλὰ μὲ μεγάλην εὐκαλίαν θὰ τὰ ὑπομείνῃ ὅλα.

Αὐτὰ θεβόαιος οἱ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τὰ πράττουσι καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πολὺ ἀσθενεῖς, καὶ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ. Ἡμεῖσι δὲ ποῦ πενθοῦμεν οἱ τέκνα, οὔτε γυναῖκες, ἀλλὰ τὴν ἀπάθειαν τῆς ψυχῆς καὶ μάλιστα οἱ ξένης ψυχῆς, ἀλλὰ τῆς ἰδικῆς μας, προσοιζόμεθα ἀσθένειαν σώματος καὶ τρυφερότητα ἀνατροφῆς. **Δ** Καὶ εἶπε· νὰ ἴτω μόνον τοῦτο τὸ κακόν! Τώρα μάλιστα δὲν πράττουσι οὔτε ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια κομμίον σωμάτων προσδέχονται δὲν χρειάζομεθα. Διότι, εἰπέ μοι, ποῦ ἀπατεῖται φαρμακικὴ δύναμις, ὅταν πρέπη κανεὶς νὰ αἰσθανῆσθαι συντριβὴν τῆς καρδίας, ὅταν πρέπη νὰ προσευχηθῇ μὲ τὸ πνεῦμα νηφάλιον καὶ ἐγρήγορον, ὅταν πρέπη νὰ ἀναλογισθῇ τὰ ἁμαρτήματά του, ὅταν πρέπη

νὰ καταργῆσθαι τὴν οἴησιν καὶ τὴν ἀπελπίσιν, ὅταν πρέπη νὰ ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον λογισμόν. Διότι αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα ποῦ καθιστοῦν καὶ τὸν Θεὸν ἀπέναντί μας ἔλαον καὶ δὲν χρειάζονται καλὸν κόσμον καὶ πάλιν καὶ οὐτὰ δὲν τὰ κώμωμεν.

Διότι οὔτε τὸ νὰ ἠδυσθῇ κανεὶς τὸν πένθημον σάκκον, οὔτε ἡ ἐγκλεισις εἰς κελλίον, **Ε** οὔτε τὸ νὰ καθίσῃ κανεὶς εἰς τὸ σκότος αὐτὰ μόνον εἶναι τὸ πένθος, ἀλλὰ τὸ νὰ φέρῃ κανεὶς συνεχῶς εἰς τὴν μνήμην του τὰ ἴδικα του ἁμαρτήματα καὶ νὰ βασανίζῃ τὴν συνείδησιν μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις, τὸ νὰ μετρῇ ὀδυκώπως τὸ μήκος τῆς ὁδοῦ, πόσον μακρὸν ἀκόμη εὐρισκόμεθα ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Καὶ πῶς θὰ γίνῃ αὐτὸ; λέγει Πάρι; Ἄν πάντοτε ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν μας τὴν γέννηαν καὶ τοὺς περιφερομένους τότε παντοῦ ἀγγέλους καὶ συναθροήκοντας ἀπὸ τὰ πέριαι τῆς αἰκουμένης τοὺς μέλλοντας νὰ δηγηθῶσιν εἰς τὴν γέννηαν. Ἄν ἀναλογισθῶμεν τὸν ἀποκλεισμόν μας ἀπὸ τὴν βασιλείαν, ποῦ εἶναι τὸσον μέγα κακόν, **ΙΔ** καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τιμωρηθῶμεν μὲ τὴν γέννηαν. Διότι, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἴχομεν τὴν ἀπειλήν ἐκεῖνου τοῦ πυρός καὶ δὲν μᾶς ἀνεμεινον αἰσῖαν τιμωρίας, αὐτὴ καὶ μόνῃ ἡ ἀσιζένουσσι ἀπὸ τὸν Χριστόν, τὸν πρῶτον καὶ φιλόνηρωτον ποῦ ἀπέθανε διὰ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ ἔπαθε τὰ πάντα διὰ τὸ μᾶς ἐπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κόλασιν ἐκεῖνην καὶ μᾶς συμφιλιώσῃ μὲ τὸν Θεὸν πατέρα του, ποῦ λόγῳ τῶν πταισμάτων μας εἴθεθα ἐκθροῖ, καὶ ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐκπέσομεν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἀνεκδιάλτητα καὶ ἀβύβοντα ἀγῶνά, εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ κάθε τιμωρίαν καὶ ἰκανὴ νὰ διεγείρῃ τὰς ψυχὰς μας καὶ τὰς κάρη νὰ εἶναι ἀνύστακτοι διὰ παντός.

Ἐάν δὲ καὶ μόνον ποῦ ἀναγνωσόμεν τὴν ἱστορίαν τῶν πέντε παρθένων, **Β** τὰς ὁποίας ἡ ἄπουσία τοῦ ἐλαίου ἀπέκλεισεν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα, λυσιπύμεθα ὅσον καὶ ἐκεῖναι διὰ τὴν συμφορὰν των καὶ θορυβούμεθα· ἐάν ἀναλογισθῶμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ πάθωμεν τὸ ἴδιον ἂν δεξίωμεν ρεθυμίαν, ποῖος θὰ εἶναι λοιπὸν ἔσπον σκληρὸς ὡς λίθος, ὥστε νὰ δεῖξῃ ὀφέλειαν καθ' ἣν στιγμήν αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ παράδειγμα βασανίζει τὴν ψυχὴν;

Θὰ ἴτω δὲ δυνατόν νὰ μακρύνω περισσότερο τὸν λόγον μου, ἀλλ' ἐπειδὴ μόνον συμφοροφόμενος εἰς τὴν παράκλησίν σου καὶ οἱ διὰ κομμίαν ἄλλην αἰτίαν ἔλαο εἶπε αὐτὴ, καὶ αὐτὴ ποῦ ἔχουν γραφῆ εἶναι πέρον τοῦ θένοντος. Διότι γνωρίζω καλῶς ὅτι ἐλακίμων τὴν ἀρετὴν τῆς κατανύξεως κατέχεις σὺ καλῶς καὶ εἰς ἄλλους θὰ ἔμποροῦσες νὰ τὴν μεταδώκῃς καὶ οἰσπῶν ἀκόμη, ἂν ἴθελον ἔστω καὶ ὀλίγον νὰ

ζήσουν μαζί σου και να γνωρίσουν τον καταυρωμένον θιον. **C** "Όστε λοιπόν εάν έπρεπε να πληροφορηθούν περι κατανύξεως οι μὲν σύγχρονοι μας πρέπει να έλθουν εις τὸ ἡουκαστήριόν σου, οι δὲ μεταγενέστεροι να ἀκούουν τὰ ἰδικά σου ἀσκητικὰ κατορθώματα. Διότι νομίζω, θε και μόνη ἡ διήγησις περι τοῦ θίου σου θά δώσει μεγάλην ἄσθησιν εις τοῦτο.

Δι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ και σὲ ἱκετεύω να μὲς παράσκης αὐτὴν τὴν ἡμωσθὴν και να μὲς στελλῆς τὰς εὐχὰς σου, ὥστε να μὴ ὀμιλῶμεν μόνον περι κατανύξεως, ἀλλὰ και μὲ τὰ ἔργα μας να παρουσιάζωμεν τὸ πρῶγμα τοῦτο. Ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία και τὴν ἐφαρμογὴν διαι μόνον δὲν δίδει κανὲν κέρδος, ἀλλὰ και ζημίαν μεγάλην και κατακρίσιν προσεχει εις ἐκεῖνον ποὺ μὲ τὴσιν ἀπροσεξίαν περὰ τὸν θιον του. «Ὁὐ γὰρ πῶς ὁ λέγων μοι, **D** Κύριε Κύριε, ἀλλ' ὅς δ' ἔν ποιήσῃ και διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. 7, 21 και 5, 19).

ΠΡΟΣ ΣΤΕΛΕΧΙΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1. Πῶς ἡμπορεῖ να γίνῃ αὐτὸ ποὺ παρήγγειλες, ἄγιε τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπε Στελέχιε, **140 E** και ἀπὸ ψυχῆν τόσο ἀσθενῆ και ψυχρῶν να προέλθουν λόγοι περι κατανύξεως; Διότι νομίζω, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ πρόκειται να εἰπῇ κάτι σπουδαῖον οὐκ εὐκρινῶς, πρέπει πρὶν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους να ἔχη πυμωθῆ ὁ ἴδιος ἀπὸ αὐτὸν τὸν ζῆλον και να ἀναλαμβάνῃ συνεχῶς νέας δυνάμεις, ὥστε οἱ λόγοι του να ἐγγίζουν τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν δριμύτερον και ἀπὸ κάθε πυρκατωμένον σῆθηρον. **141 A** Εἰς ἐμὲ ὅμως δὲν ὑπάρχει τοῦτο τὸ πῦρ, ἀλλὰ ὅλα ἐντός μου εἶναι στάσις και σκότης. Ἀπὸ ποῦ λοιπόν, εἰπέ μου, ἀπὸ ποῦ να ἔξανάψω αὐτὴν τὴν φλόγα, καθ' ἣν σιγῆν οὔτε σπινθὴρ ὑπάρχει ἐντός μου, οὔτε καύσιμος ὕλη, οὔτε πνοὴ ἀνέμου διὰ τὴν ἀναρρίπισιν, λόγω τῆς μεγάλης κατακλιῆς, τὴν ὁποῖαν ἐξήλιωσεν ἐπάνω εις τὴν ψυχὴν μου τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων; Ἐγὼ λοιπόν δὲν γνωρίζω πῶς. Δι' αὐτὸ ἰδικόν σου ἔργον εἶναι τὸ πῶς θὰ πραγματοποιηθῆ ἡ προσταγὴ και θὰ φθάσῃ εις τὸ κατάλληλον τέλος. Καὶ ἐγὼ μὲν θὰ διαβῶσι τὴν διακονίαν τῆς γλώσσης, ἐσὺ ὅμως παρεκάλει τὸν ἱστροσόφου τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, τὸν παρέκοντα μακροθυμίαν εις τοὺς ὀλιγοψύχους. **B** τὸν ἐγείροντα ἀπὸ γῆς παυσῶν, να ἀνάσῃ και εις ἐμὲ ἐκεῖνον τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον συνήβκει να κατατρέγῃ κάθε ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν και κάθε ὄντων, ἀκηρίαν και ἀκνηρίαν σωματικὴν, μετατρέχει ἐκ τὴν ψυχῆν εις τὸν οὐρανὸν και ἀπ' ἐκεῖνον τὸν θάλλον τῆς δεικνεί, ὡσὸν ἀπὸ κάποιο παρατηρητήριον, ὅλην τὴν φαντασμαγορίαν και ἀπατηλότητα τοῦ θίου. Διότι ὅποιος δὲν ἡμῶρεσε να ἀνεβῆ ἐκεί ἐπάνω και καθῆσθ εις τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο μέρος, δὲν ἡμπορεῖ να ἴσῃ τὴν γῆν και ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω εις αὐτὴν, ὅπως ἄρχει να τὰ ἴσῃ.

Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα ποὺ σκοπεῖς τούτοις ἀφθαλμοῦς και προσενῶν θάραυον εις τὰ ὕψη και μερ-

δεύουν την γλώσσαν, **C** δι' αυτό πρέπει κανείς, αφού αποτραπηχῆ ἀπὸ ἐκείνην τὴν παρακίην καὶ τῶν κοπιῶν, νὰ ἀναχωρήσῃ πρὸς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, ὅπου ἡ γαλήνη εἶναι μεγάλη καὶ ἡ αἰθέρα ἀπλήτος καὶ κανεὶς βόρυθος δὲν ἀκούεται. Ἄλλ' ἔχουν προσηλωθῆ ἄκλινας οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸν θεῖον πόθον, ἀπεικονίζοντες μὲ προσοκίην, καὶ τὰ ὅσα ἔχουν μείνει ἤσυχτα, ἀπασκαλοόμενα μὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν θεῶν λόγων μόνον καὶ τὴν ἐντρίφθησιν τῆς παναρμονίου καὶ πνευματικῆς ἐκείνης συμφωνίας, τῆς ὁποίας ἡ τυραννὶς τῶσων διακατέχει τὴν κυριευθεῖσαν ψυχὴν, ὥστε οὔτε τροφίς, οὔτε ποτόν, οὔτε ὕπνον νὰ προτιμῇ ἐκείνας ποῦ ἔχει ἀειχλωσιπῶς ἀπὸ ἐκείνην τὴν μελωδίαν.

Ἔτσι λοιπὸν οὔτε ὁ βόρυθος τῶν θιωτικῶν πραγμάτων, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν σαρκιακῶν ποιούτων θὰ ἤμπορούσε **D** νὰ καλωρώσῃ ἐκείνον τὸν τόπον. Οὔτε δὲ ἡ βοή, ἡ προερκομένη ἀπὸ τὴν ζάλην τῶν ἐπιγίων φθάσει ὡς τὸ ὕψος ἐκείνου τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ὅπως οἱ ἀνελλθόντες εἰς ὑψηλότερα ὄρη, τίποτε δὲν θὰ ἤμπορούσαν νὰ ἀκούσουν ἢ νὰ ἴδουν ἀπὸ ὅσα γίνονται ἢ ἀκούονται εἰς τὴν πόλιν, παρὰ μόνον κάποιον ἀκατανόητον καὶ κακόηκον θόρυθον, ποῦ δὲν διαφέρει ἀπὸ ἐκείνων τῶν βορυθούτων σφηκῶν, ἔτσι καὶ ὅσοι ἐγκατελείψουν τὰ θιωτικά καὶ ἐνήλθαν εἰς τὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τίποτε δὲν αἰσθάνονται ἀπὸ τὰ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὴν παραοὐσαν ζωὴν.

Διότι τὸ αἶμα καὶ αἱ αἰσθήσεις του, ὅσων χρόνον προσέχει ἡ ψυχὴ εἰς τὰ γήϊνα, τὴν περιφεύγουν μὲ πολλὰ δευρά, **E** μὲ τὸ νὰ συγκεντρώσων γύρω τῆς τῶν βαρῶν κερμάνα τῶν φθαρτῶν ἀπολαύσεων. Διότι καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀφή καὶ ἡ διαρρησις καὶ ἡ γλώσσα διακετεῖται πολλὰ ἐκ τῶν ἔξω κακῶν εἰς αὐτήν. Ὅταν ὁμοῦ μεταρσιωθῆ καὶ στρέψῃ τὴν φροντίδα τῆς εἰς τὸ πνευματικόν, ¹⁴² **A** φράζει τὴν εἰσοδὸν εἰς τὰς πονηρὰς φαντασίας, χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ ἔχει ἀκρηστεύσῃ τὴν λειτουργίαν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειάν των ἀνεβάζει εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος.

Ὅπως δὲ κάποια οὐκοδόμησιμα ἀσθηρὰ καὶ σοβαρὰ, ποῦ θέλει νὰ κατασκευάσῃ μῦρον πολυσύνθετον, βαρύτιμον καὶ πολυτελὲς καὶ ἔχει ἀνάγκη πολλῶν ὑπηρετητικῶν χειρῶν, ἀφοῦ καλέσῃ τὰς δούλας τῆς, ἄλλην μὲν προστάζει νὰ ἔχωρησῃ μὲ τὸ κόσκιον τὸ ἀκατέργαστον τῶν ὀρυκμάτων, τὴν ἄλλην δὲ πάλιν μὲ ἀκριβῆ πλάστειγα νὰ ζυγίσῃ ταῦτα, ὥστε οὔτε ἀδυνάτερον, οὔτε περισσότερον τοῦ δέοντος νὰ πέσῃ καὶ ἄλλω τὴν ἀναλογία τοῦ ἔξω παρασκευάσματος **B** καὶ ἄλλην μὲν νὰ δράσῃ τὰ ἔκοντα ἀνάγκην θρασηοῦ, ἄλλην νὰ τρήσῃ ὅσα δὲν εἶναι καλοτιμμένα, ἄλλην νὰ ἀναμετρή καὶ

ζυμώσῃ ἄλλα καὶ ἄλλην νὰ κρατῆ ἀλόθαστρον καὶ νὰ ἴσταται ἐκεῖ πλησίον, ἄλλην ἄλλο ἄγγελον νὰ κρατῆ καὶ ἄλλην κατὰ ἄλλο νὰ κἀμνη. Τοιοῦτοτρόπως δὲ προσηλώνει καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς χεῖρας ἐκείνων εἰς κάποιον ἔργον καὶ μὲ τὴν φροντίδα τῆς δὲν ἐπιτρέπει νὰ καθῆ τίποτε, διότι ἀποπειροῖ τοῦ ἔξω ἔργου καὶ δὲν ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς των νὰ πλανῶνται ἔξω καὶ νὰ πάσκουν. Ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ, τὸ πολυτελὲς τοῦτο μῦρον κατασκευάζουσα, τὴν κατάνησιν, συναθροίζει τὰς αἰσθήσεις πλησίον τῆς καὶ περικόπτει τὴν ροθῶσιν των. Ἐδὼ λοιπὸν συνηθῆ νὰ συγκεντρωθῆ εἰς τὸν ἐσωτὸν τῆς καὶ νὰ σκεπτεται κατὰ ἕκ τῶν δέοντων καὶ θεοφιλιῶν, **C** καθιστῶ τὰς αἰσθήσεις ἀδρανεῖς, ὥστε τίποτε τὸ περιττὸν νὰ μὴ μεταδίδουν εἰς καιρὸν ἀνορθόδιον ποῦ νὰ διαταράσῃ τὴν ἐπικρατούσαν μέσα τῆς ἡσυχίας. Δι' αὐτὰ, φθάνουν μὲν μέχρι τῆς ἀκοῆς οἱ ἦχοι καὶ μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν τὰ θεώματα, τίποτε ὁμοῦ δὲν διαειστέτεται ἐντός, διότι ἡ ἐνέργεια τοῦ καθ' ἑνὸς τοῦτου μέλους τοῦ σώματος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν ψυχὴν. Καὶ τί λέγω ἦχος καὶ θεώματα, καθ' ἕν ἦν στιγμὴν πολλοὶ, ἀπὸ τὸ κράτος αὐτῆς τῆς καταστάσεως διατελευτῶντες, ἔδει μόνον τοὺς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των διεκκαμένους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποῦ τυκῶν ἐκόντωνσιν καθ' ὅσον ἐπάνω των δὲν ἀντιλαμβάνονται; Διότι εἶναι τῶσων μεγάλῃ ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς, ὥστε εἶναι εὐκόλως εἰς ὅσων θέλει νὰ εἶ μὲν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὡσὸν νὰ κῶθει εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται τίποτε ἐξ ὅσων συμβαίνουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ἄ. Τέτοιος ἦτο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, **D** ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔζη ἐν μέσῳ τῶν πόλεων, τῶσων ἔξω πρὸς τὰ ἐγκόσμια, ὅσων διαφόρων ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ. Διότι ὅταν λέγῃ ἐμεῖς κόσμος ἐσταθρῶσαι, ἐννοεῖ αὐτὴν τὴν ἀπίθειαν καὶ μάλλον ὅσα μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ κάποιαν ἄλλην ἀπίθειαν, ὡσὸν ἡ προαναφερθεῖσα νὰ εἶναι διατλή. Διότι δὲν εἶπε μόνον ἐμεῖς κόσμος ἐσταθρῶσαι (Γαλάτ. 6, 14) καὶ ἐπαπίθεισεν, ἀλλὰ μὲ τὴν προσθήκην ἐδόλωσε καὶ ἄλλην, λέγων, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐπὶ κόσμῳ. Μεγάλῃ λοιπὸν φιλοσοφία καὶ τὸ νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι εἶναι νεκρὸς ὁ κόσμος, **E** πολὺ μεγαλυτέρα ὁμοῦ τὸ νὰ δικάζεται ὁ ἴδιος ὡς νεκρὸς ἔναντι ἐκείνου. Καὶ αὐτὸ ποῦ λέγει ὁ Παῦλος, τοῦτο ἐπομένως σημαίνει διότι λέγει δι: εἶναι ἔξω πρὸς τὰ τοῦ κόσμου καὶ ὅσων οἱ ζῶντες πρὸς τοὺς νεκροὺς, ἀλλ' ὅσων οἱ νεκροὶ πρὸς τοὺς νεκροὺς. Διότι ὁμοῦ ζῆ, μαλονοῖ δὲν ζῆλεύει τὴν τύχην τοῦ ἀπισθάνοντος, ὁμοῦ αἰσθάνεται διαφορετικῶς ἢ θαυμάζων τὸ κῆλλος τοῦ προκειμένου νεκροῦ, ἢ λιπούμενος δι' αὐτὸν καὶ θαυμάζων ὁ νεκρὸς ὁμοῦ οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν σκέσιν καὶ

διάθεσιν ἐκοιμήθωνται πρὸς τὸν ἀπελθόντα: Τοῦτο λοιπὸν θέλοντας νὰ δεῖξῃ, εἰς τὸ ἐπιπλὴ κόσμος ἐσοῦνται» προσέθεσε, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ.¹⁴³ Ἄ Βλέπετε πόσον μακρὰν εἰσέσκητο ἐπὶ ὅλον τὸν κόσμον, πῶς ἐπὶ τῆς γῆς διαδίδων εἶκον ἤδη ἀναπηδῶσι πρὸς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ:

Καὶ μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι εἶναι ἄβυσσος αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων καὶ αἱ κοιλάδες καὶ τὰ φαράγγια καὶ ἡ ἔρημος: οὐτε δὲ εἶναι ἄρκετὰ μόνα αὐτὰ νὰ ἀποδέξωνται τὸν θόρον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ χρειάζεται ἐκεῖνη ἡ φλόξ, τὴν ὅσην ἦναμεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ἐνίστασε δὲ ὁ μακάριος ἐκεῖνος μετὰ τὸν πνευματικὸν πότον λογισμὸν τῆς νεκρώσεως καὶ ἡ ὁποία εἰς τόσον μέγα ὕψος ἀνῆλθεν, ὥστε ἀναβαίνοισα ἀπὸ τὴν γῆν νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν πᾶν ἐπάνω οὐρανὸν καὶ πάλιν εἰς τὸν πᾶν ἐπάνω ἀπ' ἐκείνον. Καθὼς αὐτὸς μὲν ἤρπαιγε μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, **B** ὁ πόθος τοῦ θύματος καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ διὰ τὸν Χριστὸν ἔσσι μόνον τρεῖς, ἀλλὰ καὶ ἑλούς καὶ τοὺς οὐρανοὺς ὑπερέβαλον. Διότι ὡς πρὸς μὲν τὸ σῶμα ἦτο μικρὸς καὶ εἰς αὐτὸ τίποτε περισσότερον δὲν εἶχεν ἀπὸ ἡμῶς, κατὰ τὴν πνευματικὴν θύμας διάθεσιν ὅλους τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ζῶντας ἀνθρώπους ὑπερέβη μετὰ τὸ πορὰ πάντα. Καὶ δὲν θὰ ἔσφαλλε κανεὶς ἐν προκειμένῳ, ἐὰν παρρωλοῖται τὸν ἄγιον ἐκεῖνον μετὰ τὴν ἐξῆς περίπτου εἰκόνα: ὡς τὴν φλόγα δηλαδὴ ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀφοῦ ἐκάλυψε ὅλην τὴν γῆν καὶ ἀνῆλθε παλὺ ὑψηλὰ, διήλθεν ἀπὸ παντοῦ τὸν οὐρανὸν θέλον καὶ ἀφοῦ ὑπερέβη τὸν ὑπεράνω αὐτοῦ εἶτε ἀέρα, εἶτε ἀπὸ ἡμῶν ἄλλο εἶναι τοῦτο, ἐγέμισσε μετὰ πῦρ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων οὐρανῶν διάστημα καὶ δὲν ἐστάθη μέχρις ἐδῶ, **C** ἀλλὰ ἀνῆλθε διὰ μίαν μέχρι τοῦ τρίτου οὐρανοῦ καὶ τὸν πᾶν μετέβαλεν εἰς μίαν φλόγα, ἡ ὁποία εἶχε τόσον πλάτος, ὅσον εἶναι καὶ τὸ τῆς γῆς καὶ ὡσον ὕψος, ὅσον εἶναι τὸ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ διάστημα. Καὶ πάλιν, οὕτε τὸ πολλαπλασίονος τῆς ἀγάπης αὐτοῦ νομίζω ὅτι ἔχω παρουσιάσει.

Ὅτι δὲ δὲν εἶναι ὑπερβολικὰ ὅλα αὐτὰ ποῦ εἶπα, θὰ τὰ γνωρίσῃ κανεὶς ἐπακριβῶς, ἐὰν ἀναγνώσῃ τὰ Πρὸς Δημήτριον γραφέντα σκετικῶς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν αὐτῆν. Τόσον πρέπει νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν Χριστὸν, τόσον νὰ εἶναι ἕξοικος πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου. Τισαῖτας ψυχὰς εἶκον καὶ οἱ ἄγιοι προσήται. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλαβον ἄλλους ὀφθαλμοῦς. Καὶ ἡ μὲν ἀπομάκρυνσις τοῦ ἑαυτοῦ ἦν ἀπὸ τὰ παρόντα ἀπετέλει τὴν ἰδικήν των φρονίμια **D** τὰ νὰ ἀνοικθῶν ὅμως οἱ ὀφθαλμοὶ των εἰς τὴν θεωρίαν τῶν μελλόντων ἦτο ἔργον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τέτοιος ἦτο ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος, ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἀπελευθέρωθ' ἀπὸ τὰ θωματὰ καὶ

ἐπεθύμησε σφοδρῶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὰ παρόντα ὅλα ἀπεστράφη, δηλαδὴ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων, εἶβε ὅσα κανεὶς ποτε δὲν εἶδεν ἄλλος, ὅπως ὀλιγόλιπον καλυπτόμενον ἀπὸ παρότερον Ἰσπαν πυρίνων καὶ ἀργύρινων καὶ στρατιωτῶν.⁹

Ὅποιοι θαυμάζει λοιπὸν τὰ ἐγκόσμια, ποτὲ δὲν θὰ ὀλιώθῃ νὰ λάθῃ τὸ ὄψων τῆς θεωρίας τῶν μελλόντων. Ὅποιοι ὅμως τὰ περιφρονεῖ καὶ τὰ θεωρεῖ ὅτι δὲν διαφέρουν ἀπὸ οὐρανὸν καὶ θείους, **E** πολὺ σύντομος θὰ ἀπακτίσῃ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ πνευματικὰ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμεῖς τὸν πλοῦτον ποῦ ἀρμόζει μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τὸν ἀποδεικνύομεν εἰς τὰ τέκνα μας τότε, ὅταν τὰ ἴδωμεν νὰ γίνονται ἄνδρες καὶ νὰ προσωποῦν ὅλα τὰ παιδικὰ πράγματα, ὅσον χρόνον εἶναι προηλωμένα εἰς τὰ παιδικὰ ἐνδιαφέροντα, τὰ θεωροῦμεν ἀνάξια δι' αὐτὰ. Διότι ἡ ψυχὴ ποῦ δὲν ἔμαθε νὰ καταφρονεῖ τὰ μικρὰ καὶ θωματὰ, δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ θαυμάσῃ τὰ σέμνια, ¹⁴⁴ **A** ὅπως πάλιν, ἐὰν θαυμάζῃ ἐκεῖνα, δὲν θὰ δυναθῇ νὰ μὴ περιγελᾷ αὐτὰ. Τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Μολοντί δὲ τὸ λεχθὲν ἀναφέρεται εἰς τὰ δῶματα, θὰ ἦτο ἐπαίριον νὰ λεχθᾶ καὶ διὰ τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰς δωρεάς, ὅτι ἐφ' ψυχιακὸς ἀνθρώπος οὐ δέκεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ (**A'** Κορ. 2, 14).

3. Ὅπως εἶπα λοιπὸν, ὡς ἀναζητῶμεν τὰς ἐρημίας, ἔσι μόνον ἐκεῖνας τῶν ἐρημῶν τόπων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνας τῆς προσάρσεως καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα νὰ ὀργηθῶμεν ἐκεῖ τὴν ψυχὴν. Καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ μετὰ τέτοιαν διάθεσιν, ἐνῷ κατεῖκε εἰς πάλιν καὶ ἦτο ἐπισημομένης μετὰ τὸ ἄξιωμα τῆς βασιλείας καὶ περιτοικιζόμενος μετὰ πολλὰς ἄλλας φροντίδας, διακοτεικετο ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ Χριστοῦ **B** θερμότερον, ὅτι ὅσον καὶ αὐτοῖ οἱ ἐν ἐρημίαις μονάζοντες, διότι τὰ δάκρυα, τοὺς θρήνηους καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς ἐκείνου καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, μόλις καὶ μετὰ θύας εἰς ἕνα ἢ καὶ δύο μοναχοὺς τῆς σήμερον θὰ εἶχε κανεὶς νὰ ἴδῃ, ἐὰν θεοβαίως ὑπάρχῃ κανεὶς τέτοιος σήμερον. Ἄς μὴ ἐξετάσωμεν δὲ μόνον τοὺς θρήνηους, ἀλλὰ καὶ ποῖος ἦτο ὁ Δαβὶδ ὅτε ἐθρήνηε ὡς ἴδωμεν ἀκριβῶς. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρῆγμα νὰ κατέχῃς τόσον μέγα ἄξιωμα καὶ νὰ ὑπερηθῆσαι ἀπὸ ἄλλους καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃς κανένα νὰ σὲ ἐπιτιμᾷ, ἐπὶ νὰ ταπεινωθῆσαι καὶ νὰ κἀρηνισαί καὶ καταβλήθῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ νὰ στερῆσαι ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ κἀρηνις πάλιν ὅλα τὰ προαναφερθέντα παρὰ πάντα. Διότι ὁ βασιλεὺς ἔχει πολλὰς ἀφορμὰς ποῦ τὸν ὀργῶν εἰς δάκρυα **C** καὶ ἐπιποδῶν τὴν ψυχὴν νὰ συνέλθῃ.

⁹ Περὶ τοῦ δόματος τούτου ἰδὲ **A'** Βασιλειῶν 6, 12 κ.λ.

Διότι και από την καθημερινή τρυφή καλορροείται και αποκαυνούται και από την έξουσιαν γεμίζει έπαρσιν και οδηγείται εις παραλογισμούς. Τὸν πυρώνει δε και ὁ έρωσ της δόξης, εκ Ισου δε και ὁ έρωσ των σωματων γεννώμενος μεν από την έξουσιαν, τρεφόμενος δε από τὸν τρυφληόν του θίου.

Έκτος όμως από αυτά και αι νυφίδες τὸν φροντίζουν παιδ τὸν κτυποῦν από παντοῦ, ταρασσου τὴν ψυχὴν του όχι ὀλιγότερον από εκείνα τὸ πάθη. Ὁθεν λοιπὸν οὔτε τὴν παραμικρὰν εισοδὸν θὰ ἤμπορήσει νὰ εἶρη ἢ κατάνυξις εις τὴν καρδίαν του, ἐμποδιζομένη από τόσα ἐμπόδια. Θὰ ἦτο δὲ εὐχὴς ἔργον νὰ κατορθώση νὰ τὸ φυτέσῃ κανεὶς τοῦτο τὸ καλὸν εις τὴν ψυχὴν, ἀκόμη και ἂν εἶναι αὐτὴ ἀπηλλαγμένη από κάθε κακόν. Δ' Ὁ δὲ ἰδιώτης εὐρίσκειται ἐκτος τοῦ περιπορισμοῦ τοῦτου, ἂν δὲν εἶναι πολὺ διεστραμμένος διὰ και με ὀλιγότεραν δυσκοιλίαν θὰ δυνηθῆ νὰ φθάσῃ εις τὴν πραγματοποιήσιν τοῦτου. Ὅχι όμως και εὐρησκόμενος εις τὴν έξουσιαν και τὴν ἀρχὴν και τὴν τὸσην ὑπερησίαν. Και ὅπως εἶναι δύσκολον ἢ μᾶλλον ὀδύνητον νὰ ἀναμείξῃ κανεὶς εις τὸ ὄδυρ πῦρ, ἔτσι, νομίζω, εἶναι ὀδύνητον νὰ συζεύξῃ κανεὶς τρυφὴν και κατάνυξιν, διότι αὐτὰ εἶναι ἀντίθετα μεταξύ των και τὸ ἂν κατοργεῖ τὸ ἄλλο. Διότι ἢ μεν κατάνυξις εἶναι μήτηρ τῶν θαυρῶν και τῆς νήψεως, ἢ δὲ τρυφὴ τοῦ γέλωτος και τῶν παραλογισμῶν. Καὶ ἢ μεν καθιστὰ τὴν ψυχὴν ἑλαφρὰν και πτερωτὴν, ἢ δὲ και από τὸν μέλυδον βαρυτέραν. Καὶ ἀκόμη δὲν εἶπα τὸ σπουδαιότερον, διὰ ἐκεῖνος μεν ἔζη εις τέτοιον καιρὸν Ε' ποδ τίποτε τὸ σπουδαίον δὲν ἔποιεσε διὰ νὰ ἐπιτόσῃ κανεὶς τελειότητα θίου· ἐνφ ἡμεῖς τότε κατῆλθοντες εις τὸν ἀγῶνα, ἔταν όχι μόνον ὅλα τὰ ἄλλα, ἀλλὰ και αὐτὸς ὁ γέλωσ θεωρητὰ πολὺ κολάσιμος, ἐπαινεῖται δὲ παντοῦ τὸ πένθος και ἡ θλίψις.

Ἄλλ' όμως ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἀφού κατέστρεψεν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τὸσην διακοδὸς ἀνέλαθε τὸ ἔργον τοῦτου, ὡσὰν νὰ ἦτο εις εκ τῶν πολλῶν και τὴν θαυλείαν και πολυτέλειαν πᾶν ἀνακρίτων του οὔτε ὡς εις ὄνειρον ζῆσις, τὸσην κατάνυξιν εἰδείξεν, ἐνφ ἔφορε τὴν ἀλουριζὰ και τὸ διέδημα και ἐπὶ θαυλικῶ θρόνου καθήμενος. 148 Α ὄσην και οὐ μετανοοῦντες, οὐ καθήμενοι ἐν οὐκῶν και οσοῦν και ἐρημῆ. Καθὸτι ὅσοις ἤθελε τυκᾶν καταλάθει ἀληθῶς τοῦτο τὸ καλόν, τὸσην δύναμιν παρουσιάζει, ὄσην και τὸ πῦρ ὅταν μέτῃ ἐπάνω εις ὀκάνθας. Τοῦτο λοιπὸν και ἂν εἶρη κάποιον ἀπὸ ἄπειρα κακὰ καὶ στενωκωφῆται, ἂν από πλῆθος σκονίσων τῆς ἁμαρτίας νὰ περιφύγγηται, ἂν εἶρη τὴν φλόγα των παθῶν σφοδρῶς καὶ τὴν καιη, ἂν παλὸν τὸν ὑπάρκοντα θάρυ-

θον των θωπιων υποθεσεων, ὅλα ἐκεῖνα ἡμέσως με κάποιο ἰσχυρὸν μαστίγον ἀφού τὰ κτυπήσῃ, τὰ ἀπομακρῖνει από τὴν ψυχὴν. Καὶ καθὼς σκόνη λεπτὴ ποτὲ δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ ἀντισταθῆ εις τὴν ὀρμὴν ἀνεμῶν σφοδρῶν, ἔτσι και τὸ πλῆθος των ἐπιθυμιῶν Ε' δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀντισταθῆ εις τὸ ὀρμητικὸν ρεῦμα τῆς κατανύξεως, ἀλλ' ἀφανίζεται και σκεορπίζεται τακότερον από τὴν σκόνην και τὸν κατάν. Διότι, ἐάν ὁ σωματικὸς έρωσ τόσοσ ὑποδουλήσῃ τὴν ψυχὴν, ὡστε νὰ εἶη ἀπομακρῖνη από ὅλα τὰ πράγματα, καὶ τὴν προσκαλλήσῃ εις μόνην τὴν τυραννίδα τῆς ἐρωμένης, τί δὲν θὰ ἤμπορούσε νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ πόθος τοῦ Χριστοῦ και ὁ φόθος τῆς ἀποξενώσεως από ἐκείνον; πράγματα και τὰ δύο αὐτὰ ποδ τὸσην ἐξασάνειαν τὴν ψυχὴν του, ὡστε ἄλλοτε νὰ λέγῃ: «Ὁν πρόπον ἐπιποθεῖ ἢ ἑλαφος ἐπὶ τὰς πηγὰς των ὕδατων, οὕτως ἐπιποθεῖ ἢ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός» (Ψαλμ. 41, 2), και ἄλλιν: «Ἡ ψυχὴ μου ὡς γῆ ἀνυδρὸς σου» (Ψαλμ. 142, 6)· και ἑκαλλήθει ἢ ψυχὴ μου ὀπίου σου» (Ψαλμ. 62, 9)· C ἄλλοτε δὲ ἐκῶριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῷ ὀργῷ σου παιδεύσῃς με» (Ψαλμ. 6, 2).

4. Καὶ ἂς μὴ μοῦ εἴη κανεὶς διὰ ἔγραψε αὐτὸν τὸν ψαλμὸν διὰ νὰ πενθήσῃ τὴν ἁμαρτίαν του. Διότι αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλοθ και δὲν ἀρῆνει νὰ ἐποθεσῶμεν κάτι τέτοιον ἢ ἐπιγραφῆ τοῦ ψαλμοῦ. Διότι ἂν μεν κανεὶς δὲν ἤμπορούσε νὰ δεῖξῃ διὰ ἢ ὑπόθεσις προήλοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ἴσπε αὐτοσ ποι ἤθελε, θὰ ἤμπορούσε νὰ προσορμήσῃ τὸν ψαλμὸν εις τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πένθους διὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐφ' ὅσον ἡμῶσ ὁ ψαλμὸς τῆς μετανοίας εἶναι γνωστός, αὐτὸς ἐδῶ δὲ εἶπε ἄλλην ὑπόθεσιν, ἂς μὴ συνεχῶμεν παρακαλοῦ, τὰ θεῖα Δ' οὔτε νὰ νομίζωμεν διὰ οὐ δικαί μας σκέψῃς ἔχον περιποστέρον κύρος από τὰς διδασκαλίας ποδ ἔχουσι λεκθῆ με τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἢ ἐπιγραφὴ τοῦ ψαλμοῦ; Ὑπὲρ τῆς ἠγδόης. Καὶ ποία εἶναι ἢ ἠγδόσ; Δὲν εἶναι μήπως ἢ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἢ μεγάλη και ἐπιφανῆς, ἢ καιμένη ὡσὸν κλίμανος, ἢ ὀποία προζενεῖ τρώμον και εις τὰς οὐράσιους δυνάμεις (Σεισθήσονται λέγει, και δυναμεις των οὐρανῶν Ματθ. 24, 29), ἢ ὀποία ἐπιφανίσει πῦρ νὰ προηγηται τότε πρό τοῦ θαυλικῶσ ἐκείνου; Τὴν ἀνόμισα δὲ ἠγδόην, ἐπειδὴ ἢ θελε· νὰ δεῖξῃ τὴν ἀλλαγὴν τῆς καταστάσεως ἐκείνης και τὴν ἀνακάνισιν τῆς μελλούσεως ζωῆς. Διότι ὁ παρὸν θίος ἴσπετε ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ μία ἔδδομάς, πῶν ἀρχίξει από τὴν πρώην ἡμέραν και τελειοῦν εις τὴν ἔδδομην Ε' και κάμνει τὴν ἀνακύκλῃσιν των ἰδίων χρονίων διαστημάτων και ἀνεβαίνει εις τὴν ἰδίαν ἀρχὴν και καταβαίνει εις τὸ τέλος. Δι'

αὐτὸ ἀκριβῶς κανεὶς δὲν θὰ νόμιμαίε τὴν Κυριακὴν ὁδόγην ἡμέραν, ἀλλὰ πρώτην, καθὼς ὁ κύκλος τῆς ἑβδομάδος δὲν ἀκτείνεται ὡς τὸν ἡμερῶν ὀκτώ. Ὅταν δὲ τὰ παρόντα παύσων νὰ ὑψίστανται καὶ καταργηθῶν, τότε θὰ ἔμφανισθῆ ὁ δρόμος τῆς ὁδοδόξου καὶ δὲν ἀνατρέκει πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ θὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἐπόμενα διαστήματα.

Ὁ προφήτης λοιπὸν μὲ πολλὰν κατανύξιν εἰκε σπρωπῶσαι τὴν νύκτιν τῆς 146 Α κρίσεως διὰ παντὸς καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μὲ τὴν ἐπιπέσειν καὶ ἀπόλαυσιν τὴν ἐπανεφέρε συνεχῶς εἰς τὸν νοῦν του, ἐνῶ ἔζη μὲ τὴν περιπέσειν τῶν ἄλλων καὶ τρυφῆν, τὴν ὅποιαν ἤρεις μόλις καὶ ἐνθυμούμεθα ἐν καιρῷ θλίψεων. Καὶ ἀναλογιζόμενος συνεχῶς τὰ κρίματά του ἔγραψε τοῖτον τὸν ψαλμὸν καὶ τί λέγει: «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μὴδὲ τῷ ὄργῳ σου παιδεύῃς με» (Ψαλμ. 8, 2). Θυμὸν καὶ ὄργην λέγοντας ἔνοιε τὴν ἐντασιν τῆς τιμωρίας (διότι γνωρίζει ὅτι τὸ Θεὸν εἶναι ἀπηλλαγμένον ἀπὸ παντὸς εἴδους πάθος), μολοντοί ἴδενε πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἦτο δίκιος τιμωρίας, ἀλλὰ τρυφῆς καὶ στεφάνων μόνον. Διότι καὶ ἡ πίστις μὲ τὴν ὅποιαν κατεκρήμισε τὸν πύργον τῶν ἀλλοφύλων καὶ διεκώσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ὀλοκλήρων τὸ Ιουδαϊκὸν ἔθνος, εὐρισκόμενον εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ θανάτου, Β καὶ ἡ εὐεργεσία του εἰς τὸν ὀλοκλήσαντα αὐτὸν καὶ μίαν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορὰς¹⁰ καὶ πάντα ἀπὸ ἅλα αὐτὰ ἡ γνώμη τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοῦ εἶναι ἀρετὴ νὰ δελεῖ ἀλόκληρον τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, περισσότερον μάλιστα καὶ ἀπὸ αὐτὰ του τὰ κατορθώματα. Διότι τὰ ἔργα καὶ δὲν ἀκόμη εἶναι μεγάλα καὶ θαυμαστά, θὰ ἠμποροῦσαν ὅμως νὰ κινήσουν τὴν ὑπόψιν ὅτι εἶναι πονηρὰ, ἂν καὶ φαίνονται ἐντελῶς ἀπηλλαγμένα ἀπὸ κάθε ὑποψίας τὰ ἔργα τοῦ δικαίου τοῦτου. Ὅταν δὲ ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ποῦ μαρτυρεῖ διὰ τὴν γνωστότητα των, τότε ἡ γνώμη εἶναι ἀπηλλαγμένη πάσης ὑποψίας. Ἐὰν δὲν εἴκε νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀκριβεστάτην ἐπαλήθευσιν τῆς ἀρετῆς, δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀνακηρυχθῆ δίκιος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τί λέγει ὁ Θεὸς περὶ αὐτοῦ: «Ἐξέρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου» (Α΄ Βασ. 18, 14). Γ Πλὴν ὅμως καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην περὶ αὐτοῦ κρίσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἴσα ἀνδραγαθματά του, αὐτὸς ἐπέφερε τοὺς λόγους ἐκείνων ποῦ θεωροῦν τὸν αὐτὸν τῶν ἔνοχων καὶ καιρῶν παρησίαν δὲν ἔ-

10. Ἐπὶ τὸ «ἐργον τὸν ἀλλοφύλων» ἔνοιε τὴν γιγαντομάχον Γε-146, «τὸν ὅποιον ἐνίκησε καὶ ἀφένευσεν ὁ Δαυὶδ». Ἐπὶ τῷ «ἡ εὐεργεσία εἰς τὸν ὀλοκλήσαντα αὐτὸν» ἔνοιε τὴν χρηστότητα καὶ τὴν συζήρησιν ποῦ ἐδείξε ὁ Δαυὶδ πρὸς τὸν ἐκνεκρωσάμενον κατ' αὐτὸν ἴδὸν τοῦ Ἀβσαλωμ.

κουν πρὸς τὸν Θεόν, ἐκπληρώνοντας εἶσι ἐκεῖνο τὸ εὐαγγελικόν, τὸ «Ὅταν πάντα παήσητε, λέγετε, ὅτι ἀρκεῖα δούλοι ἐσμέν» (Λουκ. 17, 10)

Τὶ περισσότερον εἶπεν ὁ πράγματι πλήρης ὄλων τῶν κακῶν ἐκεῖνος τελώνης, ὁ ὅποιος δὲν ἠρείκετο οὔτε νὰ ὑψίσῃ τὸ βλέμμα εἰς τὸν οὐρανόν, οὔτε νὰ μακρύνῃ τὸν λόγον του, οὔτε πλῆσιον τοῦ Φαρισαίου τολμῶν νὰ σταθῇ; Καὶ ὁ μὲν Φαρισαῖος τὸν ἐκατηγόρει λέγοντας, ὅτι «Οὐκ εἰμί ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγος, ἀδικοὶ, μοικροὶ ἢ καὶ ὡς οὔτος ὁ «ελώνης» (Λουκ. 18, 11). Αὐτὸς ὅμως ποῦ ὡς νὰ μὴ εἴκεν ἀκούσει τίποτε τὸ ἄσκημον καὶ παρεδέχθη τὰ ὅσα ἤκουσεν εἰς βάρος του Δ καὶ ὅσα μόνον δὲν ἠγανάκτησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑβριστὴν καὶ ἀλαζόνα ἐκείνον τῶσον τὸν ἐτίμησεν, ὥστε νὰ νομίσῃ ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο δίκιος νὰ πατήσῃ τὸ κῆμα ποῦ ἔλαττει ἐκεῖνος. Καὶ λόγον μὲν κανὸνα ἄλλον δὲν εἶπεν, παρὰ μόνον τῶσον, ὅσον νὰ ἀραλογήσῃ τὰς ἀμαρτίας του κτυπῶνται δὲ τὸ στήθος του σοδορῶς, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἐλεῆσῃ.

Ἄλλὰ τὸ νὰ κἀρνη θεοδίκου αὐτὰ ἐκεῖνος καθόλου δὲν εἶναι παράδοξον διότι τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν του ἐκόντα ἔκοντα τὸν ἠνάγκαζε νὰ κῆται κάτω. Τὸ παράδοξον ὅμως εἶναι, ποῦ ἀποτελεῖ καὶ ἐπιδείξιν ψυχικῆς πράγματι συντετριμμένης, τὸ ὅτι ὁ δίκαιος, ποῦ τίποτε διὰ τὸν αὐτὸν παρόμοιον δὲν συνισθάνετο, προσῆλθεν ὅπως καὶ ὁ τελώνης ἐκεῖνος, ἐξ Ἰσοῦ ἀναγνωρίζοντας τὸν αὐτὸν τὸν ἔνοχον. Ἐ Διότι, τί διαφέρει ἀπὸ τὸ «ἐλάσθηί μοι τὴν ἁμαρτωλῶν» (Λουκ. 18, 13) τὸ «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μὴδὲ τῷ ὄργῳ σου παιδεύῃς με.» (Ψαλμ. 8, 2); Μᾶλλον δὲ καὶ μεγαλύτερον εἶναι αὐτὸ ἀπ' ἐκεῖνο. Διότι ὁ τελώνης οὔτε εἰς τὸν οὐρανόν νὰ ἀνεσίη δὲν ἐτόλμησεν, ὁ δὲ δίκαιος μεγαλύτερον ἀπ' αὐτὸ ἐπράξε. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἔλεγε «ἐλάσθηί μοι», αὐτὸς ὅμως οὔτε καὶ τοῦτο ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ. Διότι δὲν εἶπε «μὴ ἐλέγξῃς με», ἀλλὰ «μὴ τῷ θυμῷ σου», οὔτε¹⁴⁷ Α εἶπε «μὴ παιδεύῃς με», ἀλλὰ «μὴ τῷ ὄργῳ σου», ζητώντας ὅχι νὰ μὴ ἠμαρτηθῆ, ἀλλὰ νὰ μὴ πάθῃ τοῦτο ὑπερβολικὰ. Ἦστε ἀπὸ παντοῦ εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνῃ κανεὶς τὴν ταπεινώσιν τῆς ψυχῆς του καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐνόμει τὸν αὐτὸν τοῦ ἔξιον ἴσον μεγάλης τιμωρίας καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ἐτόλμη νὰ ἐκτίσῃ ἀπὸ τὸν Θεόν τὴν τελείαν συγχώρησιν του, πράγμα ποῦ ἀποτελεῖ γνώρισμα τῶν ἀναγνωρίζοντων τὴν ἔνοχὴν των καὶ ἐκόντων πείσει τὸν αὐτὸν των ὅτι εἶναι οἱ ἀμαρτωλοῦτεροι τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἀκόμη καὶ τὸ νὰ μὴ τιμωρηθῆ σκληρὰ, ζητεῖ νὰ τὸ λάθῃ ἀπὸ τὸ ἔλαος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. ἐπικαλοῦμενος τὴν ἀδυναμίαν

του. Διότι λέγει: «Ἐλεῆρόν με ὅτι ἀσθενής εἰμι» (Ψαλμ. 6, 3). Διότι σὸτό; Αὐτὸς ποῦ ἠξιώθη τέτοιας μαρτυρίας **B** καὶ δὲν ἐλημόνησε τὰς ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ (Τὰ κρίματά σου, λέγει, οὐκ ἐπελαθόμην. Ψαλμ. 118, 90), αὐτὸς ποῦ ἔλαμπε φωδιώτερον τοῦ ἡλίου, αὐτὸς λατῶν ἀπαγγέλλει αὐτοὺς τοὺς λόγους; Ναί, διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοθαύραστον, ὅτι τόσον μεγάλα κατορθώματα ἐπιτελῶν οὐδέποτε εἶπε, οὔτε ἐνόμισε κάτι σπουδαῖον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ὅτι εἶναι ὁ τελευταῖος ὄλων καὶ ἐξήγει τὸ σωθῆν μόνον ἀπὸ τῆν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς νὰ ἔλεγε: Ἐγὼ εἶμαι ὄχιος τῆς ἀπαρητήτου τμηρίας καὶ τῆς αἰωνίου κόλλασμας, ἐπειδὴ ὄχιος δὲν ἤμπορῶ νὰ ὑπομείνω, ἔκω τῆν ὀξίωσιν νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὰ παρόντα κακά. Καθὼς οἱ δοῦλοι οἱ διαπράξαντες ἄπειρα κακά, παραδέκονται μὲν τὸ σφάλμα των, **C** διὰ τὸ ὅτι ὄχιος ὁ πόνος τῆς μαστιγώσεως εἶναι ἀφόρητος, ἔχουν τῆν ὀξίωσιν ὁ πόνος τῶν τμηριῶν νὰ μὴ εἶναι τόσον ὄχιος.

Ἐγὼ ὄχιος τώρα νομίζω ὅτι καὶ δι' ἄλλην ἀσθενείαν κάμνει ὑπατιγνῶν διὰ ποῖαν λοιπὸν; δι' ἐκείνην ποῦ προέρχεται ἀπὸ τῆν ὀθυμίαν καὶ τοὺς ὀθυρισμούς. Διότι ἡ ὑπερβολικὴ λύπη συνήθως, δὲν μᾶς πλήξη σφοδρῶς, κατορθώνει νὰ ἐξαφικῆ δὲν τῆν δύναμιν τῆς ψυχῆς, πράγμα ποῦ νομίζω, ὅτι ἐπαθε καὶ ὁ ὄχιος μὲ τὸ νὰ θεωρήσῃ μεγάλον ἔνοσον τὸν ἑαυτὸν του καὶ ποῖε νὰ μὴ προτιγῆ εἰς αὐτὸν χρηστὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ τὰς ἀντιθέτους πάντοτε. Φανερώνει δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τὰ ὄχιος: «Ἐλεῆρόν με, ἐπρόσθεσον, ὅτι ἀσθενής εἰμι» Ἰσαί με, Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὸ ὄσπυ μου καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη σφοδρῶς» (Ψαλμ. 6, 2-3), ἐνῶ προηγούμενος εἶπε: **D** «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με».

Ἐάν δὲ αὐτὸς ποῦ ἔχει τόσον καθαρὸν τῆν συνειδήτην ὀμίωσιν νὰ μὴ γίνῃ ἀκριβῆς ἐξέτασις τῶν πράξεων του, ἢ θὰ κάμωμεν ἡμεῖς ποῦ ἔχομεν παραδοθῆ εἰς τόσα κακά καὶ ἐφ' ἑαυτὰ τόσον ἔνοσον πρὸς τῆν παρησίαν ἐκείνου, χωρὶς καὶ νὰ ἔχομεν δεῖξαι οὐδέ τὸ ἔλαττωσιν μέρος τῆς ἐξομολογήσεως ἐκείνης; Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ὀδομήμενος ὁ μακάριος ἐκεῖνος ἐξηολογείτο εἶπε: Ἐἶχε ὀδοκῆθῆ, ὅτι κανεῖς δὲν θὰ δικαιωθῆ πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτι ὁ δικαῖος δυσκόλως σώζεται. Δι' αὐτὸ ἄλλοτε μὲν παρακαλεῖ, λέγων: «Μὴ εἰσελήθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δοῦλου σου» (Ψαλμ. 142, 2), ἄλλοτε δὲ πάλιν «Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι» (Ψαλμ. 6, 2-3).

5. Ἄξιον παρατηρήσεως λοιπὸν ὑγκάμει **E** τὸ γεγονός ὅτι πνευθενὰ δὲν μνημονεύει τὰς ἠνωρέτους πράξεις του, ἀλλ' ἀναθέτει τῆν σωτηρίαν του εἰς τῆν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο εἶναι ἴδιον συντηρημένης ψυχῆς, τοῦτο πνεύματος ἰσπεκινωμένου, τοῦτο κάμνει τὸν ἐπατελοῦσιν τὰ με-

γάλα κατορθώματα νὰ τρέμῃ καὶ νὰ φοβῆται περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλούς, 148 Α' «Ὅτι δὲ ἔπρεπε τόσον καὶ ἐφοβεῖτο, ἀκούσε τὸν ἴδιον ποῦ λέγει: «Ἐν ἄνομίας παρατηρήσας, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται;» (Ψαλμ. 129, 3). Διότι ἐγνωρίζε καλῶς, ὅτι εἴμεθα ὑπεσθῆναι ἐναντι τοῦ Θεοῦ διὰ πολλὰ κρῆα καὶ ὅτι καὶ τὰ παρὰ μικρὰ ἁμαρτήματα τιμωροῦνται πολὺ. Ἐγνωρίζε, προδύετων ἄνωθεν, ὅσα ἐπρόκειτο νὰ νομοθετήσῃ ἐρχόμενος ὁ Χριστὸς. Ἐπίστευε δὲ ὅτι θὰ ἐπιβλήθῃ σφοδρὰ τιμωρία ὄχι μόνον διὰ τοὺς φόνους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ὄθρεις καὶ τὰς λοιδορίας, τὰς πονηρὰς σκέψεις, τὸν γέλωτα, τὸν ἀστόχαστον λόγον καὶ τὸν ἐπύρπελον καὶ διὰ τὰ ὄχιος μικρότερα τοῦτων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ἄν καὶ ἐγνωρίζε καλῶς, ὅτι τίποτε δὲν τὸν θάρυνει, ὄχιος ἔλεγεν: «Οὐδὲν ἑμαυτῷ σὺνοῖδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι» (Α' Κορ. 4, 4). **B** Διότι λοιπὸν; Διότι, ἐνῶ κανὲν κακὸν δὲν εἶχε διαπράξει, ὄχιος πράγματι δὲν διέπραξε, ἐν ταῦτος ἐνόμωμεν ὅτι δὲν εἶχε ἐκπληρώσει τῆν πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλομένην τιμὴν καθ' ὁ μέτρον ὀφείλε νὰ τὸ κάμῃ. Διότι καὶ ἄν ἀποθάνωμεν ὄχιος ἄπειρος φορὰς καὶ ἄν ἐπίδειξωμεν ὄχιος τῆν ἀρετήν, οὔτε τότε ἔχομεν ἀνταποδοῖαι τῆν ἀξίαν τῶν τιμῶν ποῦ ἔχουν ἀποδοθῆ εἰς ἡμᾶς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Διότι, πρόσκει: Ἐνῶ δὲν ἔχει ὁ Θεὸς καμμίαν ἀνάγκην τῶν ἰδίων μας πραγμάτων, ἀλλ' εἶναι αὐτάκριτος, ὄχιος τῆς ἀνυπαρξίας μᾶς ἔφερεν εἰς τῆν ζωὴν, μᾶς ἔδωκε ψυχὴν, πορομοσίαν τῆς ὀσιος κανὲν ἄλλο ἄν ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἔλαβεν, ἐφύετσε παράδοσον, ἠλάττωσε τὸν οὐρανὸν, ἔστρωσε κάτωθεν αὐτοῦ τῆν γῆν, ἠνωσε φωστῆρας λαμπροὺς καὶ τῆν μὲν γῆν ἐστόλισε μὲ λῆνας καὶ λιγὸς καὶ ποταμούς καὶ ἄνθη καὶ φυτὰ, **C** τὸν δὲ οὐρανὸν κατέειπε μὲ τὸ ποικιλόμορφον σύννυλον τῶν ὄχιος, καὶ ἔκαμε πρὸς κάρην μας τῆν νύκτα ὄχιος ὀλιγώτερον κρῆσιμον ἀπὸ τῆν ἡμέραν, ἄνωγῆ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς δυνάμεως ποῦ μᾶς καρξίει ὁ ὕπνος. Διότι ὄχιος ὄχιος τρέσσει τὰ σήματα μας καὶ ὁ ὕπνος, πρῶγμα ποῦ φανερώνει καὶ τὸ γεγονός ὅτι, τῆν μὲν μείναν ὄχιος κανεῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας νὰ τῆν κατακωφῶν, τὸν ὄχιος ὄχιος οὔτε ὄχιος ὄχιος μόνον. Κατασφύρασις δὲ καὶ διαλύσις τὸν πυρετὸν τῆς ἡμέρας, ποῦ τὸν προκαλοῦν εἶτε ἡ ὄχιος ποῦ ἡλίου, εἶτε οἱ καθημερινὰ μᾶς, μᾶς ἐγείρει πάλιν τόσον ἀκαίσιος διὰ τῆς ὄχιος τῆς νέος ἡμέρας. Τῆν δὲ ἐσπῆκῃ τὸν κειμένους, μὲ τῆν μεγάλην τῆς ὄχιος, **D** ἐπὶ πλεόν μας παρέχει ἀνάπαυσιν καὶ βολπορήν, ἀνωγῆζοντάς μας νὰ μὲνωμεν ὄχιος σίγῃν, καὶ τὸ σκότος πάλιν ὄχιος τυχαίως, οὔτε ματαίως, διαλύη νὰ ἰσάρχη κατ' αὐτὸν τὸν κειρὸν, ἀλλὰ χάριν περισπύρας ἀναπαύσεως. ὄχιος οἱ ὄχιος ὄχιος, ποῦ θε-

λου να ήσυχάσουν τα παραπονούμενα τέκνα των, άφου τα πάρουν εις την άγκλήν των και ακεπάσουν με το φέρεμά τους τους όφθαλμούς των, τα άποκομίζουσι, έτσι και ο Θεός, άπλώνοντας ως καταπέτασμα το σκότος επάνω εις τον κόσμον, σωματῶ τους ανθρώπους από τους κόπους. Έάν δε δέν έγίνετο τοῦτο, θα είχομεν εξαφανισθῆ ὅλοι από την φιλοπραγμοσύνη ή την υπερβολικήν φιλαργυρίαν και τους κόπους. **Ε** Τώρα όμως και κυρίως να θέλωμεν μις ξεκουράζει από τους ήρώτας μας. Και όχι μόνον τα σώματα, αλλά και τας ψυχάς μες ο νόμος αυτός ξεκουράζει όχι ολιγώτερον από τα σώματα.

Πι θα έλεγε κανείς διά την γαλήνην που έπακρατεί κατά τον καιρόν τούτον και την ήσυχίαν και πως όλα είναι πλήρη αγής και καθαρά από θορύβους και δέν είναι δυνατόν να άκοση κανείς κάποιον κραυγήν, πως γίνεται την ήμεραν, που ἄλλοι θρηνοῦν διά πένιν, ἄλλοι βοοῦν διά κακομεταχειρίσιν, **149** Α ἄλλοι δι' ασθένειαν σώματος και άναπηρίαν θρηνοῦν και ἄλλοι διά τὸν θάνατον τῶν σκελιῶν των, ἄλλοι δὲ διά ζημίαν χρηματικὴν και ἄλλοι διὰ κάτι ἄλλα ανθρώπινα" και είναι πολλά αυτά. Από όλα αυτά, ὡσὸν από κάποιαν τρακυρίαν, ἀρπάζοντας ή νύξ το γένος τῶν ανθρώπων το άναπαύει εις τὸν ἴδιόν της λαρένα. Και με τὴν νύκτα τόσα πολλά άγασθῶ δι' ἡμᾶς, με τὴν ήμεραν θρωσ όλα εκείνα, ὅσα ὅλοι γνωρίζομεν.

Και τί θα έλεγε κανείς διά την εὐκαλίαν της μετοξῆ μας ἀποικωνίας; Διὰ να μη γίνῃ το μῦθος της ὀδοπορίας αἰτία ἀποτρεπτικῆς της μετοξῆ μας συναντήσεως, ήπλασεν ο Θεός εις όλα τα μέρη της γῆς συντομώτερον δρόμον τὴν θαλάσσαν διὰ να πηγαίνωμεν ο εις πρὸς τὸν ἄλλον τόσον σιχνα ὡσὸν ἀκριβῶς να κατοικῶμεν τὴν οἰκουμένην **Β** ὀριοθίζουσαν με μίαν μόνην οἰκίαν και παρέχοντις ο καθείς τα ἴδικά του εις τὸν ἄλλον εὐκόλως, να λαμβάνη και αὐτός τα προϊόντα εκείνου και ἐξουσιάζοντας ἑλάχιστον της γῆς μέρος, ως να είναι ὁλοκλήρου του κόσμου κυρίαρχος ἀπαλαμβάνει τα εδριακόμμενα παντοῦ αγαθά. Ὅπως ἀκριβῶς και εις μίαν πλουσίαν εις φαγητῶ τράπεζαν ο κάθε προσκεκλημένος βλέπει με εὐκαλίαν το παρασθῆμενον και εις ἄλλον που κάθηται μακρὰν αὐτοῦ, έτσι είναι δυνατόν να λάθῃ και αὐτός από ἄλλον ἀρκεῖ μόνον να ἀπδώσῃ το κέρρι του. Έάν μάλιστα ήθελε κανείς όλα να τα συμπεριλάβῃ εις τὸν λόγον του, θα παρασθῆ εις μέγα μήκος και πάλιν οὔτε το ἑλάχιστον θα εἴπῃ ἀπ' αὐτά ὅσῳ, πως θα το κέρρι αὐτῶ ἀφου είναι ἄνθρωπος και ἐπακρεῖ να μετρήσῃ τὴν ἄπειρον σοφίαν του Θεοῦ:

Πρόσεξε, ἄν θέλῃς, **С** τὴς διαφορᾶς μετοξῆ τῶν φυτῶν, τῶν καρποφόρων, τῶν ἀκαρπῶν, τῶν φλιστανόντων εις τὰ ἔρημα μέρη και εις ὅλον τὸν κόσμον, εις τὰ ὄρη και τὰς πεδιάδας: ἴδε ἀκόμη και τὴν ποικιλίαν τῶν καρπῶν, τῶν διαφόρων βοτανῶν, ἀνθῶν, τῶν κερσίων ζώων, τῶν ἀμφόβιων και τῶν νηκτῶν. Σκέψου διὰ όλα αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν δι' ἡμᾶς, ο οὐρανός, ή γῆ, ή θάλασσα και όλα ὅσα ὑπάρχουν εις αὐτά. Διότι ως να ἔχη κτίσει κανείς ἀνάτορα διὰ τὸν εαυτόν του, που λαμποκοποῦν εις το κρυσθαί και τὴν σταλινότητα τῶν πολυτῆτων λίθων, έτσι κατασκευάζοντας ο Θεός και τὸν κόσμον τούτον, ἔφερε τὸν ἄνθρωπον να βασίλευῃ ὅλης της κτίσεως. **Δ** Και το πλέον αξιοθαύμαστον ὅλων είναι, διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ σώου τούτου ο Θεός τὴν κατεκράσεσεν όχι από λίθους, ἀλλ' από ἄλλο πολυτιμώτερον ὕλικόν, κυρίως να ἀνάψῃ κάποιον κρυφόν λόκνον, ἀλλ' επάνω από τὴν στέγην τοῦ οἴκου διάρισε να διατρέξῃ το φῶς διὰ να μᾶς είναι όχι μόνον κρῆσμιον, ἀλλά και λαν εὐκάριστον, το δε εἶδος ἐξήπλασεν ως πολυτελεῖ τράπεζαν. Και όλα αὐτὰ τὰ ἐκορήγησεν εις εκείνον που ποτέ του δέν παρουσίσε κανέν ἄσθον. Και μετὰ από τὴν τόσον πλουσίαν δωρεάν τὸν ἐπαδείξαντα ἀκαρσίαν πρὸς τὸν εὐεργέτην δέν ἐστέρησεν, ὅσον ήζυξε, της τιμῆς, ἀλλὰ ἀφου τὸν ἐξεδίωξε μόνον από τὸν παρδῶσειον, με τοῦτο τὸν ἠμωρεῖ, ἐμποδίζοντας τὴν ἀκαρσίαν του να προσθεῖη περισσότερον **Ε** και διακόπτοντας τὴν πρὸς τὰ χειρότερα ὄρημν του.

Αὐτὰ λοιπὸν ἀναλογιζόμενος ο ἀπόστολος και ἐπὶ αὐτὰ ἀκόμη περισσότερα, καθὸτι ἐκινεῖτο από το ὄγιον Πνεῦμα, ὅσα ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ὅσα καθημερινῶς, ὅσα διὰ τὸν καθῆνα και ὅσα από κοινού δι' ὅλους συνέθανόν και τὰ φανερά και τὰ κρυφῶς γινόμενα, που είναι πολὺ περισσότερα τῶν φανερῶν, και ἀκόμη ὅσα ἀναφέρονται εις το μυστήριον **150** Α της θείας ἐνανθρωπήσεως τοῦ μογογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ και τὰ μέλλοντα αγαθά και γενικῶς όλα αὐτὰ ἐξετάζωμ και από όλα συνάγωμ τὴν ἄφραστον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ και κατανοῶσ δι, σκετίζεται με αὐτά, ως να εἴκε πῶσει εις κάποιοι ἀχανῆς πέλαγος, τῶσον ἐνάθανε πῶσον και πῶσον μεγάλων πραγμάτων ἦτο ὑπεῤῃθος και δι, δέν εἴκεν ἀποδώσει οὔτε το ἑλάχιστον ἐκ τῶν ὀφειλομένων παρ' αὐτοῦ εις τὸν δημιουργόν. Δι' αὐτὸ ἐλεγεν αὐτὰ και τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐζητοῦσε με πολλὴν ἀκριβείαν, τὰ δε κατορθώματα τὰ ἐληομόνει και όχι ὅπως ἡμεῖς οἱ ὄσοισ διὰ τὰ παραπτώματά μας, που πολλὰ και μεγάλα είναι, οὔτε λόγον κἀνομεν, οὔτε τὰ ἐνθυμούμεθα. Ἄν δε ἐπιτελοῦσαμεν κάποιοι μικρὸν κατάρθεμα, κἀνομεν δι' αὐτὸ πολὺν λόγον **Β** και δέν παύομεν

κοιτάζοντας και υπερηφανευόμενοι, μέχρις ότου κάσασιν και αυτό το μικρόν με την δόξα σου. Αλλά διαλογίζομενος και ό Δαβίδ, έλεγε: «Τι έστιν άνθρωπος, ότι μνησθήσεται αυτού;» (Ψαλμ. 8, 5). «Όχι δέ μόνον τούτο, αλλά και την άγνωστούνην του κατηγορούντας έπλεν: «Άνθρωπος έν τιμή όν τό συνέχε, παρασυνελθήθης τοίς κτήνεσι τοίς άνοήτοις και ύποκάθη αύτοίς» (Ψαλμ. 48, 13).

Α. Τούτο είναι ήσων τού εύγνώμονος δούλου, να ήσονται τός εύεργεσίας πού άφορούν εις όλους και αύτός να φρονίχη και να μεριμνή ώς να είναι ύπερλίτης ήλιαν, πράγμα πού έκαμε και ό άπόστολος Παύλος (διότι είναι καλόν να τόν ενθυμώμεν πάλιν), λέγοντας ότι έχει άποδόνει δι' αυτόν τόν Κύριον C «Ό γάρ νύν ζώ, λέγει, έν σαρκί, έν πίστει ζώ ή ή τού Υιού τού Θεού τού άγαπήσαντός με και παραδόντος έαυτόν ύπέρ έμού» (Γαλ. 2, 20). «Έλεγε δέ αύτά όσα επειδή ήθελε να μειώση την δωρεάν τού Χριστού, άλλ' επειδή έσπευδε να καταστήση τόν έαυτόν του ύπεύθυνον διά τό σύνολον της σωτηρίας, πείθων και τόν κοθενα να πράττη τό ήσων. Διότι και έν άκόμη ό Χριστός ήλθε δι' ένα και μόνον άνθρωπον, όα μόνον δέν μειούται με αύτό ή δωρεά, αλλά και άποδεικνύεται μεγαλυτέρα. Πώς; Με τό όπ και διά μίαν και μόνην ψυχην φαίνεται να επιδεικνύη τόσην φροντίδα, όσην και άναζητών τό έν πρόβατον, ό όποιος δι' αύτό λυπείται και θρηνηεί. D Έάν δέ έκείνος πού δδανεϊσθήσαν κρήματα και δέν έχουν να έξοφλήσουν την όφειλήν των, άλλ' άντιθέτως δοθίζονται δαθηδόν εις τόν θυθόν τού χρέους των, όπτε τρώνουν, όπτε κοιμούνται καταπραγμένοι οι ήσων άπό την φροντίδα των, τί δέν θα έπαυκεν ό δίκαιος, βλέπων ότι ή όφειλή του συνίσταται όα εις κρήμα, άλλά εις πράξεις; Ημεις όμως δέν εμεθα τέτοιοι, διότι και άν έξοφλώμεν όπτε και κάτι τό ελάχιστον, διακηρύτθω ώς να εκωμεν τό πόν έξοφλήσει, μάλλον δέ και περισσότερον ύπερβολικοί. Και τό ελάχιστον τούτο δέν τό πράττομεν με προθυμίαν άρμόζουσαν εις ανθρώπου ελευθερούς, άλλά προηγουμένως εξετάζομεν έν άχη μισθόν και μάλιστα μεγάλον και έν είναι πρός αδελφός μας, E μεταχειρίζομενοι λόγου ανθρώπων άνελευθέρων και μισθών.

Τι λέγεις, άνθρωπε μικρόφωνε και ταλαίπωρε; Πρόκειται να πράξης έργον θεάρεστον και έπί ίσταισι φρονίμων δι' άμασίην; Διάτι, έν έπρόκειτο ή διάπραξις του να σέ ρήξη εις κόλλασιν. Αθ έσπερε να άποφύγης τό έγκέκλημα; και δέν θα έσπερε να ανολόθης με πάλιν και πάλιν προθυμίαν την έργασαν πόν κελών; Πράττεις κάτι πού άρέσει εις τόν Θεόν και ζητείς άλλον μισθόν; Πράττεις, άγνοείς τό πόσον είναι

καλόν τό να εύαρεστήσης εις τόν Θεόν. B' A Διότι, έν τό ενγνώριξες, θα ένόμιζες ότι τίποτε άλλο δέν ήμπορεί να θεωρηθή άμοσή ίσοξία με αύτό. Δέν γνωρίζεις ότι ό μισθός αύζάνει, όταν πράττης τό πρέποντα όα με την έλπίδα της άναπαύσεως; Δέν βλέπεις ότι και επί των ανθρώπων όλοι εκτιμούν περισσότερον αύτοός πού άποβλέπουν πριν από κάθε άμοσήν των εις τό να άρέσουν εις έκείνους και δι' αύτό μάλλον ένδιαφέρονται, πορά διά την εκ μέρος έκείνων εκτίμησιν; Έπειτα, οι άνθρωποι διακείνται τόσον εύγενούς άπέθανον των συνανθρώπων των και έπί πού τόσον εύπρογηθής από τόν Κύριον και άνεμένους τόσα άγαθά, όταν πρόκειται να κόμης κάτι πού όφορη εις την σωτηρίαν σου, πρό της πράξεως περιεργάζεσαι τόν μισθόν; Διά τούτο και εμεθα παντού ψυχροί και ταλαίπωροι B και δέν εμεθα έτοιμοι διά κομίσαν γεννοάν προξιν. Δι' αύτό και ποτέ δέν ήμπορέσαμεν να αίσθανθήμεν κατόνυξιν και να συγκεντρώμεν όλίγον την ψυχάν μας Διάτι, όπτε τό άμορτημάτά μας άναλογίζεμεθα μετά άκριθείας, όπτε εξετάζομεν τός εύεργεσίας τού Θεού, όπτε και σιτρέφομεν τόν νούν μας πρός έκείνους πού έχουν επιτάξει μεγάλα πράγματα. Δι' αύτό λησιμονύμεν τά άγαθά έργα, καθότι όπτε τός εύεργεσίας δεκόμεθα μετροφρόνως, όπτε αύτό πού συνεχώς επαναλαμβάνομεν, άποκαλούντες τούς έαυτούς μας άμαρτωλούς, τό λέγομεν με άλήθειαν. Η άπόδειξις από τό έξης. Όταν άκούσαμεν τούτο από τός άλλους, τόσον εξαγριώμεθα και γινόμεθα θηρία, όπτε να θεωρήμεν ότι άποτελεί ήσων. C Τόσον ύποκριτικά είναι όλα τά ήσων μας και όπτε τόν Τελώνην μιμούμεθα, ό όποιος έν ή ό άλλος τόν ήσωνε διά τός άμαρτίας του, αύτός, άρου παρεδέχη τό όνειδή έκείνα, με τός πράξεις του έκαρπώθη τό κέρδος, διότι έπώστρεψε δικαιοσύνης, περισσότερον από τόν Φαρισαϊόν. Και ήμεις όπτε ή είναι έξομολόγητος γνωρίζομεν και τούτα, έν ή εμεθα πλήρεις καπών. Διάτι θα έσπερε να μη εκωμεν μόνον την νεποθήσιν ότι εκομεν διαπράξει άπειμα κακά, άλλά και όλα μας τό άμαρτήματα και τά μικρά και τά μεγάλα, ώς εις ήσων να τά εκωμεν καταγεγραμμένα και ώς πρόσφατα κάθε φοράν να τά θρηνηώμεν. Έτσι δέ και τό φρόνημα της ψυχής θα ειχομεν καταστειλαί, D ύπενθυμίζοντες εις αύτην συνεχώς τά ήσων τα παραπτώματα, όπτε και ό μακάριος Παύλος να κόμη λόγον διά τό θλασθέντα άμαρτηματά των. Έπειδή δέ από τού βαπτίσματος εκαθάρσασε τά τού προηγουμένου του ήσων άμαρτήματα και μετά τούτα έξη ήσων καθαρόν, τόσον όπτε να μη γνωρίζη διά τόν έαυτόν του παράπτωμα και δέν ειχεν άμαρτήματα διά τά όποία να

θηρήσει, ενεθυμείτο εκείνα τὰ πρὸ τοῦ βαπτίσματος, λέγων ὅτι εὖ Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὃν πρῶτος εἰμι ἐγὼ» (Α' Τιμ. 1, 15). Καὶ πάλιν ἐπιτόν με ἁγίστου θέμενος εἰς δικαιοσύνην, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διακίτην καὶ ὑβριστήν· Ἐ καθ' ὑπερβολὴν γὰρ ἐδικαον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν» (Α' Τιμ. 1, 12-13). Καθὼς ἐπίσης· «Ὅτι ἐμὶ ἄξιος καλεῖσθαι ἀπόστολος» (Α' Κορ. 15, 9). Μολοντί δὲ ἐκεῖνα τὰ ἁμαρτήματα μὲς καθιστῶν ἀνευθύνους, ἐν τοῖσιτος εἶναι ἴκανά να κάρουν τὴν ψυχὴν να ἐντραπῆ καὶ να τὴν πείσουν να ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν δυνατά. Διότι, ἐρωτηθεὶς ὁ Σίμων ἀπὸ τὸν Κύριον, ποίος ἐκ τῶν δύο κρεαφρελιτῶν θὰ ἀγαπήσῃ περισσότερο τὸν δανειστήν των καὶ λέγων, ὅτι ¹⁵² Α «Νομίζω, ὅτι ἔδ πλέον ἐκρίσαστος, ἤκουσεν· «Ὁρθῶς ἔκρινας» (Λουκ. 7, 43).

7. Ὅταν λοιπὸν κατανοήσωμεν τὸ πλήθος τῶν παρελθόντων ἁμαρτημάτων μας, τότε θὰ γνωρίσωμεν τὴν ὑπερβολὴν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τότε θὰ κόψωμεν τὸν αἰχένα κάτω, τότε θὰ αισθανθῶμεν συστολήν. Διότι ὅσον ὑπεύθυνος εἴμεθα μεγαλύτερων ἀπορημάτων, τόσο περισσότερο θὰ ἐντραπῶμεν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μάλιστα καὶ ἐκεῖνα ἐνεθυμείτο, ἡμεῖς δὲ οὐτε τὰ μετὰ τὸ ἄγιον βάπτισμα θέλομεν να ἐνθυμούμεθα· τὰ ὅποια εἶναι καὶ ἐπικίνδυνα καὶ ὅταν ἐκτεσοῦν μὲς καθιστῶν ἀνευθύνους· ἀλλὰ καὶ ἂν τύχη ποτὲ να ἐνθυμηθῶμεν ποτὲ κανὲν ἐξ αὐτῶν, ἠμέσως τὸ ἀποφεύγωμεν, οὐτε ἐπ' ἄλλῳν με τὴν ἐνθύμησίν του Β στέργοντες να λυπηθῶμεν τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἀκρυβῶς γεννῶνται πάρα πολλὰ κακὰ ὅσα τὴν ἀνωφελεῖ αὐτὴν κρίνι. Διότι τὸσον ἀναλήθως καὶ ἀκηροῦς διακεῖμεθα, ποῦ δὲν ἡμποροῦμεν να ἐξομολογηθῶμεν οὐτε τὰ πρότερον ἁμαρτήματα (διότι πᾶς, ἀφοῦ οὐτε εἰς τὴν ἀνάμνησίν των δὲν συνηρίζομεν τοὺς αὐτοὺς μας) καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα με πρακτικώτερα στρεφόμεθα. Διότι εἶναι καλὸν να ἀκριβῆ ἐντὸς μας ἐκεῖνη ἢ ἐνθύμητος καὶ ὁ φόβος να συντηρήσῃ τὴν διάνοισίν μας ὅσα δὲ νὰ ἡμπαρῶσωμεν να ἀποδικάζωμεν τὴν κακότητι τῆς καὶ τὴν διακινδυνώσῃ. Ἄν ὅμως τῆς ἀφαιρέσης καὶ τοῦτον τὸν καλινόν, τότε ποίος θὰ δυναθῆι να τὴν συγκρατήσῃ ἐνφθὰ φέρεται ἀφῶδες κατὰ κριτηρίων καὶ θὰ καταπίητῃ εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀπαιθείας; Δι' αὐτὸ καὶ ὁ δίκαιος ἐκεῖνος ὑπενθύμωκε τὴν μέλλουσαν κόλασιν, δι' αὐτὸ ἐθήρησε, C δι' αὐτὸ

11. Ὅμιλεῖ δι' ἁμαρτήματα πρὸ καὶ ἁμαρτήματα μετὰ τὸ βάπτισμα, διότι εἰς τὴν ἐπαχὴν τοῦ Ι. Χριστοῦ οἱ ἀνθρώποι ἐδοκίμοσαν μεγάλοι καὶ προηγεῖτο τῆς βαπτισμῆς των κατήχως.

ἐπέταζε καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαρμεν ἀπὸ περισσοῖαν διόδοσως.

Εἰς ἐσῆς τοὺς προκαρημένους ἀρκεῖ διὰ να φθάσῃ εἰς τὴν κατάνυξιν ἢ ἀνάνησις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, ἢ λήθη τῶν κατορθωμάτων τῆς ἀρετῆς σας, τὸ να ἐξετάζετε μετὰ ἀκριβείας δὲν ἐπράξατε κάποιο μικρὸν παράπτωμα, τὸ να υπερέψετε τὸ βλέμμα πρὸς ἀνδρα ἐναρέτους ποῦ ἔχουν εὐεργετήσῃ εἰς τὸν Θεόν, τὰ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, να ἐνοήσατε τὸ δόξλον τοῦ μέλλοντος, τὴν δυνατότητα να διαισθήσατε τοκέως πρὸς τὴν κατάνυξιν καὶ τὴν ἀμαρτίαν, πρῶτα ποῦ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐφορῆτο, διὰ καὶ ἔλεγε· «Φοβοῦμαι μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἐδόξωμαι γένωμαι» (Α' Κορ. 9, 27). B καὶ τὸ, «Ὁ δοκῶν ἐπὶ τῶν ἀρετῶν, ἐλεπέτω μὴ πέσῃ» (Α' Κορ. 10, 12). Ἔτσι καὶ ὁ Δαβὶδ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμελέτα· ἀναλογίζομενος δὲ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ, ἔλεγε· «Τὶ ἐστὶν ἀνθρώπος ὅτι μνησθεῖ αὐτὸς ἢ ἡμὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπακέπη αὐτόν; Ἠλάττωσας αὐτὸν θραχὺ τὶ παρ' ἀγγέλου, δόξῃ καὶ τιμῇ ὑπερῶνας αὐτόν» (Ψαλμ. 8, 5-8). Τόσον δὲ εἶχε λησμονήσῃ τὸ προσοπακὸ τὸ κατορθώματα, ὥστε μετὰ τὴν ἀπειρον ἐσεῖνην φιλοσοφίαν να εἴπῃ· «Ἦς εἰμι ἐγὼ, Κύριε μου, Κύριε, καὶ τίς ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, ὅτι ἡγάπησας με ἕως τούτων, καὶ κατεσήμενται ταῦτα ἐνώπιόν σου, Κύριε μου, καὶ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ δοῦλου σου εἰς μικράν. E Ὅπως δὲ ὁ νόμος τοῦ ἀνθρώπου, Κύριε μου, Κύριε, πρὸς σέ. Καὶ τὶ προσθήσει Δαυτὸ ἐπὶ τοῦ λαλήσει πρὸς σε;» (B' Βασ. 7, 18-20). Ἀναλογίζομενος δὲ τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων του καὶ συγκρίνων τὸν ἑαυτὸν του πρὸς ἐκεῖνους, ἐνόμειν ὅτι δὲν εἶναι τίποτε. Διὸ μετὰ ἀπὸ τοὺς λόγους του, «ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν οἱ πατέρες ἡμῶν» (Ψαλμ. 21, 8), κάμιναν λόγον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἔλεγεν· «Ἐνὶ δὲ εἰμι σκώληξ καὶ οὐκ ἀνθρώπος» (Ψαλμ. 21, 7). Τὸ δὲ ἀδόξλον τοῦ μέλλοντος τόσον εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὥστε να λέγῃ· «Φότισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θίνιατον» (Ψαλμ. 12, 4). Καὶ τόσον ὑπεύθυνος ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν του διὰ πολλὰ ἁμαρτήματα, ¹⁵³ A ὥστε να λέγῃ· «Ἰλάθηται τὴν ἁμαρτίαν μου, πολλὴ γὰρ ἐστίν» (Ψαλμ. 24, 11).

Δι' ἐσῆς λοιπὸν τοὺς προκαρημένους εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ. Δι' ἡμῆς ὅμως εἶναι ἀνάγκη μεγάλη καὶ με αὐτὰ τὰ φάρμακα να καθαίρωμεν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ ἔλιν τὴν ἑλαφινεφάν. Τὶ σημαίνει αὐτὸ; Σημαίνει τὸ πλήθος τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν παντὴρ συνειδήσαν, ἢ ὅποια ὅταν μὲς καταλόγη δὲν μὲς ἀφῆνει να ἀρθῶμεν πρὸς τὸ ἕως οὐτε καὶ ὅταν ἔλαμινεν. Δι' αὐτὸ λοιπὸν παρακαλῶ καὶ ἑκετεὺς παραλήλας πρὸς τὴν παρορσίαν ποῦ ἔχεις διὰ τὴν ἀρετῶν σου ἀποκτηθῆι πρὸς τὸν Θεόν, να τεινῆς κείρα διοηθείας πρὸς ἡμᾶς

ποδ συνεχώς σὲ κκετεύωμεν, ὥστε νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ θρηνησωμεν ἐπιτίμως τὸ πλῆθος τῶν τόσων κακῶν καὶ μετὰ τὸ πένθος νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν ποδ φέρνει εἰς τὸν οὐρανόν, ἅ διὰ νὰ μὴ συμβῆ ὥστε μεταβαίνοντες εἰς τὸν οὐρανόν, οὐκ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ ἐχρηολογηθῆ τὸ παραπτώματά του, νὰ ὑποστῆμεν ὅσα καὶ οἱ ὀπτασμένοι ἐκεῖ ἀνθρώποι, καὶ κωρὶς κανεὶς νὰ ἠμπορῆ εἰς τὸ εἶξῃ νὰ μᾶς αἰσῆσι. Ὅσον χρόνον λοιπὸν θὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὸν παρόντα κόσμον θὰ ἠμπορέσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ οὗς νὰ καρποσώμεν μεγάλην πνευματικὴν ὠφέλειαν καὶ ἑσσεῖς ἡμεῖς νὰ εὐεργετήσεται τὰ μέγιστα. Ὅταν δὲ μετασώμεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, οὐκ οὔτε φίλος, οὔτε ἀδελφός, οὔτε πατὴρ θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς βοηθήσῃ, οὔτε νὰ μᾶς παρασταθῆ ἐνῷ θὰ κολαζώμεθα, εἶναι ἀνάγκη τότε νὰ ὑποστῶμεν τὴν αἰώνιον ἐκείνην τιμωρίαν μὲ πάλλιν στέρησιν καὶ βαθύ σκότος καὶ ἄλλειψιν δυνατοτήτων παραμυθίας, γινόμενοι ἀδαπάνητος τροφῆ εἰς τὴν ναμφάνον ἐκείνην φλόγα.

Εἰσαγωγή

Ἡ πραγματεία τοῦ Χρυσοστόμου «Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τοὺς ἀπὶ τὸ μόνάζειν ἐνέγκουσαν», ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν λόγων, διὰ τῶν ὁποίων οὕτως καταπολεμεῖ τοὺς ἑθέρους τοῦ μοναχισμοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος σφραῖνται εὐθελότερος τίτλος, ἐνῷ οἱ δύο ἄλλοι τιλοφροσύναι «Πρὸς ἄπιστον πατέρα» ὁ δεύτερος, καὶ «Πρὸς πιστὸν πατέρα» ὁ τρίτος. Ἀττὴ συντάξη μεταξύ τῶν ἐτῶν 378 καὶ 385.

Ὁ Χρυσοστόμος ἔγραφε τὴσασα ἐτη πλῆστον τῶν μοναχῶν ἀρχιμτῶν εἰς τὰ ἔργα ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν γέροντός του καὶ δύο ἄλλοι ἐτη μόνος εἰς ἄγριον σπήλαιον. Ἀποκαθαίρουσ τὴν καρδίαν αὐτοῦ διὰ τῶν ἀγῶνων τῆς ἀσκαρησίας, ἠμαθεν ἐκ παύρας τὸ ἔξοχον τοῦ ἀρχιμκόθ οἶον ἄλλ' ὁ κόσμος τότε ἔφαγε καὶ καταδίκασε τοὺς ἀναχωρητῆς. Ὁ Χρυσοστόμος σφραῖνται ἐναντίον τῶν κατηγορητῶν τοῦ μοναχισμοῦ οἶου, ἀναίρει τὰς κατηγορίας τῶν καὶ προσκαλεῖ νὰ πείσῃ τοὺς χριστιανοὺς γονεὺς νὰ συνεχίσουν νὰ ἀποστέλλουν τὰ τέκνα τῶν εἰς τὰ ἀναχωρήσια, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο τότε καὶ «φροντιστήρια», χάριν παιδείας καὶ ἡθικῆς ἐκπαυδαγωγίας.

Εἰς τὸν δεύτερον λόγον «Πρὸς ἄπιστον πατέρα», ὁ ἱερός πατήρ παρουσιάζει κάποιον ἄπιστον πατέρα, πλοῦστον καὶ ἑυδοξόν, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τοὺς μοναχοὺς ἐτι προσέλικισαν τὸν μοναχικὸν αὐτοῦ οἶον εἰς τὸν σκληρὸν τοῦς οἶον. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς διὰ λόγων ἀποδείξεων καταδεικνύει ἐτι ὁ μοναχὸς ὑπερτερεῖ τοῦ κοσμικοῦ καθ' ἕνα.

Ἐν συνεχείῃ εἰς τὸν τρίτον λόγον «Πρὸς πιστὸν πατέρα» ὁ Χρυσοστόμος δεχόμενος ἐτι καὶ ὁ πιστὸς πατὴρ προβάλει τὰς ἀθέτας μετὰ τοῦ ἀπίστου πατρὸς κατηγορίας κατὰ τῶν μοναχῶν, ἐπιτίθει τὰ ἐν τῇ κοινωνίῃ ἐφροσύνῃ πᾶσῃ καὶ δεικνύει ἐπὶ τῇ βέσσει τῶν ἁγίων Γραφῶν ἐτι θὰ κεραιθῶν οἱ ἡμελεῖς γονεὺς, οἱ ὁποῖοι οὐκ μόνον ἐν καθοδηγητῶν πνευματικῶς τὰ τέκνα τῶν, ἀλλὰ ἀπαγορεύου καὶ εἰς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι προσεφρονται ἀπλοικεράς νὰ τὸ πράξουν. Ἐν γένει τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Χρυσοστόμου ἀποτελεῖ λαμπρὸν ἐπιτύμηον τῆς «θείας φιλοσοφίας», ἐπιλάθῃ τῆς μοναχικῆς πολιτείας καὶ ἐξοἰστῶν ἀπολογία ὑπὲρ αὐτῆς.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΤΟΚΑΤΑΙΔΗΣ

44 Α ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ
ΤΙΝ ΗΠΑΚΙΝΟΥΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΙΚΟΝ ΒΙΟΝ.

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1. Τὸν καιρὸν ποὺ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς μακροχρονίου αἰχμαλωσίας Ἑβραῖοι ἤθελον νὰ ἀνεγείρουν τὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατεδαφισμένον ναὸν τῶν Ἱερουσαλήμων, τότε λοιπὸν μερκεῖ βάρβαροι καὶ ἀνήμεροι ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ σκεπασθῶν τὸν Θεόν, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῦ ἀνήγειραν τὸν ναὸν ἐκείνοι οὔτε νὰ ἀσθανθῶσιν οἶκτον διὰ τὴν συμφορὰν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀργὰ καὶ δυσκόλα συνήλθον, καὶ χωρὶς νὰ φοβηθῶν τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ, ἢ ποὺ τιμωρεῖ τοὺς κολμώντας τέτοια ἔργα, κατ' ἀρχὴν μὲν μόνον τῶν ἐπεχείρουν νὰ ἐμποδίσουν τοὺς ἀνοικοδομοῦντας· ἀπειθῆ ὅμως δὲν κατώρθωνον τίποτε, ἀποστελλάντες ἐπιστάλας πρὸς τὸν βασιλεῦτα τῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεκάλουν τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπιστάτριαν καὶ φιλοπόλεμον, τὸν ἐπεισαν νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀνοικοδόμησιν. Καὶ μόλις ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν παρ' αὐτοῦ, τότε, ἀφοῦ τοὺς ἐπετίθεισαν μὲ πολλὰ ἱπικῶν, καὶ διέκοσαν τὸ ἔργον, τότε καὶ ὑπερηφανεύοντο διὰ τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν, διὰ τὴν ὁποῖαν θὰ ἔπρεπε νὰ θρηνηθῶν, καὶ ἐνόμιζον ὅτι ἔλαβε τέλος ἡ ἐναντίον τῶν ἐπιβουλή. Αὐτὸ ὅμως ἦτο ὁ πρόλογος C καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν κακῶν ποὺ ἐπρόκειτο ἐν συνεχείᾳ νὰ τοὺς πλήξουν. Διότι ἡ μὲν ἐργασία ἐπρωκάμει ἀποτελεσματικῶς καὶ κατέλιγεν εἰς λαμπρὸν τέλος, καὶ ἐκείνοι ἐπιπροφοροῦντο, δι' ἐκείνων δὲ ἔβλεπ, ὅτι δὲν ἐπολέμουν ἐναντίον ἀνθρώπων, οὐτε ὁ Μιθριδάτης¹ τότε οὔτε κανεὶς ἄλλος ποὺ θὰ ἀπεφάσιζε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον ἀνθρώπων ποὺ ἐπεδίωκον κατὰ καλόν.

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ἑς Μιθριδάτου ἀναφερμένου ἐν Α' Ἐβθ. 2, 19. 14. Ὅστις μετ' ἄλλων Περσῶν ἐξικματώσθη ἐστὶναι σημαντικὴν ἐπιτυχίαν πρὸς τὸν βασιλεῦτα τῶν Περσῶν Ἀρταξέρτην, εἰς ἣν κατηγορεῖ τοὺς Ἰουδαίους ὅς μὴ ἐκτελέσαντες τὰς φορολογίας τῶν ἐπιχρηστικῶν ἐναντὶ τῆς Περσικῆς ἀποτακτικῆς, καὶ ὅς ἀπειθήσαν. Ὅσον ἐξήγησε τὴν διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν ἀνοικοδομητικῶν τοῦ ναοῦ, μετὰ τὴν ἐπιστροφήν ἐκ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὸ ἐπίτευξεν προσωρινῶς.

ἀλλ' ἀντὶ ἐκείνων ἐναντίον τοῦ Ἰσίου τοῦ Θεοῦ τοῦ δι' αὐτῶν λατρευομένου.

Ὁ ἀντιμαχόμενος ὅμως τὸν Θεὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκρῆ καλὸν τέλος· ἀλλὰ ὁ τέτοιος ἐνθουσιασμός ἐκ τῆν ἀρετῆν μὲν τοῦ τολμήματος ἴσως νὰ μὴ πᾶσθῃ τίποτε κακόν, ἀν ἐνθουσιαστικῶς δὲν ἴσθῃε πάθος, διότι τὸν καλεῖ ὁ Θεὸς **D** εἰς μετόνοιαν καὶ τοῦ δοῖε τὸν κρίνον, ὡσὼν νὰ ἴη μεθυσμένος, νὰ συνέλθῃ ἂν ὅμως ἐπιμένη εἰς τὴν ὕβριστικὴν συμπεριφορὰν τοῦ, μὴ ἐπιμαρτυρούμενος ἀπὸ τῶν τόσον μεγάλῃν ἀνεμακακίαν, ἄλλως λοιπὸν θὰ ἀφελήσῃ πάρα πολὺ, διδάσκων διὰ τῆς ἰδικῆς του τιμωρίας, ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ κανεὶς νὰ ἀρκεῖται πάλαιον μὲ τὸν Θεόν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὴν παντοδύναμον ἐκείνην κείρα.

Ἀμέσως λοιπὸν τοὺς ἐπιλήτην **45** Ἄ τέτοια συμφορὰ, ὥστε διὰ τοῦ μεγέθους τῆς τραγωδίας των, νὰ ἐπισκιάσουν ἄλλας τὰς ἄλλας συμφορὰς. Διότι μετὰ τοὺς φόνους καὶ τὰς κλιμάδας σφαγὰς εἰς τὰς ὁποίας προέβησαν ἐναντι τούτων οἱ ἐμποδίζομενοι Ἰουδαῖοι, ἡ γῆ ἐποτίετο εἰς μέγα βάθος ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν σφαγέντων καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτὸ ἐδημιουργεῖτο πολλὴ λάσπη. Ἀπὸ τὰ σώματα δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἰσίων, ποὺ ἐκείοντο τὸν ἕν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ἐκ τῆς προστριβῆς τῶν πληγῶν των, τόσοον πληθὺς σκαυλήτων ἐγεννᾶτο, ὥστε ἡ μὲν γῆ νὰ καλυπτεται ἀπὸ τοὺς νεκρούς, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἀπὸ τὸ πληθὺς τῶν σκαυλήτων. Ἐὰν κανεὶς βλέπεν ἐκείνην τὴν ἔκτασιν, **B** θὰ ἔλεγεν ὅτι δὲν εὐρίσκοντο ἀπὸ κάτω σώματα νεκρῶν, ἀλλὰ πολλαὶ πηγαί, ποὺ ῥέγουσιν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα τὸ νέος ἐκείνο τῶν ζώων. Τοιοῦτοτρόπως γρηγοριώτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην κίνησιν, ἀναυτῆσθε ἀπὸ τὴν στήψαν ἐκείνην ἡ ὀρμητικὴ κίνησις τῶν σκαυλήτων. Καὶ αὐτὸ θεσθίως δὲν ἐγένετο ἐπὶ δεκα ἢ εικοσι ἡμέρας, ἀλλ' ἐπὶ πολλὸν χρόνον. Καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα, τέτοια· τὰ μετὰ θάνατον ὅμως, δι' αὐτοὺς θὰ εἶναι πολὺ περισσότερον δυσάρεστα. Διότι, ὅτι ἐπὶ κίβια ἔτη ἢ δεκά κλιμάδας ἐτῶν μόνον, οὕτε ἐπὶ διπλάσια καὶ τριπλάσια αὐτῶν, ἀλλ' εἰς ὀπίσθους αἰῶνας, ἀφοῦ ἐνωσθῶν μὲ τὰς φυσικὰς τὰ σώματα, ὑφίστανται τότε τὰς βασάνους καὶ τοὺς ἀνεκφοράτους ἐκείνους πόνους. Καὶ ἀμφότερα ταῦτα τὰ γνωρίζει καὶ ὁ μακάριος Ἰησοῦς καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ, **C** ὁ προφήτης τῶν παραδόξων ἁράσεων, οἱ ἀποστοιμοίρασαν τῶν ἀνθρώπων τούτων τὴν κλάσιν, ὁ μὲν τὴν ἐνταῦθα διαγηθήσει, ὁ δὲ τὴν τῆς ἄλλης ζωῆς.

2. Ἐγὼ δὲ αὐτὰ δὲν τὰ ἀνόφερα τυχαίως τῶρα, ἀλλ' ἐπειδὴ κόποιος ποὺ ἴηθε, μὰς ἀγγέλλειε κἀπὶ τὸ παρὸν καὶ δυσάρεστον καὶ πλήρες βάρους πρὸς τὸν Θεόν. Ὅτι, δηλαδὴ, ὑπάρχουν μερικοὶ, ποὺ καὶ τῶρα ἀποτολμοῦν τὰ ἴδια μὲ ἐκεί-

νοὺς τοὺς βαρβάρους, μᾶλλον δὲ πολὺ περισσότερον παρὸνμα ἀπὸ ἐκείνους· διότι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποτρέψουν τοὺς προσερχομένους εἰς τὸν μοναχικὸν ἀπὸ παντοῦ, καὶ μὲ μεγάλαν ἀπειλὰς δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἀπλοῦν καθόλου περὶ αὐτοῦ, οὕτε νὰ διδάσκουν τίποτε τέτοιον.

Ἐγὼ μὲν ἀνεφώνησα **D** μόλις τὰ ἤκουσα, καὶ ἐρωτοῦσα συνεκᾶς αὐτὸν ποῦ τὰ εἶπε, μήπως τὰ εἶπε ἀτελέζομενός. Ἐκεῖνος ὅμως ἀπήντησεν· Ὅσα θεσθίως· διότι ποτὲ δὲν θὰ ἤθελα μὲ αὐτὰ νὰ ἀστευθεῖθαι, οὕτε κἀν νὰ τὰ εἶπω, οὕτε νὰ δημιουργῶμαι τέτοια μὲ τὸν λόγον, τὰ ὁποῖα θὰ προηπόσθη καὶ θὰ εὐκόλουν νὰ μὴ τὰ εἶχα ἀκούσει οὕτε τῶρα ποῦ ἐγενον. Τότε λοιπὸν, ἀφοῦ ἐπένοξα μακρότερον, εἶπα· πρῶγματι, αὐτὰ, ἐν σκέσει μὲ ἐκείνα, ποῦ ἀπετόλμησεν ὁ Μιθριδάτης καὶ ἄλλοι ἐκεῖνοι, εἶναι τόσοον πᾶν ἀνόσια, ὅσον καὶ ὀμνότερος καὶ πολὺ ἀγαθέτερος εἶναι ὁ ναὸς αὐτὸς ἀπὸ ἐκείνων. Ἀλλὰ, πές μου, **E** ποῖοι καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι οἱ ἀποτολμῶσαντες αὐτὰ; Καὶ διατί, καὶ ἐκ ποίας ἀφορμῆς καὶ μὲ ποῖον σκοπὸν πετοῦν λίθους πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐξακοντίζουν θέλη πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μάχονται τὸν Θεόν τῆς εἰρήνης; Διότι ὁ μὲν Σιμεὼς² καὶ οἱ Φαραβῆοι³ καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀσσυρίων ἦσαν βάρβαρα, πράγμα ποῦ γίνεται φανερόν καὶ μόνον ἀπὸ τὰ ὀνόματά των καὶ εἶκον μαρμαρωθῆ μακρὰν ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς τῶν Ἰουδαίων **46** Ἄ καὶ δὲν ἤθελον νὰ βλέπουν νὰ πληθύνωνται οἱ γείτονες των λαοί· διότι ἐνάμιζον ὅτι θὰ ἀσπασίωσαν τὴν δύναμιν ἐκείνων διὰ τῆς ἐξουσίας των. Ἀδύτων ὅμως ποῖα ἐλευθερία ἐμειώθη, ποῖα ἀσφάλεια τῶν ἐπέθη ἐν κινδύνῳ, ποῖους ἐκ τῶν ἰσχυρῶν εἶκον συνερούς, ὥστε νὰ ἀποτολμῶσουν ταῦτα; Διότι, ἐκείνοι μὲν εἶκον τοὺς βασιλεῖς τῶν Περσῶν, ποὺ ἐπέδικσαν τὰ ἴδια μὲ αὐτοὺς οἱ δὲ ἰδιοὶ μας, καὶ εἶκονται καὶ ἐπιθυμοῦν, ὅπως πιστεύει, νὰ ἀντίθετα πρὸς αὐτοὺς, δι' αὐτὸ καὶ ἐκω μεγάλῃν ἀπορίαν, διότι, ἐνθὺ οἱ βασιλεῖς τῶν εὐσεβῶν, ἐπὶ λέγειε ὅτι συμβαίνουν ἐντέος τῶν πόλεων τέτοια. Αὐτοὺς δὲ λέγει· Θὰ μάθῃς καὶ κἀπὶ ποῦ παρῶξενον, **B** ὅτι δηλαδὴ, αὐτοὶ ποῦ πράττουν αὐτὰ, θέλουν νὰ εἶναι εὐσεβεῖς καὶ ὀνομαζοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των

2. Πρόκειται καθενόματα περὶ τοῦ Πέρσου γραμματικῶς ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται ἐν Α' Ἐβθ. 2, 12-14 ὡς Σαρκαίας ἢ Σαρσαι καὶ συμπληρωθῆσεν, μετὰ τὸν Περσὸν ἀξιοματόχων τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, οἱ ὁποῖοι διὰ διαβλητικῆς ἐπιστολῆς των πρὸς αὐτοὺς, ἐπέσχον ν' ἀνοικήσων ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐργασίας ἀνοικοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἐν Ἱερουσολύμοις.
3. Πρόκειται περὶ τῶν αὐτῶν περὶ μίαν τῶν ἐξέσεων ἀρχόντων ἀλλοφρόνων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸν ἄλλον ἀνεπὲρμαθὸν τῆν οὐνοκρατικὴν ἐπιστολὴν τῶν ἀξιοματόχων τοῦ Ἀρταξέρξου πρὸς αὐτοὺς, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ἐν Β' Ἐβθ. 4, 9-10 ὡς Ἄ φ ρ α κ τ ο ι.

Χριστιανούς, πολλοί δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐκ τῶν ἡδῆ μηθέντων· καὶ μάλιστα κάποιος ἀπὸ αὐτούς, τὸν ὁποῖον ἐνέπνευσεν ὁ διάβολος πάρα πολύ, διὰ τῆς πολυσημῆς γλώσσης του ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι θὰ ἀπαρηνήθῃ τὴν πίστιν καὶ θὰ θυσιάσῃ εἰς τοὺς δαίμονας· διὰτι ἀναγκάζεται ὅταν ἐλθῆ ἀνθρώπου ἐλευθέρου καὶ εὐγενεῖς, ποὺ ἤμποροῦν νὰ ζήσουν πολιτελῶς, νὰ ὀδηγοῦνται εἰς τὴν σκληρὰν αὐτὴν ζωὴν.

Ὅταν ἤκουσα αὐτὰ, ἄφ' ἑνὸς μὲν ἐπιληγῶσθην βασύτατα, καὶ ἄφ' ἑτέρου ἀναλογιζόμενος τὰ δυνάμενα νὰ προέλθουν ἀπὸ αὐτὸ κακὰ, τὴν μὲν οἰκουμένην ἔδην ἐθρήνησα, πρὸς τὸν Θεὸν C δὲ εἶπα: Πάρε τὴν ψυχὴν μου, καὶ λύτρωσέ με ἀπὸ τὰ θεινά μου, καὶ ἀπάλλαξέ με ἀπὸ αὐτῆν τὴν φθαρτὴν ζωὴν, καὶ μετέφερε με πρὸς τὸν χώρον ἐκεῖνον, ὅπου οὐτε τέτοιο πρᾶγμα θὰ εἴπῃ κανεὶς, οὐτε ὅ' ἀκούσω ἐγὼ. Διότι γνωρίζω ὅτι, ὅταν φύγω ἀπὸ ἐδῶ, θὰ μὲ παραλάβῃ τὸ βασύτατον σκότος, ὅπου πολλοὶ εἶναι ὁ κλαυθὺς καὶ ὁ θρηνῶς τῶν δδόντων· ἀλλ' εἶναι πῶς εὐχάριστον εἰς ἐμὲ νὰ ἀκούσω τὸν τριγλὸν τῶν ὀδόντων, παρὰ τέτοια λόγια. Ὅταν δὲ ἐκεῖνος μὲ εἶπε νὰ θλιβῶμαι πάρα πολύ, εἶπε: ὅμως δὲν ἐφάσθην ἀκόμη ἐκεῖνος ὁ καιρὸς· οὐτε θεσπιάς διὰ τὸν δακρύων αὐτῶν εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ σώσῃς τοὺς καταδικασθέντας· διότι, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνακαινοθῇ τὸ κακόν. Πρέπει δὲ νὰ προσπαθῶμεν νὰ σβῆσωμεν τὴν φωτὴν καὶ ν' ἀντιμετωπιῶμεν τὸν λοιπὸν, ὅσον ἐξαρτάται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἐν θεσπιάς περιστάς D εἰς ἐμὲ, πάντες νὰ ῥόδομεθα, χρησιμοποιοῦμε λόγον συμβουλευτικὸν διὰ τοὺς ὀφειλῆς καὶ ἀνθησιζόμενοι εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν, καθὼς καὶ τὴν σωτηρίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὁμοῦ πᾶν ἔγωγ αὐτὸ τὸ δάδιον, θὰ τὸ ἐναποθέσω εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀσθενῶν, ἀντὶ σπουδῆς ἄλλου εἰσαγόμενος· διότι μέσα εἰς τοὺς λασκοντας τὴν ἀσθένειαν οὐτὴν ὑπάρκουν καὶ πολλοὶ φίλοι μου, καὶ γνωρίζω καλά ὅτι θὰ μὲ ἀνεσθῶν νὰ τοὺς πληρώσω καὶ μίαν καὶ δύο φορές καὶ πολλοῦς, καὶ γνωρίζω ὅτι γρήγορα ὅ' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὸν λοιπὸν. Σὺ, θεσπιάς, τοῦ εἶπον, σύμφωνα μὲ τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης μετρεῖς τὴν δύναμίν μου· ἐγὼ ὅμως δὲν ἔχω τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, καὶ αὐτὴν, ποὺ φαίνεται πᾶς ἔχει, νὰ τὴν χρησιμοποιοῦμαι εἰς τέτοιαν ὑπόθεσιν ἐντρέπωμα, ὅχι τόσο κανένα ἄλλον. Εἰ δὲν τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς μέλλοντας νὰ γεννηθῶν, τοὺς ὁποίους πάντοτε κατηγοροῦσα διὰ τὰς δοξασίας τῶν καὶ διὰ τὴν κενηρίαν τοῦ θεοῦ τῶν, πόρα δὲ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ ὀμιλήσω διὰ τὰ ἰδικά μας κακὰ. Διὰτι ἐδὲν ἀντιληφθῶν μερικὸν ἀπὸ ἐκείνους, ὅτι ὑπάρκουν μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν μερικὸν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐπιλεκτῶς τόσο

πολὸ εἰς πῦλερον μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ρουακτικὸν βίον. ὅτε δὲ μόνον νὰ ἀπαφεύγουν τοὺς κόπους 47 A τοῦτου, ἀλλὰ ὅτε καὶ νὰ ἀνέκονται λόγους ὡπὲρ πτότων, καὶ ὅτι οὐτε ἐδῶ περιορίζουν τὴν μανίαν των, ἀλλὰ καὶ ἐν κάποιος ἄλλος συμβουλεύει τέτοια καὶ ὀμιλεῖ περὶ αὐτῶν, αὐτὸν τὸν ἔξαφηνίζου ἐντελῶς. Ἄν ἀντιληφθῶν αὐτὰ, φοδοῦμαι πᾶς οὐτε ἀνθρώπου θὰ μᾶς θεωρήσουν, ἀλλὰ θηρία καὶ τέρατα ἀνθρωπιμορφα καὶ δαίμονας κατατροφῆς καὶ ἐκθροῦς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ θὰ συμπεριλάβουν μεταξὺ τῶν ὑπευθύνων καὶ ὅλων τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν.

Καὶ ὁμοῦ ἐγένεσεν ἐκεῖνος εἶπε: Ἐλατσειέσθε μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ποὺ λέγετε· εἶναι καιρὸς νὰ σοὺ ὀμιλήσω τώρα πῶς ἐκτεταμένα, ἐν θεσπιάς φοβήσασ μῆπως B πληροφορηθῶν ἀπὸ τὰ λόγια σου αὐτὰ ποὺ παλαιότερα διὰ τῶν ἔργων ἔμαθον ὅλοι. Πρῶτον δηλαδὴ νὰ ἔχη καταλάβει τὰς ψυχὰς ὅλων ἐν πονηρὸν πνεῦμα, ὅπου ὅλα τὰ στίγματα αὐτῶν εἶναι γεμάτα ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτούς· καὶ ἐν μεταστάς εἰς τὴν ἡγορᾶν, θὰ ἴδῃ καὶ εἰς τὰ ἱσραεῖα, καὶ εἰς οἰουδῆστας μέρους τῆς πόλεως ὅπου συνηθίζου νὰ παρευρίσκονται οἱ κενηροί, νὰ γελοῦν ὅλα μαζί. Ἡ ὑπόθεσις δὲ τοῦ γέλωτος αὐτοῦ καὶ τῆς κωμῆσις εἶναι οἱ διηγήσεις διὰ τὰ ὅσα ἔχουν κάμει ἐναντίον τῶν ἁγίων ἀνδρῶν. Ὅπως δηλαδὴ μερικὸν πολεμιστοῖσι, ποὺ ἔδωσαν πολλὰς μάχας καὶ ἐνίκησαν, εὐχαριστοῦνται νὰ διηγῶνται τὰ κατορθώματά των, ἔτσι λοιπὸν καὶ αὐτοὶ καιρῶν C διὰ τὰ τολμημάτα των. Καὶ ὅ' ἀκούσης ἄλλον μὲν νὰ λέγῃ ὅτι, ἐγὼ πρῶτας κατεδίωκα τὸν τάδε μοναχὸν καὶ τοὺ ἑκατάφερα πλῆγματα· ἄλλον δὲ ὅτι, ἐγὼ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εὐρήκα τὸ κατόλμα των· ἄλλος λέγει· ναί, ἀλλὰ ἐγὼ ἐξηρέθησα περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν δικαιοτῆν ἄλλον τὴν φυλακὴν καὶ τὸ εἰς αὐτὴν βασανιστήρια, καὶ τὸ ὅτι εὐρεθὲν διὰ μένου τῆς ἀγορῆς τοὺς ἁγίους ἐκεῖνους ἀνδρας τὸ θεωρεῖ εἰς καύσησ καὶ ἄλλος καυχῆται διὰ ἄλλο. Ἐπειτα ὅλοι γελοῦν πάλιν θεωροῦσθῶς δ' αὐτὰ. Καὶ αὐτὰ μὲν συμβαίνουσι εἰς συγκεντρώσεις Χριστιανῶν οἱ δὲ εἰδωλολάτρες καὶ αὐτοὺς εἰρνεύονται, καὶ τοὺς ὅπ' αὐτῶν κωμωκεμένους διὰ μὲν τοὺς πρώτους ἡ' ὅσα ἐπράξαν, ἐὰν δὲ τοὺς ἄλλους δι' ὅσα ἐπράξαν. D Καὶ ἕνας βραβύλιος πόλεμος ἔχει ἐκποσει πανταῖ ἢ μᾶλλον αὐτὸ εἶναι πᾶν πᾶν λιπυρὸν ἀπὸ ἐκεῖνον. Διότι ἐκεῖνοι μὲν, ποὺ ἔλαβον μέρος εἰς ἐκεῖνον τὸν πόλεμον, ὅταν κάποτε ἀργότερον τὸν ἐνθυμῶσθῶν, ἄφ' ἑνὸς μὲν ἐκφράζου πολλὰς κατὰρας ἐναντίον ἐκεῖνων, καὶ τὸν ὑπεκίνησαν, ἄφ' ἑτέρου δὲ ἀποδοῦν τὰ κατὰ τὴν ἡδραειάν του διαδραματιζόμενα εἰς κάποιον πονηρὸν δαίμονα. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐντρέπονται περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλ-

λους, ὅσων περισσότερο ἔχουν πράξει ἀπὸ ἐκείνους. Αὐτοὶ ἤμας ἐπὶ πλέον καυχῶνται διὰ τὰ τοῦματά των. Καὶ οὐκ ἔστι μόνον αὐτὸ, ὅτι δηλαδὴ ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶναι ὀδευρότερος ἀπὸ ἐκείνον, ὅτι στρέφεται μόνον ἐναντίον ἁγίων ἀνδρῶν, ποὺ δὲν ἔβλαψαν κανένα, ἀλλ' ὅτι στρέφεται ἐναντίον ἀνθρώπων ποὺ δὲν γνωρίζουν νὰ κάμουν κανένα κακόν. εἶναι δὲ ἔτσιαι νὰ ἀντιμετωπίσουν βάσανα.

3. **Ξ** Σταμάτησε, εἶπα σταμάτησε· μὴ εἶναι ἀρκεταὶ οἱ διηγῆσεις αὐταί, εἰδ' ἄλλως θὰ ἀποθάνω· ἀλλὰ ἄφησέ με νὰ φύγω μετὰ τὴν ὀλίγην δύναμιν ποὺ μοῦ ἀπέμεινε. Διότι, σὺ μὲν θεοῦ εἶσαι ποὺ διέταξες θὰ γίνῃ μόνον μὴ συνεχίσης εἰς ἡμᾶς ἄλλην διήγησιν, ἀλλὰ φεύγων νὰ εὐχεσῶ νὰ διασκορπισθῇ τὸ νέφος τῆς ἀπειθείας μου, καὶ νὰ λάθω ἀπὸ τῶν πολεμοῦμενον Θεῶν κάποιον δύναμιν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ποὺ τὸν πολεροῦν. **40** Α θὰ μοῦ τὴν δόξα δὲ ἀσφαλῶς, διότι δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, μέμνησθαι ἡμεῖς μετανοήσῃ καὶ σωθῇ. Ἐποὶ ἄφοῦ ἀπέστηκα ἐκείνον ἡρξασα αὐποδοῦ τὸς λόγους. Καὶ εὖν μὲν θεοῦ εἶσαι ποὺ μόνον ἦτο τὸ φοβερόν, δηλαδὴ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἄξιόθιμα ἄνθρωποι ἐκείνοι ἀνθρώπων νὰ σέρνεται καὶ νὰ καθυβρίζονται συρμένοι εἰς τὸ ἄκαυτήριον καὶ νὰ δέρονται καὶ νὰ ὑφίστανται ἕλα ἐκεῖνα ποὺ διηγῆθηκα πρὸ ὀλίγου, καὶ οὐδεμίαν τιμωρίαν νὰ ἐπιφέρειται εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν πλάνωντων ταῦτα, δὲν θὰ ἐβλάστην διὰ τὰ συμβαίνοντα, ἀλλὰ θὰ ἐγελάσῃ μετὰ πολλὴν διάθεσιν καὶ πόρα πολλὴ εἰς αὐτὰ διότι **Β** καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ, ὅταν μὲν ἀναβῶντες κτυποῦν τὰς μητέρας των, δίδουν ἄφορμὴν εἰς αὐτάς νὰ γελῶσιν πολλοῦ, καὶ ὅσων κάμνουν ταῦτα μετὰ μεγαλύτερον θυμόν, ἴσους μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν αἰσθάνονται αὐταί, ὥστε νὰ φαίνονται χαρῶσαι καὶ ν' ἠντηχοῦν τὰ γέλια· εὖν ἤμας αὐτὸ συνεχίζεται μετὰ θιασῆτιν, μετὰ ἀποτελέσματα κάποτε νὰ πληγωθῇ ἢ ἀπὸ θελοῦντων διαπερασμένων ἀπὸ τὴν ζώνην τοῦ φορέματος τῆς μητρὸς, ἢ νὰ κτυπήσῃ τὸ κερὶ τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ ὄσασθον τοῦ κεραιοῦ, ποὺ διὰ τὴν προσταθεῖθαι τὸ ὑψάνει πρὸ τοῦ σταθμοῦ, τότε λοιπὸν διακόπτουσα τὰ γέλια, ποῦν περισσότερο ἀπὸ τὸ πληγωμένον παιδί· καὶ ἄφοῦ θεραπεύσῃ τὸ τραῦμα, τοῦ λοιποῦ μετὰ αὐστηρὰν ἀπειλήν ἀπαγορεύει **Γ** τὰ παικιδία αὐτὰ, διὰ τὴν μὴ ζυνοπάθῃ τὰ ἴδια. Καὶ εἶπες τὰ ἴδια θὰ ἐκάμαμεν εὖν ἐβλέπαμε τὸν παδοκὸν αὐτὸν θυμόν, καὶ τὴν πληγὴν τῶν νηπίων, ποὺ δὲν ἐπιφέρει καὶ μεγάλην ἔρημιν εἰς αὐτούς. Ἐπειδὴ ἤμας ἴσους ἀπὸ ὀλίγων, καὶ εὖν ἀκόμη πύρα δὲν τὸ ἀντιληφθῶν, διότι κατέκονται ἀπὸ τὸν θυμόν, θὰ κλαύσων καὶ θὰ στεναῖζων καὶ θὰ θρηνησοῦν, ὅτι τέτοιον θρήνον, ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ, ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ λοιμδάνει κάρων εἰς τὸ

πῦρ τὸ ἐξώτερον, εἰς τὸ ὁδοῦστον πῦρ, θὰ ἐνεργήσωμεν ὅπως αἱ μητέρες, εὖν καὶ διαφέρωμεν ἴσους παλὸ ἀπὸ αὐτάς, καθ' ὅσον οὐκ ἐμὲ ἀπειλήν καὶ αὐστηρότητα ὅπως ἐκεῖναι, ἀλλὰ μετὰ κολακείαν καὶ προσῆτα θὰ ἐμυλῶσωμεν πρὸς αὐτὰ τὰ παιδιὰ· διότι, αὐδαμῶς βλάπτονται ἀπὸ αὐτὰ οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ μάλλον μεγαλύτερα εἶναι ἢ ἄσπιδί των **Δ** καὶ περισσότερα ἢ παρηρῆτα των. Ἄν λοιπὸν ἀνοφῶρωμεν τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, ἴσως καὶ νὰ γελᾶσθε πολλοῦ, διότι τέτοιον γέλωτα ἐπιτρέψετε πάντοτε· εἰς τὰ παρόντα ἤμας, καὶ εὖν κλιθῶδες φορῆς εἰσθε φιλογέλωτες, δὲν θὰ ἀποψήσθε· ἄλλωστε καὶ νὰ θέλετε ἀκόμη, δὲν θὰ ἠμπορέσετε, διότι τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἀντιτιθενταὶ εἰς ἑσᾶς.

Ὅπως οὐδέποτε ἔχετε ἀκούσει περὶ τοῦ Νέρωνος (διότι ἐγὼ εἶναι πασίγνωστος ὁ ἀνθρώπος αὐτός· ἐξ αἰτίας τῆς ἀσελείας του, μετὰ τὴν ἐπινοήσῃ πρώτος αὐτὸς καὶ μόνος, περὶ τοῦ νέου τρόπου ἀκαλοῦ καὶ διαφθορῆς). Αὐτὸς ὁ Νέρων εἰς τὸν μακάριον Παῦλον (διότι ἔτυχε νὰ εἶναι σύγχρονος μετὰ ἐκείνον) τέτοιαν κατηγορίαν ἀπέδωκε, ὅπως ἐσθὲ ἴσως ἀποδίδετε εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοὺς ἄνδρας **Ε** (διότι ἄφοῦ ἐβλεπε μίαν παλακίδα τὴν ὄψιν ὑπερβολικὰ ἡγάπα ὁ Νέρων, νὰ δεχθῇ τὴν δυσκολίαν τῆς πίστεως, ταυτοχρόνως τὴν ἐβλεπε ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν ἀκόλαστον ἐκείνην πορνεύσαν). Ἀποδίδων λοιπὸν τέτοιαν κατηγορίαν ἐκεῖνος, καὶ κεναστροφία καὶ πλάνον, καὶ μετὰ τὰς αὐτὰς ὄψεις, ποὺ οὐκ ἐκοιμήσετε ἀποκαλῶν τὸν Παῦλον, καὶ ἄρκως μὲν τὸν ἐφυλάσσει, **41** Α ἐπειδὴ ἤμας δὲν κατάρθουσε νὰ τὸν πείσῃ νὰ παύσῃ καὶ συμβουλεύσῃ τὴν κόρην, τελικῶς τὸν ἐβένουσε. Ποῖα λοιπὸν ζῆτρία προῖχεν ἀπὸ τὸ γεγονός ταῦτο διὰ τὸν παύοντα. Καὶ εἰς τί ὠφελήθη ὁ δρόστις; Τί δὲν ὠφέλιμος τὸν ἴσως φονεύθοντα Παῦλον; Καὶ τί δὲν ἐξημῶσε τὸν φονέα Νέρωνα; Μήπως ὁ μὲν πρώτος δὲν ὑρνέται εἰς ἄληθιν ἡμὸς οὐκ ἐμυλῶν ὡς ἄγγελος (διότι εἰς τὰ παρόντα θὰ ἀναφῶ καὶ πάλιν), ὁ δὲ Νέρων ὡς πραγματικὸς καταστροφῆς καὶ ἁγίου δαίμων δὲν ἔκει κατηγορηθῇ ἀπὸ ἄλλου.

4. Τὰ δὲ ἐκεῖ, καὶ εὖν οὐκ ἀποψήσθε, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὴν ἀναφῶμεν, κάρων αὐτῶν ποὺ πιστεύου. Ἄν καὶ θὰ ἐπῆρτε ἀπὸ τὰ παρόντα, νὰ πιστεύετε καὶ εἰς ἐκεῖνα· πλὴν ἤμας, ὅπως καὶ εὖν διάκεισθε πρὸς αὐτὰ, ἐγὼ θὰ τὰ εἶπω καὶ δὲν θὰ τὰ ἀποκρίσω.

Ποῖα λοιπὸν θὰ εἶναι τὰ ἐκεῖ; Ὅ μὲν ὄλλως καὶ δυστυχῆς ἐκεῖνος, **Β** πτωχὸς καὶ κατηφής, γεμῆτος ἀπὸ ἐντροπῆν καὶ κατῶτος, καὶ ἔβλεπεν πρὸς τὰ κάτω, θὰ μεταφῶθῃ, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ ἀτελεύτητος σκώληξ καὶ τὸ πῦρ τὸ ὁδοῦστον. Ὅ δὲ μακάριος Παῦλος θὰ σταθῇ μετὰ πολλὴν παρηρῆσαν δὲ

πλα εις αυτόν τὸν θρόνον τοῦ Βασιλέως ὀκτινοβολῶν λαμπράς καὶ ἐνδεδυμένους μὲ τίσον μεγάλην δόξαν, ὥστε οὐδέλλως νὰ ὑπερέθῃ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, καὶ τὸσον μεγάλην ἀμοιβὴν θὰ λάβῃ, ὅσον ἀρκεῖ νὰ λάβῃ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος λόγῳ τῶν πενητήσδεσόν του ὑπέραςσε τὴν ψυχὴν του καὶ τὸ σῶμα του εἰς τὸν Θεόν. Διότι ἐστὶ συνειδητὸν ὑπάρχει μεγάλη ἀμοιβὴ δι' αὐτοὺς πού προτίθωνται, εἴταν διέρχωνται διὰ κινδύνων καὶ πολλὰς ἀτιμωσίας αὐτοὶ πού ἐργάζονται διὰ τὰ καλά. **Κ** αὐτὸν ἀκόμη τὸ κατορθώμα εἶναι τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὸν ἔνευ κόπων καὶ εἰς τὸν μετὰ κόπων κατορθώσαντι τοῦτο, ὅμως δὲν θὰ ἀποδοθῇ ἡ αὐτὴ τιμὴ καὶ οἱ αὐτοὶ στέφανοι. Ἐπειδὴ, καὶ εἰς τοὺς πολέμους στεφανοῦνται μὲν αὐτὸς πού ἐνίκησε, πάλιν περισσότερο ὅμως, αὐτὸς πού ἔχει νὰ ἐπιδειχθῇ καὶ τὰ τραύματα διὰ τῶν ὁποίων ἐπέτυχεν τὴν νίκην.

Καὶ διὰτι ὁμιλοῦμεν περὶ τῶν ζώντων, εἴταν καὶ αὐτοὶ πού ἔχουν νὰ ἐπιδειξθῶν μόνον τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον εἰς τὸν πόλεμον, κυρίως νὰ ὠφεληθοῦν εἰς τίποτε περισσότερο τοῖς ἰδικοῦς των, ὁμοῦνται ὡς σιαχῆρες καὶ προστάται εἰς ἄληθιν τὴν Ἑλλάδα; Μήπως καὶ αὐτὰ τὰ ἀγνοεῖτε, δίδοντες πάντοτε σημασίαν μόνον εἰς τὰ γέλια, καὶ τὴν παυτέλειαν; Ἐάν δὲ οἱ Ἕλληνες, πού εἶναι ἄνθρωποι, καὶ τίποτε τὸ ἀπολύτως ποθὸν δὲν διανοήσαν, ἡδυνήσαν νὰ ἀντιληφθῶν αὐτὸ, καὶ περιέβαλον μὲ πολλὰς τιμὰς **Δ** αὐτοὺς πού ἀπέθανον μὲνον ὑπὲρ αὐτῶν καὶ δὲν ἔπραξαν τίποτε περισσότερο, πῶς μῆλλον θὰ πράξῃ τοῦτο ὁ Χριστός, ὁ ὅποιος δίδει πάντοτε περισσότερο ἀμοιβὰς καὶ δωρεὰς ἀπὸ ὅσους κινδύνους ὑπέστησαν δι' αὐτὸν οἱ εὐσεβεῖς. Διότι οὐ μόνον διὰ τοὺς διωγμὸς καὶ τὴν πληγὰς, οὐτὲ μόνον διὰ τὰς φυλακίσεις καὶ τοὺς θανάτους καὶ τὴν σφαγὰς ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς διὰ τὴν βίβριν καὶ τὴν ὀνειδιμότητα ὑπεσχέθη μεγάλην ἀμοιβὴν. Διότι λέγει: «Μακάριοι ἐστε, ὅταν μισήσαν ὑμεῖς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀπορίσκων ὑμεῖς καὶ ὀνειδίσεισι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἔνεγκεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» καί ποτε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σωθήσαστε· **Ε** ἰδοὺ γάρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν τῷ οὐρανῷ» (Λουκ. 8, 28, 29). Ἐάν λοιπὸν τὸ νὰ κοινοποιῇ κανεὶς καὶ τὸ νὰ καταλογίῃ ἑαυτοῦν τὸν μισθὸν καὶ εἰς τοὺς πῶλοντας καὶ εἰς τοὺς καταλογισμένους, ὁ ἐμποδίζων αὐτοὺς νὰ κοινοποιῇ καὶ νὰ ὀρισθῶν, δὲν ὠφελεῖ αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς ὑβρίζεις καὶ τοὺς βασανιστὰς. Διότι ἀπὸ τοὺς θαλάπτει, μὲ τὸ νὰ μειώσῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀμοιβῆς των, καὶ μὲ τὸ νὰ καταστρέψῃ

τὴν ὀφορμὴν τῆς καρῆς **50 Α** καὶ τῶν πολλῶν σκατημύλων των.

Ὡστε εἴς αὐτοὺς αὐτὸν ἔπρεπε νὰ σιωπῆσαι καὶ νὰ ἐπατρήσῃ νὰ γίνων αὐτὰ πού ἀποφέρουν πολλὸν πλοῦτον ἀγαθῶν, καὶ δημιουργοῦν μεγαλύτεραν παρησίαν. Ἐπειδὴ ὅμως εἴμεθα μέλη ἀλλήλων, καὶ ἂν ἀκόμη αὐτοὶ ἀρνούσιν αὐτὴν τὴν χάριν, δὲν πρέπει αὐτοὶ πού διακείνται τοιοῦτοτρόπως, νὰ προνοοῦν μὲν δι' ἑν μέρος, νὰ ἀδικηθοῦν δι' ἄλλο. Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ἐπιφυλάσσεται καὶ ἄλλη τιμὴ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν κοινοποιήσαν τώρα αὐτοὶ ὅμως, ἐάν ἄρα δὲν ἀποσπῶσθον ἀπὸ αὐτὴν τὴν μάχην, δὲν θὰ δυνηθοῦν πλεον νὰ σωθῶν. Χάριν λοιπὸν τοῦτου, παραβλέψας τὸ συμφέρον ἐκείνων, ὑποστηρίξω τὸ ἰδικόν σας, καὶ παρακαλῶ καὶ ἰκετεύω νὰ πιστεύετε **Β** εἰς ἡμᾶς πού παρακαλοῦμεν, καὶ νὰ μὴ θυβῆτε πλεον ἐναντίον μας τὸ ἔλεος, οὐτὲ νὰ κλυτοῦτε εἰς καρδιά, οὐτὲ νομιζόντες ὅτι στενωκοῦρετε ἄνθρώπους, νὰ λυθῆτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Ὅτι βέβαια θὰ ἐπαινεῖσθε αὐτὴν τὴν συμβουλὴν μου, ἂν οὐκ ἔχω, ἀλλὰ ἀμέσως μετὰ, καὶ τὸ γνωρίζω καὶ τὸ πιστεύω· ἐπαθῆναι δὲ, νὰ τὸ κάμειτε αὐτὸ τώρα, διὰ νὰ μὴ τὸ πράξτε ἀργότερον μεταίστες. Διότι καὶ ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος, εἴταν εὐρίσκατο ἐδῶ, ἐνόμιζε ὅτι ὁ προσφίτης καὶ ὁ νόμος καὶ ἡ ἐκ τούτων παρηγορία εἶναι μῦθος καὶ φλυαρία· εἴταν ὅμως μετῴχ ἐκεῖ, τόσοσὺν θηάμασε τὴν συμβουλὴν αὐτῶν, ὥστε, ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι δὲν ἴη δυνατόν νὰ ὠφεληθῇ καθόλου ἀπὸ τοὺς ἐπαινοῦς, **Γ** παρεκάλει τὸν Πατριάρχην νὰ σταλῇ κάποιον ἀπὸ τοὺς νεκροὺς διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς ἐπὶ γῆς, φοβούμενος ἐκεῖνον, δηλαδῶ, νὰ μὴ πόθων καὶ αὐτὸ τὸ αὐτό, καὶ περιφρονῆσαντες τὰς θείας Γραφάς, τὰς θαυμασοῦν τάτε, εἴταν δὲν θὰ ὠφελοῦνται καθόλου ἀπὸ τὸν θαυμασμόν. Ἄν καὶ θεοβαίως ἐκεῖνος δὲν ἔκομε τόσοσὺν κακόν, ὅσον ἐσεῖς, διότι ἐκεῖνος μὲν δὲν ἤλεσε τὸν Λάζαρον, ὅμως δὲν ἠπόθεισε καὶ ἄλλους πού ἤθελεν νὰ τὸν σώσειν, οὐτὲ κτετίσκει, ὅπως εἴτε τώρα. Καὶ οὐκ μόνον εἰς τὸ σήμερον αὐτὸ ὑπερέβητε εἰς ἀσπλαγχνίαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα. Διότι, ὑπερέβητε εἰς ἀσπλαγχνίαν αὐτῶν, ἔκομε κανεὶς κομμὴν ὀγαθηργίαν καὶ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ ἄλλους νὰ κάμουν, τοιοῦτοτρόπως **Δ** δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ τὸ νὰ στερῆ κανεὶς τὴν ὑλικὴν τροφήν καὶ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν πού πάσκει ἀπὸ τὴν πείναν τοῦ μοναχισμοῦ νὰ τρέφεται ἀπὸ ἄλλους. Ὡστε ἐπιπλεον ὑπερέβητε τὸν ἀσπλαγχνικὸν ἐκεῖνον πλοῦτον, καὶ μὲ τὸ νὰ ἐμποδίσετε ἄλλους νὰ σόσουν τὴν πείναν των, καὶ

μέ τό νά ἐπαδεικνόμετε αὐτήν τήν ἀπανθρωπίαν, ἐνῶ ἡ φυκὴ πνίγεται. Αὐτό τό ἔκαμαν κάποτε καί οἱ Ἰουδαῖοι καί ὑπερφύουον τοὺς Ἀποστόλους νά κηρύττουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰ πρὸς σωτηρίαν των. Πλὴν ὅμως, καί ἀπὸ αὐτοῦ χειρότεροι εἶσθε οὐκ. Διότι, ἐκεῖνοι μὲν, τοποθετηθέντες εἰς τὴν παράστασιν τῶν ἑσθῶν, ἔπραττον ὡς ἐκφοῖ ὅλα ἐκεῖνα οὐκ ὅμως, ὑπεκρινόμενοι τοὺς φίλους, ἐπαδεικνόμενοι ἐκθρικήν διάθεσιν. Ἐριστήγισσαν καί ὄδρουν καί ἐσυκοφάντησαν τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους τότε ἐκεῖνοι, Ἐ ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς ἀπαιτεῖνας καί πλάνους. Ἀλλὰ τοὺς ἐπέβλήθη τέτοια τιμωρία, ὥστε οὐδεμία πλέον συμφορὰ, νά δύναιτο νά ἐξισωθῆ πρὸς τὰ θανά ἐκεῖνα. Διότι πρῶτοι αὐτοὶ καί μόνοι ἀπ' ἅλλου τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς ὑπέστησαν τόσα πολλὰ, ὅσα κανεῖς ἄλλος. 41 Α Καί μάρτυς ἀέδωτος τοῦτων εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος λέγει τὰ ἔξῃ: «Ἔσται θλίψις μεγάλη, ὅσα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδέ μὴ γένηται» (Ματθ. 24, 21). Ὅλα μὲν τὰ παθήματα αὐτῶν δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος κόρυς ν' ἀφηγηθῶμεν, ὀλίγα ὅμως ἀπὸ τὰ πολλὰ εἶναι ἀνάγκη νά ἀναφέρωμεν. Δὲν θά εἰπῶ δὲ ἰδικά μου λόγια, ἀλλ' ἐνὸς Ἰουδαίου, ποῦ ἰστοροῦσε ἀκριβῶς τὰ παθήματα των. Τί λέγει λαπὸν αὐτός: Διότι ἀφηγήθη τὴν πυρπόλησιν τοῦ ἱεροῦ, καί ἀπηγγέλια τὰς νέας ἐκείνας συμφορὰς.

5. Λέγει: «Τὰ μὲν περὶ τοῦ ἱεροῦ εἶκον τοσούτοτρόπως ὡς πρὸς δὲ τοὺς προσβληθέντας ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἄπειρον πλῆθος ἀνθρώπων ἀπέθνησκαι, συνέβαινον δὲ ἀνιστόρητα δράματα.

6. Εἰς κάθε σπῆν δηλαδή, εἰς τὸ ὅποιον θά ἐφαίνετο ἕκνος τροφῆς, ἐγένετο μάση, καί συνεπλέκοντο οἱ αἰετοὶ μεταξύ των ἀρπάζοντες τὰ ὀλιγοστά πρόσφια. Οἷτε ποὺς νεκροὺς ἐπίστευον ὅτι δὲν εἶσαν τρώφια, ἀλλὰ καί αὐτοὺς τοὺς ἐρευνουοῦσαν, μήπως κανεῖς ὑπεκρίνετο ὅτι ἀπέθανεν, ἐπειδὴ ἐκρυβε κάτω ἀπὸ τὸν κόλπον κέποιαν τροφήν. Ἄλλοι δὲ μὲ τὰ σπῆματα ἀνοικτὰ ἀπὸ τὴν πείναν ὡσὸν λυσοσμένοι σκόλοι παρέπασον καί ἔκαμαν ὡσὸν τρελλοὶ καί κτυπῶντες τὰς θύρας ὡσὸν μεθυσμένοι, ὑπὸ συγκύσεως C ἐπιήρχοντο εἰς τὰ ἴδια σπῆματα δύο καί τρεῖς φορές εἰς μίαν ὥραν. Καί ἡ ἀνάγκη ἔκαμε, ὥστε νά τρώγανται ὅλα, καί ἀφοῦ συνέλεγον τὰ ἀκατάλληλα ἀκόρη καί διὰ τὰ θριαμεράτερα ζῶα, τὰ ἐτρωγαν τελευταία δὲ ἔφαγαν καί ζῶα καί ὑπόδηματα, καί τὰ δέρματα τῶν ὀπίσθων τὰ ἐξεκαλλύσαν καί τὰ ἐμασοῦσαν. Ἄλλοι δὲ ἔτρωγον καί ὑπολείματα παλαίου κόρυτου, διότι μερκοὶ, συλλέγοντες τὰς ἱνας τοῦ κῆρυτος τὰς ἐπιήλου εἰς τὴν τοῦλάκιον τσαοάριον ἑπτεκῶν δραχμῶν.

Καί ποῖος ὁ λόγος νά ἀμλήσω διὰ τὴν πρὸς τὰ θῦρα ἀνάθειαν τοῦ λαοῦ; Διότι πρόκειται ν' ἀναφέρω κάτι ποῦ ἔκαμεν αὐτοὺς παρόμοιον τοῦ ὁποῖου οὔτε εἰς τοὺς Ἑλληνας, οὔτε εἰς τοὺς βαρβάρους ἔχει ἱστορήθῃ, φρικτὸν μὲν διὰ νά τὸ εἰπῆ κανεῖς, ὑπέστειτον δὲ διὰ νά τὸ ἀκούσῃ. Καί ἐγὼ θέβια διὰ νά μὴ θεωρηθῶ ὡς τερατολογῶν εἰς τοὺς μετέπειτα ἀνθρώπους θά ἀποσωποῦσα εὐχαρίστως τὴν συμφορὰν. 11 ἐν δὲν εἶκα θεβαίως διὰ τοὺς λόγους μου πάρα πολλοὺν μάρτυρας ἄλλωστε θά κατέθετα εἰς τὴν πατρίδα μικρὸν κάμιν, ἐάν παρέλπει νά ἀναφερθῶ εἰς τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποῖας ἔπαθε ταῦτα.

Μία γυναῖκα ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας ὑπερῶν τοῦ Ἰορδάνου, ὀνομαζομένη Μαρία, κόρη τοῦ Ἐλεάζαρου, ἀπὸ τὴν κώμην Βηθεζά, σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσαίου, σκευδαία ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν καί πλουσία κατέφυγε μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους εἰς τὸ Ἱεροσόλυμα καί ἦτο μετὰ τῶν πολιορκουμένων. Τῆς γυναίκας αὐτῆς, τὰ μὲν ἄλλα περιουσιακὰ σποικία, ὅσα εἶχε φέριε μὲ τὰς ἀποσκευὰς τῆς, τὰ ἐλεηλόγησαν οἱ τύραννοι τὸ δὲ ὑπόλοιπα κειμήλια, ὅταν ὑπερπάτησαν οἱ πρόκειται περὶ τροφῆς, Ἐ εἰσερχόμενοι καθημερινὰς τὰ ἱεροῦ οἱ ἀριστοῦται. Εἶχε δὲ καταληγθῆ ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἀπὸ φθορὰν ἀγανακτικὴν καί πολλὰκις ὄδρῖσσοσα καί καταριμένη τοὺς οὔτε ἀπὸ ἀρχὴν οὔτε ἀπὸ λύπην δὲν τὴν ἐσκόπωνε, καί ἐπειδὴ ἐδωκαλοῦετο μὲν κατ' ἄλλον τρόπον νά ἐξεύρη ὀλίγα τρώφια, καί ἀπὸ πούθενά δὲν ἦτο δυνατόν νά προμηθευθῇ, ἡ δὲ πείνα διεπέραν τὰ σπλόγχια καί τὸν μυελὸν τῶν ὀσῶν, καί λόγη τοῦ λαοῦ τὰ πῆθι ὠκόνοντο περισσότερο, ἔξ αἰτίας τῆς ἀγανακτικῆς καί τῆς ἀνάγκης, ἐπιράφη ἐναντίον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καί ὀρῆσσοσα τὸ παιδί τῆς 22 Α (εἶχε δὲ παιδί, τὸ ὅποιον ἐθῆλαζε), εἶπε: Δυστυχισμένον θρέφος, εἶπεν, πῶς νά σὲ συντηρήσω εἰς τὸ λεῖπον καί πείναν καί ἐπανάστασιν; Εἰς μὲν τοὺς Ρωμαίους εὐμεθεῖς ὑποδουλωμένοι, ἐάν βέβαια ἐπιζήσωμεν μετὰ ἀπὸ αὐτῆ· ἡ δὲ πείνα συμπληρῶσαι τὴν δουλειαν, καί οἱ ἐπαναστῆται καί τῶν δύο παρατάξεων εἶναι ἀγρωτέροι γίνε λαπὸν τροφῆ μου καί τύψις συνευδῆσεως εἰς τοὺς ἐπαναστάτας καί θρούλος εἰς τὴν Ἱστορίαν, ὁ μόνος ἄλλεῖψων ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν Ἰουδαίων. Καί λέγουσα αὐτὰ σφάζει τὸ παιδί, ἐπειτα δὲ ἀφοῦ τὸ ἔψησε, ἔφαγε μὲν τὸ ἥμισυ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐκκίσε καί τὸ ἐφόλασε. Ἀμέως δὲ ἀδηγήθητες ἀπὸ τὴν νηριόμενον ἄσπην τοῦ ψαμένον κρέατος ἐπλήρῶσαν οἱ ἔπα

4. Πρόκειται περὶ ἀριματικῆς φροῦ.

ναστάται και ἀπειλοῦσαν ὅτι θά τὴν ἀφάρουν ἡμέρας ἕαν δὲν ἐδεικνεν εἰς αὐτοὺς τὸ ψῆδόν. Αὐτὴ δὲ ἀπαντήσασα ὅτι τοὺς ἐφόβατο μίαν καλὴν μερίδα, Β ἐπανεύωσε τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ παιδιοῦ. Τοῦς κατέλαθε δὲ φρίκη και παραφροσύνη, και ἐπάγεισαν τὰ πρόσωπά των. Αὐτὴ δὲ εἶπεν: Καὶ τὸ παιδί εἶναι νόμιμον και ἡ πράξις ἰδική μου φαγεῖτε και σείε, ὅπως ἔραγα και ἐγὼ μὴ εἴσαθε ὑπολήψεις ἀπὸ μίαν γυναῖκα και φιλοστοργότεροι ἀπὸ μητέρα. Ἐάν ὅμως εἴσαθε εὐσεβεῖς και ἀποστρέφεσθε τὴν ἰδικήν μου πράξιν, ἐγὼ ἔραγα τὸ ἥμισυ, ἄε μείνη και τὸ ὑπόλοιπον εἰς ἐμεῖ.

Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν ἐπαναστάται τρέμοντες πρὸ ἑνὸς τέτοιου πράγματος ἐφάνησαν δεῖλοι, και ἄρῃσαν τὴν τροφήν αὐτὴν ἐκ τὴν μητέρα. Ἐγινε δὲ ἡμέρας γνωστὴ εἰς ἄλλαν τὴν πόλιν ἡ μαρὰ πρῶτης, C και ὁ καθένας φέρων εἰς τὴν φαντασίαν του τὸ ἀνοσοῦργημα κατελαμβάνετο ἀπὸ φρίκην, ἠσὼν νὰ πὸ εἰσε διαπράξει αὐτός· οἱ δὲ ἀνθρώποι ἐπετάσσον τὸν θάνατον των, και ἐκαλοῦτοχίζοντο ὅσοι ἔφθοσαν εἰς τὸν θάνατον πρὶν νὰ ἀκούσουν και νὰ ἴδουν τόσο μεγάλα κακά. Ἐγινε δὲ γνωστὴ γρήγορα ἡ τραγωδία εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ἐξ αὐτῶν δὲ, ἄλλοι μὲν δὲν τὸ ἐπίστευσαν, ἄλλοι δὲ ἐλιποθύνη, οἱ περισσότεροι ὅμως ἐμίσησαν ἀκόμη περισσότερο τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων.⁵

6. Αὐτὰ δὲ, και ποτὶ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ, τὰ ὀμῆθαιναν, ὅχι μόνον ἐπειδὴ ἐσταύρωσαν τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐπειδὴ και μετέπειτα ἀπηγόρευον εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκουν τὴν σωτηρίαν μας, Δ' αὐτὸ ἀκριθὸς και ὁ μακάριος Παῦλος D ἀφοῦ τοὺς κατηγόρησεν, ἐπροφήτευσε τὰ ἔξῃς δεῖνὰ δι' αὐτούς, λέγων ὅτι ἐφθασεν ἐπ' αὐτούς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος (Α' Θεοσ. 2, 18). Και διὰ τὴν λέγειας αὐτὰ πρὸς ἡμᾶς· λέγουσιν· διότι ἡμεῖς οὐτε ἀπὸ τὴν πίστιν, οὐτε ἀπὸ τὸ κήρυγμα ἀπομακρυνόμεθα. Και ποῖον τὸ ὄφελος τῆς πίστεως, πόε του, διὸν δὲν εἶναι καθαρὸς ὁ θεός; Ἀλλ' ἐσεῖς ἴσως νὰ ἀνοήτε και αὐτὸ, διότι και ἄλλα τὰ ἰδικὰ μας δὲν τὰ ἔχετε ἀκούσει. Ἐγὼ ὅμως θὰ σᾶς ἀπαριθμήσω τὰς ἀποφάσεις τοῦ Χριστοῦ. Σεῖς δὲ νὰ προσέχετε ἂν πρῶγμα ποιεῖνὰ δὲν κατηγόρηται ὁ θεός τότε, ἀλλὰ μόνον ἱερὶ τῆς πίστεως και τῶν δογμάτων ἔχουν καθορισθῆ τὰ περὶ τῶν τιμωρῶν. Ὅταν δηλαδὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἄρος και εἶπε πολλὸν ὄκλον νὰ τὸν περιτριγυρίσει. E μετὰ τὸς ἄλλος παρανόσεις ἐλεγεν· «Ὁ παῖς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ὁ ποῖόν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου» (Ματθ. 13, 14), και «Πολλοὶ ἐροῦσὶ μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· οὐ τῷ σὴ ὄνοματι

5. Βλ. Ἰωάννου, Περὶ Ἰουδαϊκῶς ποιήματι διὰ 6, 7 και 8.

προφητεῖσαμεν, και τῷ σὴ ὄνοματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν και τῷ σὴ ὄνοματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Και τότε ὁμολογήσου αὐτοῖς· Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς» (Μαρκ. 9, 42). 53 A Και παραμοίωσαν αὐτὸν ποὺ ἀκούει χωρὶς νὰ γηρη τοὺς λόγους του μετ' ἀνθρώπων ἄρρωνα, ποὺ κτίζει τὴν οἰκίαν του ἐπὶ τῆς βῆμου και τὴν κατασκευάζει ἐπιπέθῃ εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς τὰς θροασὲς και τοὺς ἀνέμους. Και ὁμιλῶν εἰς ἄλλο μέρος λέγει, ὅτι ὅσοι οἱ ἄλιεῖς στῆν σῆρον τὸ δίκτυον ἀποκορίζουν τὰ ἀκατάλληλα πρὸς θρώων φάρια ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἔτσι θὰ συμβῆ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ποὺ οἱ ἄγγελοι θὰ ρίξουν εἰς τὴν κήρνον ὄλους τοὺς ἁμαρτωλοῦς. (Ματθ. 13, 47). Και ὁμιλῶν περὶ τῶν ἀσελγῶν και τῶν ἀνηθίκων ἀνθρώπων ἐλεγεν· ὅτι «Ἀπελεύσεται ἡμεῖς ὁ σκόληξ ὁ ἀπελεῖρητος και τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον» (Μάρκ. 9, 42). Και πάλιν λέγει, «Βασιλεὺς ἱσοῖσθε γάμοις τῷ υἱῷ αὐτοῦ, και ἴδων ἀνθρώπον ἐνδεδυμένον μῆτινα ρυπαρὰ, πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ἔταρε, πὸε εἰσελθε σὺ με μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; B Ὁ δὲ ἐπαρώσθη· τότε λέγει τοῖς διακόνους αὐτοῦ· Ἀφαιρετε αὐτοῦ χεῖρας και πόδας, θάρατε αὐτόν εἰς τὸ σκότος τὸ ἔξωτερον», (Ματθ. 22, 2), ἀπελῶν με αὐτὰ τὰ λόγια τοὺς ἀνηθίκους και ἀσελγεις. Και οἱ παρθένοι, ποὺ ἀπεκλεισθησαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα, τὸ ἔπαθον αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς ἠρηθρίας και τῆς σκληρότητος. Και ἄλλοι πάλιν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπορευονται εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἠτορασμένον τῷ διαβάτῳ και τοῖς ἄγγελοις αὐτοῦ. Καταδικάζονται δὲ ἀκόμη και οἱ ἀνοήτως και ἀσκόπως ἡμιλοῦντες· «Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου, λέγει, ἐπικαιώσθη και ἐκ τῶν λόγων σου καταδικαίωσθη» (Ματθ. 12, 37). C Μήπως νομῖσκε ὅτι μεταῖως φοδοῦμεθα διὰ τὸν θῖον, και φροντίζομεν πολὸ διὰ τὸ ἡθικώτερον μέρος τοῦ Χριστιανισμοῦ; Δὲν νομῖσκω θέβαια, ἐκτός ἂν ἰσχυρίζουσι ὅτι ἄλλα αὐτὰ τυχαῖως τὸ εἶπε ὁ Χριστός, και ἄλλα τὰ ὑπόλοιπα· διότι δὲν ἔχουν λεκθῆ ἄλλα. Ἐάν δὲν ἀπέφυγα νὰ παρατείνω τὸν λόγον, θὰ ῥέδιασκα και ἀπὸ τοὺς προφήτας, και ἀπὸ τὸν μακάριον Παῦλον, και ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους, ποῖον ἐνδιαφέρον εἶδειε ὑπὲρ τοῦ μέρους αὐτοῦ ὁ Θεός. Πλὴν ὅμως, νομῖσκω ὅτι και αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ· μῆλλον δὲ ὅχι αὐτὰ ἄλλα, ἀλλὰ ἕνα μόνον μέρος ἀπὸ τὰ λεχθέντα. Διότι, στῆν ὁμιλῆ ὁ Θεός, και ἐάν ἀκόμη τὸ εἶπῃ μίαν φοράν, πρέπει νὰ δεχόμεθα τὸ λεχθέν, ἠσὼν νὰ ἔχη λεχθῆ πολλῶν.

7. Τὴ λοιπόν, λέγει ὁ πολέμων τὸν Μοναχισμόν, οἱ διαμένοντες εἰς τὸν οἶκον των, δὲν θὰ ἡμπορέσουν D νὰ ἐπαύξουν αὐτὰ, ποὺ, ἐάν δὲν ἐπιτευχθῶν ἐπιφέρουν τὴν τιμωρίαν; Θὰ τὸ ἐπιθυμοῦσα και ἐγὼ ὁ ἴσως ὀει ὀλιγώτερον ἀπὸ

οὐκ, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον, καὶ πολλὰκις πικρῶν ἐν τῇ παύσει νὰ ὑπάρκη ἡ ἀνάγκη τῶν μοναστηρίων, καὶ νὰ ἐπακρωθῆ εἰς τὰς πόλεις τόσο καλὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἠθικῶν νόμων, ὥστε νὰ μὴ χρειασθῆ ποτὲ κανεὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἔρημον. Ἐπειδὴ ὅμως διὰ ἔκτου γίνεται ἄνω-κάτω, καὶ αἱ μὲν πόλεις, ποὺ ἔχουν δικαστήριον καὶ νόμους, ἔχουν γεμίσει ἀπὸ πολλὴν παρανομίαν καὶ ἀδικίαν, ἡ δὲ ἔρημος εἶναι πλήρης ἀπὸ τοῦ καρπιοῦ τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς, δὲν θὰ κατηγοροῦντο δικαίως ἀπὸ οὐδὲν αὐτοὶ ποὺ ἐξάγουσι τοὺς θέλοντας νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ζέλην αὐτῆν Ε καὶ τὴν ταραχὴν, καὶ ὡδηγοῦν αὐτοὺς πρὸς τὸν λιμένα τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' αὐτοὶ ποὺ καθιστοῦν ἐκάθε πόλιν ἀδιόρθωτον καὶ ἀκατάλληλον πρὸς ἄσκησιν τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς ὥστε νὰ ἀναγκάσωνται, ὅσοι θέλουν νὰ σωθοῦν, νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς ἐρημίας. Πῆς μου λοιπὸν, ἐὰν κατὰ τὸ μεσονύκτιον πάρῃ κανεὶς λαμπάδα καὶ θέσῃ πῦρ εἰς οἶκον μεγάλῃν καὶ πολυάνθρωπον, μὲ σκοπὸν νὰ κάμῃ κακὸν εἰς τοὺς ἐντὸς αὐτῆς κοιμώμενους, 54 Α ποῖον θὰ ἐκαρακτρίζων ὡς κακόν, αὐτὸν ποὺ θὰ ἐξυπνοῦσε τοὺς κοιμώμενους καὶ θὰ τοὺς ἀδηγοῦσε ἐξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἢ αὐτὸν ποὺ προεκάλεσε ἀρκυῶς τὴν πυρκαϊάν, καὶ ἔφερεν εἰς τὸσον ὄδυον θέσιν τοὺς ἐντὸς αὐτῆς εὐρισκομένους καὶ αὐτὸν ποὺ τοὺς ἐθγαλε ἔξω;

Τι λοιπὸν; Ἐὰν κανεὶς, ἰδὼν κάποιον πόλιν νὰ εὐρίσκειται ὑπὸ τυραννικῆν καθεσίαν καὶ ἀσθενῆ καὶ ἐπαναστατούσαν, καὶ πῆσῃ, ὅσους ἡμποροῦν, νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων καὶ ἀφοῦ τοὺς πῆσῃ συμπράξῃ καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν ἀποκάρτησιν των, ποῖον θὰ κατηγοροῦσε; Αὐτὸν ποὺ μετέφερε τοὺς δοκιμαζομένους ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ταραχὴν αὐτὴν εἰς τὴν γαλήνην, ἢ αὐτὸν ποὺ ἔγινεν αἴτιος τῶν ναυαγίων; Β Διότι, μὴ νομίζῃς εἶτι, ἡ τωρινὴ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων εἶναι καλυτέρα ἀπὸ τὴν τῆς τυραννοῦμένης πόλεως, μᾶλλον δὲ εἶναι πολὺ χειρότερα. Διότι οὐκ ἀνθρώπος, ἀλλὰ κάποιος πονηρὸς δαίμων, ὡς ἀνθρώπος τυράννος, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν οἰκουμένην, μὴ ἔβλεπεν τὴν ἀλλαγὴν τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνοσθητῶν, ὡς ἀπὸ μίαν ἀκρόπολιν, ἐξαπολύει καθημερινῶς τὰς ἀκαθάρτους καὶ ὀδελυρὰς προσαγὰς τοῦ καὶ διαλύει οὐκ μόνον γάμου, οὕτε δημιουργεῖ μόνον χρηματικὰς συναλλαγὰς καὶ προξενεὶ ὀδύνας φόνους ἀλλὰ τὸ ἀλλοῦ χειρότερα αὐτῶν, δηλαδὴ, ἀπομακρύνει τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια ἦν ὡθεὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος πρὸς τὸν Θεόν, C ἀπὸ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπικοινωνίας, παραδίδει αὐτὴν εἰς τοὺς ἀκαθάρτους ὑπερτάς του καὶ καταναγκάζει αὐτὴν νὰ κατακλίεται μαζὶ των. Αὐτοὶ δέ, ὅταν ἴδῃ μίαν φορὰν τὴν παραδόχον, τόσο ἀσπράς καὶ ὕ-

θριστικῶς συμπεριφέρονται πρὸς αὐτὴν, ὅπως ἀρμόζει εἰς δαίμονας πονηροῦς, ποὺ ἐπιθυμοῦν σφοδρῶς καὶ μὲ μανίαν τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν κακὴν διαγωγὴν μας. Διότι, ἀφοῦ ἐκγυμνῶσιν αὐτὴν ἀπ' ὅλα τὰ ρούχα τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐνδύσουν μὲ τὰ κομρῆλια τῶν ποδῶν, τὰ ἀκάθαρτα καὶ οὐκ ἀκαθάρτα καὶ βραμπερά, ποὺ τὴν καθιστοῦν ἀσπρότερον ἀπ' ὅτι γυμνὴν, καὶ ἀφοῦ τὴν μολύνουν περισσότερο μὲ τὴν ἀκαθαρσίαν των, Β δὲν παύουν νὰ τὴν συνοδεύουν μὲ ὕβρεις. Καὶ ποτὲ δὲν κορταίνουσι ἀπὸ τὴν ἐκθάρασιν καὶ παράνομον ἔκλειν ἔπαφν. Ἀλλὰ ὅπως οἱ μεθυισμένοι, ὅταν πῶσιν πάρα πολὺ ποτόν, τότε διποῦν περισσότερο, εἶται καὶ αὐτοὶ, τότε ἐξαγριάζονται περισσότερο, καὶ ὁμοῦν μὲ περισσότερο ἀσπρότερα καὶ ἀγριότερα, ὅταν τὸ παρακάνουν εἰς τὸ νὰ τὴν καταρτυποῦν παντοῦ καὶ νὰ τὴν διαγίνουν καὶ νὰ κύνουν εἰς αὐτὴν τὸ δριττέριον τῆς κακίας των. Καὶ δὲν ἐγκαταλείπουν τὴν προσπάθειαν νὰ τὴν φέρουν εἰς τὰς ἰστικὰς των συνήθειας, παρὰ μόνον διὰν ἀποθήκησιν ὁ ἄνθρωπος καὶ κυριεῖται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ οἶμα. Ἀπὸ ποῖαν λοιπὸν τυραννίδα, ἀπὸ ποῖαν αἰχμαλωσίαν, ἀπὸ ποῖαν δουλείαν, ἀπὸ ποῖαν πόλεμον, Ε ἀπὸ ποῖαν ναύαγον, ἀπὸ ποῖαν πῆλιν δὲν εἶναι χειρότερα αὐτά; Ποῖός εἶναι τόσο σκληρὸς καὶ ἄγριος, ποῖος εἶναι τόσο τρελλὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ ἀπνοος καὶ ἀναίσθητος, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ, ὅσον ἐξαρτῆται ἀπὸ αὐτόν, ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ἐκείνην τὴν καταραμένην μάστιγαν καὶ προσβολὴν, ἀλλὰ νὰ τὴν παραβλέψῃ ἐνῆι παθαίνει ἴεϊα; Ἐὰν δὲ αὐτὸ ἀποτελῇ χαρακτηριστικὸν σκληρῶς καὶ ἀνοσθητοῦ ψυχῆς, ποῦ θὰ κατατάξωμεν, πῆς μου, αὐτοὺς, ποὺ μαζὶ μὲ τὴν ἀφέλειαν διὰ τὴν ψυχὴν κάμουν καὶ ἕνα ἄλλο, πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτό, κακόν, δηλαδὴ, αὐτοὺς ποὺ προθυμοποιεῖται νὰ πηδῶσιν μέσα εἰς τοὺς κινδύνους 55 Α καὶ δὲν διατάζουν νὰ θέσουν τὰ χεῖρα των εἰς τὸν λαβὸν τοῦ θηρίου, ἀλλὰ ὑπομένουν καὶ τὴν δυσουδίαν καὶ τοὺς κινδύνους, προκειμένου ν' ἀποσπῶσιν ἀπὸ τὸν φάρμαγον τοῦ δαίμονος τὰς ψυχὰς ποὺ ἦδον κατέπε, οὐκ μόνον δὲν τοὺς ἐπανοῦν καὶ δὲν τοὺς ἐξομακρύνουν, ἀλλὰ ἀντιθέτως τοὺς καταδιώκουν ἀπὸ παντοῦ καὶ τοὺς καταπολεμοῦν;

8. Τι λοιπὸν; λέγω. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἔχουν ἀπολεσθῆ καὶ βασανίζονται καὶ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ ἐρημώσουν τὰς πόλεις καὶ νὰ μετακίησιν εἰς τὴν ἔρημον καὶ νὰ κατοικήσῃν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων. Καὶ οὐ λοιπὸν αὐτὰ συμβουλεύεις καὶ νομοθετεῖς; Ὅχι δόξα ἀντιθέτως; δέ, ὅπως καὶ προηγουμένως εἶπα, καὶ τὸ ἐπιθυμοῦσα καὶ εὐχομαι ν' ἀπολαβῆναιμεν τόσο πολλὴν εἰρήνην, Β καὶ νὰ καταλεθῆ ἡ τυραννία τῶν κακῶν αὐτῶν τόσο πολὺ, ὥστε

δει μόνον νὰ μὴ ἀναγκάζονται οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων νὰ ἀνευθύνουν εἰς τὸ ὄρη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ κατοικοῦν εἰς τὰς ἐρημίας ὡσὺν ἐξορίσται ἀπὸ πολλῶν καιρῶν, νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πόλιν τῶν. Ἄλλὰ τί νὰ κώμω; Φοβοῦμαι μῆπως φροντίζων νὰ τοὺς ἐπαναφέρω εἰς τὴν πατρίδα, ἀντὶ τῆς πατρίδος τοὺς παραδίδωμι εἰς τὰ χεῖρα τῶν πονηρῶν σαρκῶν, καὶ θέλων νὰ τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀποκώρησιν, τοὺς παρασύρω, ὥστε νὰ στερηθῶν τὴν δοκίμην καὶ τὴν ἡσυχίαν.

Ἐάν δὲ νομίξῃς ὅτι παρουσιάζων τὸ πλῆθος τῆς πόλεως θὰ λυπηθῶ δι' αὐτὴν καὶ θὰ φοβηθῶ, διότι ἔβην δὲν ὄνειχθῶ νὰ καταδικάσω **C** ὅλον τὸν κόσμον, ἀκολουθῶν τὴν διακρίσιν τοῦ Χριστοῦ, θὰ σακρευθῶ με' αὐτὴν διὰ τ' ἀποκρούσω τὴν ἀντίρροσιν σου. Καὶ θεσάκις, δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃς ἕνα τῶσιν τοιμηρὸν πρᾶγμα, ἐρηλατῆν νὰ μετὰ κρίνω, ὡς Θεοῦ. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Στενὴ ἡ πόλις, κ.τ. πεπλημμένῃ ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν» (Ματθ. 7, 14). Ἐάν δὲ οἱ εὐρίσκοντες εἰναι ὀλίγοι, πολλὸ ὀλιγότεροι εἶναι, αὐτοὶ ποὺ μποροῦν νὰ φθάσουν εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς. Διότι δὲν ἠμάρτησιν θεσάκις νὰ φθάσουν εἰς τὸ τέρμα ὅσοι κίμνουν τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ἀρχὴν, ἄλλοι εἰς τὸ μέσον, **D** πολλοὶ δὲ καὶ μέσα εἰς τὸν λιμένα καταποντίζονται. Καὶ πάλιν λέγει, πολλοὶ εἰναι οἱ κλητοί, ὀλίγοι ὅμως οἱ ἐλεκτοί.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Χριστὸς λέγῃ ὅτι οἱ περισσότεροι καταλήγουν εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ περιορίζεται εἰς ὀλίγους ἡ σωτηρία, διατὶ λογιμαίεις κατ' ἐμοί; Διότι ἐνεργεῖς, ὡσὺν νὰ ἐξελεῖσται. ἔάν ὀμιλοῦσαμε δι' αὐτὰ ποὺ εἶχον συμβῆ γύρω ἀπὸ τὸν Νῆε, ὅτι δηλαδὴ ὅλοι κατεστράφησαν, μόνον δὲ ὅσα ἢ τρεῖς ἄνθρωποι διέφυγον τὴν τῶσιν μεγάλῃν τιμωρίαν, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ κλείσῃς τὸ στόμα μας, διότι ἔβην δὲν ταλαιῶμεν νὰ καταδικάσωμεν τὸ πλῆθος. Ἀλλὰ δὲν θὰ πῶμε κάτι τέτοιο, ὅστε θὰ προσηύσω τοὺς πολλοὺς ἀντὶ τῆς ἀληθείας. **E** Διότι καὶ τὸ τωρινὸν δὲν εἶναι ἐλαφρότερα ἀπὸ τὰ τότε συμβάντα, ἀλλὰ πολὺ περισσύτερον ἀκόσμητα, καθ' ὅσον ἔχουν ἀπειληθῆ καὶ αὐτὰ μὲ κόλασιν, καὶ παρὰ ταῦτα ἡ κακία οὕτε ἔτι ἐκρίθηνεται. Ἄσπι, πῆρ μου, ποῖς δὲν ἀποκαλεῖ τὸν συνάνθρωπὸν του ἀνόητον; Καὶ αὐτὸ τιμωρεῖται μὲ τὸ πῦρ τῆς κόλασεως. Ποῖς δὲν θάβει τὰς γυναῖκας μὲ πονηρὰν διάθεσιν; Καὶ αὐτὸ εἶναι συντελεσμένη μοικεῖα **56 A** καὶ ὁ μοικὸς πάλιν θὰ ριφθῆ εἰς τὴν κόλασιν. Ποῖς δὲν φρικθῆ; Καὶ αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρὸν, καὶ κολάζεται. Ποῖς δὲν ἐφθόνησε ποτὲ τὸν φίλον του; Τοῦτο δὲ, κάνει τοὺς ἀνθρώπους χειρο-

τέρου ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις καὶ τοὺς τελώνας καὶ θεββαίαις; τὸ ὅτι οἱ χειρότεροι ἐκείνων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαφύγουν τὴν κόλασιν εἶναι φανερὸν εἰς τὸν καθένα. Ποῖς ἀπῆλλαξε τὴν καρδίαν του ἀπὸ τὸ μέος καὶ ἐσυγκώρησε ὅλα τὰ σφάλματα τῶν Ἑλλων ἀπεναντί του; Διὰ τὸ ὅτι δὲ, ὁ μὴ συγκωρὸν εἶναι ἐπακόλουθον νὰ παραδοθῆ εἰς τὰ θαυμασιώτατα, κανεὶς ἀπ' ὅσους ἔχουν ἀκούσει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ ἀντίστη. Ποῖς δὲν ὑπηρετήσε τὸν Σατανᾶν; Καὶ ὅσοις ἐδούλευσε εἰς ἐκεῖνον, πρέπει νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ; ὅταν δὲ ἀρνήσῃ ἐκείνην, εἶναι ἐπακόλουθον κρυφά. Αὐτοὶ δὲ διατάσει καὶ ἡ Παλιὰ Διαθήκη νὰ φωνεῖται καὶ νὰ κατακρίθῃται.

Ἀλλὰ ποῖ εἶναι ἡ παρηγορία εἰς τὰς ἁμαρτίας μας; Τὸ ὅτι ὅλοι, ὡς ἐκ συνθήματος ἐγλαστρήσαμεν εἰς τὸ θάνατον τῆς κακίας, πρᾶγμα τὸ ὅποιον εἶναι μεγίστη ὑπόδειξις τῆς ὑθενοίας, ποὺ μετὰ κατέει, ὅταν κρηματοποιεῖται τοῦτο ὡς δικαιοσύνη τῶν ἁμαρτιῶν μας, ἐνθ' ὅθ' ἔσπερε νὰ εἶναι ἄφορη μὴ μεγαλιότερα ὁδὸν. Διότι, τὸ νὰ ἔχωμεν πολλοὺς συμπτῶντας εἰς τὰ ἁμαρτήματα, αὐτὸ δὲν μετὰ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς κατηγορίας καὶ τῆς τιμωρίας. Ἐάν δὲ κανεὶς ἀπηλιθῆ ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ὡς ἀναμείνη ὀλιγον, καὶ τότε ὄ ἀπεληπθῆ περισσότερον, ὅταν ὀμιλοῦμεν διὰ τὸ πάλῃ χειρότερα **C** τοῦτων, δηλαδὴ τὰς ἐπιτοκίας, διότι, ἔάν τὸ νὰ ὀρισθῆ κανεὶς εἶναι διαβολικόν, τὸ νὰ ὀβηθῆ τοὺς ἄρκους ποῖαν τιμωρίαν θὰ ἐπαφέρῃ; Ἐάν, τὸ νὰ ἀποκαλέσῃ κανεὶς ἀνόητον κάποιον, ἐπαφέρῃ τὴν κόλασιν, τὸ νὰ προστάλῃ κανεὶς τὸν ὀδελέρον του, ποὺ πολλὰς εἰς τίποτε δὲν πταίει, μὲ μύριους ἀνευθύνους, ποῖαν τιμωρίαν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτύρῃ; Ἐάν ἡ μνησκακία καὶ μόνον ἐπαφέρῃ τὴν τιμωρίαν, πόσον μεγάλην τιμωρίαν θὰ συνεπάγεται ἡ ἀντακία; Ὅμοιας εἰς μὴ ὀμιλοῦμεν περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ ὡς τὰ ἀφῆκομεν διὰ τὴν κατάλληλον ὥραν. Ἀλλὰ, διὰ νὰ παραλείψω τὰ ἄλλα, αὐτὸ λοιπὸν ποὺ μετὰ ἠνάγκασε νὰ ἀπευθύνω αὐτὸν τὸν λόγον, δὲν εἶναι ἀρετὸ καὶ μόνον αὐτό, ν' ὑποδείξῃ τὴν κακὴν ἐπίπρασιν τῆς προσβαλοσῆς νόσου; **D** Διότι, ἔάν τὸ νὰ μὴ οὐναισθῆνεται κανεὶς τὰ ἁμαρτήματά του, ἀλλὰ νὰ ἁμαρτήσῃ ἀναυσθῆτως, εἶναι τὸ ἔσχατον σημεῖον τῆς κακίας, ποὺ πρέπει νὰ κατατάξῃμεν τοὺς νέους αὐτοὺς νομοθέτως τῆς νέας τάτης καὶ παραλογιστικῆς νομοθεσίας, οἱ ὅποιοι καταδικάσονται εἰς τὴν κόλασιν τῆς ὀρητικῆς μὲ περισσότερον θῆρας, ἀπὸ ὅσων ἐκδικάσονται ἄλλοι τοὺς διδασκάλους τῆς κακίας καὶ καταπολεμοῦν αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ διορθώσουν τὸ κακὸν περισσότερον ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὸ διαπράττουν. Μόλλον

δέ πρὸς αὐτοὺς οὕτε ἀπεκρίθειαν αἰσθάνονται οὕτε τοὺς κατηγοροῦν ποτέ, ἐνῶ τῶν διδασκάλων τῆς ἀρετῆς μετὰ πολλῆν εὐκαρίστησιν θά ἐγείνοντο καὶ τὰς σάρκας, ὡσὸν νὰ φωνάζουν καὶ μετὰ λέγουσιν καὶ μετὰ πράττουσιν, Ἐ δὲ πρέπει νὰ ἀκολουθῆ κανεὶς μετὰ πάθος τὴν κακίαν, καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἐπιανέλθῃ εἰς τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ ὀφείλῃ κανεὶς νὰ καταπολεμῆ δὲ μόνον αὐτοὺς ποὺ ἐφαρμόζουν τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ποὺ τολμοῦν νὰ ὑμῶσουν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν φωνὴν τῶν.